

ข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนา การเกษตรรายสินค้า (ผึ้งโพรง)

ประจำปีงบประมาณ 2567

คำนำ

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพังงา ได้จัดทำข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาการเกษตรรายสินค้า “ผึ่งโพรง” โดยได้รวบรวมข้อมูลด้านต่างๆ ได้แก่ ข้อมูลด้านนโยบายที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทางด้านกายภาพ ข้อมูลทางด้านการผลิต การตลาด ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ตลอดจนการวิเคราะห์ศักยภาพเบื้องต้นเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาต่อไป

คณะผู้จัดทำ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนราชการ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาให้กับเกษตรกรต่อไป และขอขอบคุณทุกส่วนราชการ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

กลุ่มสารสนเทศการเกษตร
สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพังงา
สิงหาคม 2567

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	(ก)
สารบัญ	(ข)
สารบัญตาราง	(ค)
สารบัญภาพ	(ง)
ส่วนที่ 1 ทิศทาง นโยบาย และยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง	1
1. ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580)	1
2. แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ	2
3. ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์	2
4. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570)	3
5. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน	4
6. แผนปฏิบัติการด้านเกษตรและสหกรณ์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน	6
7. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดพังงา	8
8. แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพังงา	10
9. นโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	14
ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัด	16
1. ข้อมูลด้านกายภาพ	16
2. ข้อมูลประชากรและการปกครอง	21
3. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	22
4. พื้นที่ความเหมาะสมสำหรับการเลี้ยงผึ้งโพรงจังหวัดพังงา	28
ส่วนที่ 3 ข้อมูลทั่วไปของผึ้งโพรง	29
1. ชีวิตวิทยาของผึ้งโพรง	29
2. ประโยชน์ของการเลี้ยงผึ้งโพรง	36
3. สิ่งที่ได้รับจากการเลี้ยงผึ้งโพรง	37
4. วิธีหาพันธุ์ผึ้ง	42
5. วัสดุ อุปกรณ์สำหรับการเลี้ยงผึ้งโพรง	43
6. การบังคับผึ้งเข้าคอน	45
7. การเลี้ยงผึ้งโพรง	47
8. การเก็บน้ำผึ้งที่ถูกต้องวิธีและถูกสุขลักษณะ	48

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ส่วนที่ 4 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	51
1. สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของการผลิตและการตลาดของน้ำผึ้งโลก	51
2. การนำเข้าและส่งออกน้ำผึ้งของประเทศไทย	52
3. การตลาดผึ้ง	56
4. ต้นทุนการเลี้ยงผึ้งโพรง	58
5. ข้อมูลแปลงใหญ่ผึ้งโพรงจังหวัดพังงา	59
6. มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง	59
7. ปัญหาสำคัญของสินค้าและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข	62
8. การวิเคราะห์ศักยภาพการผลิตน้ำผึ้งและผลิตภัณฑ์จากผึ้ง จังหวัดพังงา	63

สารบัญตาราง

เรื่อง	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดพังงา	17
ตารางที่ 2 แสดงพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกรายอำเภอ ตำบล จังหวัดพังงา	18
ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลปริมาณน้ำฝนจังหวัดพังงา ปี 2564 - 2566	21
ตารางที่ 4 แสดงการแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดพังงาและข้อมูลประชากร	21
ตารางที่ 5 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดพังงา (GPP) ปี 2561 - 2565	22
ตารางที่ 6 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดพังงา (GPP) ณ ราคาคงที่ ปี 2561 - 2565	23
ตารางที่ 7 แสดงอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร	27
ตารางที่ 8 แสดงผลผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญ (ปีปฏิทิน)	27
ตารางที่ 9 แสดงราคาสินค้าเกษตรที่เกษตรกรขายได้	27
ตารางที่ 10 แสดงรายได้เฉลี่ย/คน/ปี ของประชากรจังหวัดพังงา ปี 2566	28
ตารางที่ 11 แสดงระยะการเจริญเติบโตของแต่ละวาระ	32
ตารางที่ 12 แสดงสารประกอบในพรอพอลิสที่มีฤทธิ์ทางชีวภาพ	40
ตารางที่ 13 แสดงข้อเปรียบเทียบการเข้าคอนและไม่เข้าคอนของผึ้งโพรง	47
ตารางที่ 14 แสดงข้อมูลสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตของผึ้งโพรง	48
ตารางที่ 15 แสดงการผลิตน้ำผึ้งทั่วโลก (หน่วย คือ พันเมตริกตัน)	51
ตารางที่ 16 แสดงการนำเข้าน้ำผึ้งมาประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2544 - 2565	53
ตารางที่ 17 แสดงการนำเข้าน้ำผึ้งจากต่างประเทศสามอันดับแรกในปี พ.ศ. 2544 - 2565	53
ตารางที่ 18 แสดงการส่งออกน้ำผึ้งของไทยสู่ต่างประเทศ ตั้งแต่ปี 2544 - 2565	54
ตารางที่ 19 แสดงการส่งออกน้ำผึ้งไทยไปยังต่างประเทศสามอันดับแรก ในปี พ.ศ. 2544 - 2565	55
ตารางที่ 20 แสดงข้อมูลแปลงใหญ่ผึ้งโพรง จังหวัดพังงา	59
ตารางที่ 21 ข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มผึ้ง	59

สารบัญภาพ

เรื่อง	หน้า
ภาพที่ 1 วิสัยทัศน์ประเทศไทย 2580	1
ภาพที่ 2 แผนที่จังหวัดพังงา	16
ภาพที่ 3 แผนที่การใช้ที่ดินจังหวัดพังงา	18
ภาพที่ 4 โครงสร้าง GPP จังหวัดพังงา ปี 2565	23
ภาพที่ 5 สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร ปี 2566 จังหวัดพังงา	24
ภาพที่ 6 ดัชนีผลผลิตสินค้าเกษตร ดัชนีราคาที่ใช้เกษตรกรขายได้ และดัชนีรายได้เกษตรกร	25
ภาพที่ 7 ลักษณะชีววิทยาของผึ้งโพรง	30
ภาพที่ 8 วรรณะของผึ้ง	31
ภาพที่ 9 การเจริญเติบโตของผึ้งภายในรวง	32
ภาพที่ 10 ผึ้งงานกำลังเก็บน้ำหวานจากดอกกล้วย	34
ภาพที่ 11 ผึ้งช่วยผสมเกสรในดอกทานตะวัน	36
ภาพที่ 12 การทำรังผึ้งรอบสวนผลไม้	37
ภาพที่ 13 เกสรผึ้ง	39
ภาพที่ 14 นมผึ้ง	39
ภาพที่ 15 พรอพอลิส	40
ภาพที่ 16 ตัวอ่อนผึ้งอย่าง	42
ภาพที่ 17 การล่อผึ้ง	42
ภาพที่ 18 รังเลี้ยงผึ้งแบบต่างๆ	43
ภาพที่ 19 คอนผึ้ง	44
ภาพที่ 20 ชูดป้องกันผึ้งต่อย	44
ภาพที่ 21 หมวกตาข่ายกันผึ้งต่อย	44
ภาพที่ 22 แปรงปิดตัวผึ้ง	45
ภาพที่ 23 เครื่องพ่นควัน	45
ภาพที่ 24 กลักขังผึ้งนางพญา	45

ส่วนที่ 1

ทิศทาง นโยบาย และยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

1. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580)

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ภายในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 มีวิสัยทัศน์ คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาคนในทุกมิติ และในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่งและมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม การพัฒนาประเทศในช่วง ระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติ จะมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง 2) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพ ทรัพยากรมนุษย์ 4) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 5) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 6) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

โดยมีความเกี่ยวข้องกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง (2) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (หลัก) (4) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม (5) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบน คุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ (6) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ภาพที่ 1 : วิสัยทัศน์ประเทศไทย 2580

2. แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ เป็นส่วนสำคัญในการถ่ายทอดเป้าหมายและประเด็นยุทธศาสตร์ของยุทธศาสตร์ชาติลงสู่แผนระดับต่างๆ ในลักษณะที่มีการบูรณาการและเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์ชาติด้านที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้หน่วยงานสามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาประเทศตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติภายในปี 2580 โดยแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ มีทั้งหมด 23 ฉบับ เกี่ยวข้องกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 15 ฉบับ ได้แก่ (1) ความมั่นคง (3) การเกษตร (หลัก) (5) การท่องเที่ยว (6) พื้นที่และเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน (7) โครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์ และดิจิทัล (8) ผู้ประกอบการและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยุคใหม่ (9) เขตเศรษฐกิจพิเศษ (15) พลังทางสังคม (16) เศรษฐกิจฐานราก (18) การเติบโตอย่างยั่งยืน (19) การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ (20) การบริการประชาชน และประสิทธิภาพภาครัฐ (21) การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (22) กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม และ (23) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม

3. ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์

ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560- 2579) จัดทำขึ้นให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มุ่งในการแก้ไขจุดอ่อนและเสริมจุดแข็ง ให้เอื้อต่อการพัฒนาภาคการเกษตรในระยะยาว เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ “เกษตรกรรมมั่นคง ภาคการเกษตรมีคั่ง ทรัพยากรการเกษตรยั่งยืน” โดยมีแนวทางไปสู่เป้าหมาย คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร

แนวทางการพัฒนา

- 1) สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร Smart Farmer, Smart Group, Smart Enterprise
- 2) เสริมสร้างความภาคภูมิใจและความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม
- 3) บริหารจัดการแรงงานภาคเกษตรและเทคโนโลยีเพื่อทดแทนแรงงานอย่างเป็นระบบรองรับสังคมเกษตรสูงอายุ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานสินค้า

แนวทางการพัฒนา

- 1) พัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพมาตรฐานสินค้าสู่มาตรฐานระดับสากล โดยใช้วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและความรู้แบบองค์รวม
- 2) ส่งเสริมการเกษตรตลอดโซ่อุปทาน สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและมูลค่าสูงมุ่งสู่การเป็นฟาร์มอัจฉริยะ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

แนวทางการพัฒนา

- 1) พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อขับเคลื่อนเกษตร 4.0 ภายใต้ Thailand 4.0

2) บริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเกษตร ให้เกษตรกรเข้าถึงและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง

3) พัฒนางานวิจัยและสารสนเทศให้ไปสู่เชิงพาณิชย์ ประชาสัมพันธ์ และเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูลในระดับโลก

ยุทธศาสตร์ที่ 4 บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

แนวทางการพัฒนา

1) บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรอย่างยั่งยืนที่สอดคล้องกับ SDGs (Sustainable Development Goals)

2) พัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรการเกษตรให้มีความสมดุลและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ

แนวทางการพัฒนา

1) พัฒนาบุคลากรและนักวิจัย ให้เป็น Smart officers และ Smart researchers

2) เชื่อมโยงและบูรณาการการทำงานของหน่วยงานทุกภาคส่วน โดยกลไกพระราชรัฐ และปรับระบบบริหารงานให้ทันสมัย

3) ปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านการเกษตรเพื่อรองรับบริบทการเปลี่ยนแปลง

4. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) มีวัตถุประสงค์เพื่อพลิกโฉมประเทศไปสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” ซึ่งเป็นการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับโครงสร้างนโยบายและกลไก เพื่อมุ่งเสริมสร้างสังคมที่ก้าวหน้าทันพลวัตของโลก และเกื้อหนุนให้คนไทยมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ พร้อมกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูง และคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม โดยได้กำหนดเป้าหมายหลัก 5 ประการ ประกอบด้วย (1) การปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม (2) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ (3) การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม (4) การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน และ (5) การเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทโลกใหม่ โดยภายใต้เป้าหมายหลักในแต่ละด้าน ได้มีการกำหนด “หมุดหมายการพัฒนา” ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงสิ่งที่ประเทศไทยปรารถนาจะ “เป็น” มุ่งหวังจะ “มี” หรือต้องการจะ “ขจัด” ในช่วงระยะเวลา 5 ปี ของแผนฯ ซึ่งประกอบด้วย 13 หมุดหมาย โดยมีหมุดหมายที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 11 หมุดหมาย ได้แก่ (01) ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง (02) ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความยั่งยืน (05) ไทยเป็นประตูการค้าการลงทุนและจุดยุทธศาสตร์ทางโลจิสติกส์ที่สำคัญของภูมิภาค (06) อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะและบริการดิจิทัล (07) ไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้มแข็ง มีศักยภาพสูง และสามารถแข่งขันได้ (08) ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ปลอดภัยเติบโตได้อย่างยั่งยืน (09) ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และคนไทยทุกคนมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอ เหมาะสม (10) ไทยมี

เศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ (11) ไทยสามารถลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (12) ไทยมีกำลังคนที่มีสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต และ (13) ไทยมีภาครัฐที่มีทันสมัยมีประสิทธิภาพและตอบโจทย์ประชาชน

5. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

5.1 เป้าหมายการพัฒนา “ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเน้นคุณค่าและเกษตรแนวใหม่ เพื่อสังคมแห่งความสุขและวิถีชีวิตที่ยั่งยืน”

5.2 พันธกิจ (Mission)

1) พัฒนาผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประกอบการ บุคลากรด้านการท่องเที่ยวและธุรกิจเกี่ยวเนื่องในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน ที่ได้รับผลกระทบจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ผลักดันให้เกิดโครงการที่มีผลกระทบหลายมิติและทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์

2) เร่งสร้างนวัตกรรมบริการและการท่องเที่ยวที่มีมูลค่าสูง (High valued services) ซึ่งมีความหลากหลาย นำไปสู่การพัฒนาและสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวสำหรับวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) โดยใช้ความโดดเด่นของทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย เน้นประสบการณ์ การเรียนรู้ ผสมผสานวิถีชีวิต เช่น ท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เชิงวัฒนธรรม

3) ส่งเสริมให้พัฒนาการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานและความปลอดภัย โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณสุข รวมทั้งพัฒนากำลังคนด้านการท่องเที่ยว และส่งเสริมด้านการตลาดประชาสัมพันธ์ในระดับโลก เพื่อยกระดับรายได้จากการท่องเที่ยว

4) ผลักดันให้เกิดการเกษตรยั่งยืน (Sustainable Farming) และเกษตรสมัยใหม่ (Smart Farming) อย่างครบวงจร ให้มีผลผลิตและมีมูลค่าสูงอย่างยั่งยืน เพื่อความมั่นคงทางอาหาร และสนับสนุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

5) พัฒนาและเสริมสร้างทักษะด้านต่างๆ เช่น การพัฒนา SME ให้เป็นผู้ประกอบการแบบ Smart Enterprise ทักษะการใช้เทคโนโลยีในการทำเกษตรรูปแบบใหม่ๆ รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งโดยการรวมกลุ่ม การสร้างตลาดรองรับผลิตผลเกษตร ซึ่งจะสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

6) พัฒนาให้อันดามันเป็นเมืองอัจฉริยะและน่าอยู่ (Andaman Smart and Livable City) โดยยกระดับโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคม สิ่งอำนวยความสะดวก เน้นความปลอดภัย ด้วยเทคโนโลยีล้ำสมัย และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

7) พัฒนาทักษะให้คนมีสมรรถนะสูงและมีความรับผิดชอบต่อสังคม กระจายรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำ เป็นสังคมแห่งโอกาสและความเสมอภาค สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนและสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม

8) ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาาระบบสาธารณสุข โดยใช้เทคโนโลยี สมัยใหม่ ป้องกันและเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่อภัยพิบัติ และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภาครัฐ

5.3 เป้าประสงค์รวม (Objectives)

- 1) เพื่อให้ผู้ประกอบการ บุคลากรด้านการท่องเที่ยว และธุรกิจที่เกี่ยวข้องที่ได้รับผลกระทบจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สามารถฟื้นตัวกลับมาได้อย่างรวดเร็ว
- 2) เพื่อยกระดับการพึ่งพาตนเองภายในท้องถิ่น เน้นการสร้างเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ ๆ ที่หลากหลาย เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเน้นมูลค่าที่มีมาตรฐานและปลอดภัย การใช้การเกษตรยั่งยืน และเกษตรแนวใหม่อย่างครบวงจร เพื่อเพิ่มมูลค่าในการผลิตของห่วงโซ่มูลค่า (Value chain) ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
- 3) เพื่อให้สังคมมีความสุขถ้วนหน้า ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง มีความมั่นคงในทุกมิติ มีความ ยืดหยุ่น สามารถนำพาตนเองและครอบครัวให้ก้าวผ่านวิกฤติต่างๆ รวมทั้งใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (Resilience)
- 4) เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารภาครัฐที่ตอบสนองกับความต้องการของประชาชน

5.4 ประเด็นการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน พ.ศ. 2566 - 2570

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) กำหนดประเด็นการพัฒนาตามหลักการข้างต้น เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายการพัฒนากลุ่มจังหวัดดังต่อไปนี้ **ประเด็นการพัฒนาที่ 1 :** พัฒนาเศรษฐกิจ และเยียวยาผู้ประกอบการ บุคลากรด้านการท่องเที่ยว และกิจการต่อเนื่องอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

แนวทางการพัฒนาที่ 1.1 สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อพัฒนาแนวทางในการฟื้นฟูเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนาที่ 1.2 เร่งสร้างความเชื่อมั่น ความปลอดภัย Surveillance และการบริการที่เป็นมาตรฐานให้กับนักท่องเที่ยว ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย

แนวทางการพัฒนาที่ 1.3 เร่งการจ้างงาน เพิ่มทักษะอาชีพ การตลาดดิจิทัล บุคลากรด้านการท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการพัฒนาที่ 1.4 ถอดบทเรียนจากโมเดลต่างๆ ทั้งจากในและต่างประเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมและป้องกัน

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 : สนับสนุนและพัฒนาการท่องเที่ยวเน้นคุณค่าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

แนวทางการพัฒนาที่ 2.1 พัฒนาและฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานความปลอดภัย

แนวทางการพัฒนาที่ 2.2 วิจัยและพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเน้นคุณค่าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

แนวทางการพัฒนาที่ 2.3 พัฒนากำลังคนด้านการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ

แนวทางการพัฒนาที่ 2.4 พัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่สร้างสรรค์ หลากหลาย ตอบสนองการท่องเที่ยววิถีใหม่ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

แนวทางการพัฒนาที่ 2.5 ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวในระดับโลก และสร้างความหลากหลายของช่องทางการขาย ลดการพึ่งพาแพลตฟอร์มผูกขาดจากต่างประเทศ

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 : ส่งเสริมการเกษตรยั่งยืนและเกษตรสมัยใหม่ให้มีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนาที่ 3.1 พัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โครงสร้างพื้นฐาน โลจิสติกส์ ระบบสาธารณูปโภคที่สนับสนุนการเกษตรสมัยใหม่และเกษตรยั่งยืนอย่างครบวงจร

แนวทางการพัฒนาที่ 3.2 วิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางการเกษตรสมัยใหม่ และเกษตรยั่งยืน ด้วยศาสตร์พระราชา และหลักการเศรษฐกิจ BCG

แนวทางการพัฒนาที่ 3.3 พัฒนาเกษตรกรยุคใหม่ (Smart Farmers) และส่งเสริมการรวมกลุ่ม

แนวทางการพัฒนาที่ 3.4 พัฒนาและยกระดับการทำเกษตร และอุตสาหกรรมการแปรรูป สินค้าเกษตรด้วยนวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

แนวทางการพัฒนาที่ 3.5 ยกระดับและพัฒนาแนวทางการตลาดสำหรับสินค้าเกษตรสู่ตลาดโลก

ประเด็นการพัฒนาที่ 4 : การพัฒนาสังคมและความมั่นคงในทุภูมิภาค

แนวทางการพัฒนาที่ 4.1 ยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและการบริหารจัดการ ให้เป็นเมืองน่าอยู่อย่างทั้งถึง ยั่งยืน และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย

แนวทางการพัฒนาที่ 4.2 บริหารจัดการพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ ให้มีความสมดุลและยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาที่ 4.3 พัฒนาทุนมนุษย์ทุกช่วงวัย เพื่อสร้างโอกาสในการแข่งขัน มีความยืดหยุ่น (Resilience) และมีทักษะในศตวรรษที่ 21

แนวทางการพัฒนาที่ 4.4 ลดความเหลื่อมล้ำ เพื่อสังคมแห่งโอกาสและความเสมอภาค

แนวทางการพัฒนาที่ 4.5 สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ด้วยพื้นฐานครอบครัวที่อบอุ่น และหลักการ “บวร” เพื่อคุณภาพชีวิต สังคมที่ดีและยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาที่ 4.6 เตรียมความพร้อมป้องกัน และรับมือการเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบ

แนวทางการพัฒนาที่ 4.7 การบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ

6. แผนปฏิบัติการด้านเกษตรและสหกรณ์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน

แผนปฏิบัติการด้านเกษตรและสหกรณ์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน (กระบี่ ตรัง พังงา ภูเก็ต ระนอง สตูล) พ.ศ. 2566 – 2570 ใช้เป็นกรอบในการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคเกษตรของกลุ่มจังหวัดที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาภาค ในประเด็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน หรือการแก้ปัญหาเชิงพื้นที่ที่เป็นประเด็นปัญหาาร่วมของกลุ่มจังหวัด และมีขอบเขตการดำเนินการหรือได้รับประโยชน์มากกว่า 1 จังหวัด โดยมีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 นโยบายรัฐบาล แผนรายสาขา รวมทั้งแผนเฉพาะด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตร ที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี และข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นแผนชี้้นำการพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตรของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามันในภาพรวม อีกทั้งเป็นเครื่องมือบูรณาการแผนของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ให้มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกัน สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

6.1 วิสัยทัศน์

“เกษตรกรรมมั่นคง ภาคเกษตรมั่นคง ฐานเศรษฐกิจกลุ่มจังหวัดอันดามันเข้มแข็งและยั่งยืน ภายในปี 2570”

6.2 พันธกิจ (Mission)

1) ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร สถาบันเกษตรกร เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกร
2) ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรมูลค่าสูงด้วยงานวิจัยเทคโนโลยี และนวัตกรรม บนฐานเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

3) ส่งเสริมอนุรักษ์และฟื้นฟูเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางการเกษตรอย่างสมดุลและยั่งยืน

6.3 เป้าประสงค์รวม (Objectives)

เกษตรกรรมมีคุณภาพชีวิตที่ดี เกษตรมูลค่าสูง การพัฒนาเศรษฐกิจกลุ่มจังหวัดอันดามัน สมดุลและยั่งยืน

6.4 ตัวชี้วัด (Indicators)

- 1) อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมกลุ่มจังหวัดสาขาเกษตรขยายตัวร้อยละ 3.0 ต่อปี
- 2) อัตราผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตรเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.0 ต่อปี
- 3) รายได้สุทธิครัวเรือนเกษตรเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อปี

6.5 ประเด็นการพัฒนา

แผนปฏิบัติการด้านเกษตรและสหกรณ์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน พ.ศ. 2566 – 2570 ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาตามหลักการข้างต้น 3 ประเด็น 19 แนวทางการพัฒนา เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายการพัฒนากลุ่มจังหวัด ดังนี้

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มและสถาบันเกษตรกร ให้มีความเข้มแข็ง

แนวทางการพัฒนา

- 1) ส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน เกษตรผสมผสาน และเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน
- 2) ยกระดับศักยภาพของเกษตรกรรายย่อยให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจ
- 3) ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การแปรรูปเพิ่มมูลค่า
- 4) ส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่ม สถาบันเกษตรกร ให้มีความเข้มแข็ง มีความมั่นคงทางอาชีพ และเป็นผู้ประกอบการอัจฉริยะ
- 5) สนับสนุนเชื่อมโยงและขยายเครือข่ายองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และสถาบันเกษตรกร
- 6) เสริมสร้างความมั่นคงและสวัสดิการอาชีพเกษตรกร
- 7) สร้างทายาทเกษตรกร และพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็น Young Smart Farmer

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 ยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันภาคเกษตร

แนวทางการพัฒนา

- 1) สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร
- 2) ส่งเสริมสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น และพัฒนาเกษตรชีวภาพ
- 3) ส่งเสริมการผลิตอาหารปลอดภัย เพื่อความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน รวมทั้งรองรับ

นักท่องเที่ยว

- 4) พัฒนาและส่งเสริมการแปรรูปสินค้าเกษตรมูลค่าสูง และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 5) พัฒนาระบบโลจิสติกส์ด้านการเกษตร
- 6) สนับสนุนการเพิ่มช่องทางการจำหน่าย และเชื่อมโยงตลาด รวมทั้งส่งเสริมอาชีพเกษตร

เชิงพาณิชย์ยุคดิจิทัล

- 7) สนับสนุนการเกษตรเชิงนิเวศน์ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
- 8) การจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศการเกษตรของกลุ่มจังหวัด และการบริหารงานภาครัฐ

เชิงรูปแบบบูรณาการ

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 บริหารจัดการทรัพยากรทางการเกษตรอย่างสมดุลและยั่งยืน

แนวทางการพัฒนา

- 1) ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่เหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่ตาม Agri Map
- 2) ส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 3) ฟื้นฟูและบริหารจัดการทรัพยากรทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) สนับสนุนการวางแผนการผลิตสินค้าเกษตรให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลและ

ภูมิอากาศ

7. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดพังงา

แผนพัฒนาจังหวัดพังงา (พ.ศ. 2566 - 2570) จัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาจังหวัด และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ครอบคลุมทุกมิติการพัฒนา โดยมีเป้าหมายการพัฒนา คือ เพื่อให้ทุกภาคส่วนในพื้นที่ได้ประสานการปฏิบัติขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน สร้างงาน สร้างรายได้ และความมั่นคง ตามทิศทางการพัฒนาจังหวัดพังงา

7.1 วิสัยทัศน์

“ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและสุขภาพ เกษตรยั่งยืน สังคมแห่งการเรียนรู้ สุขภาวะเป็นเมืองอัจฉริยะ พังงาแห่งความสุข”

7.2 พันธกิจ (Mission)

- 1) พัฒนาการส่งเสริมให้เป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสู่การแข่งขัน ระดับนานาชาติ บนอัตลักษณ์ของพื้นที่

2) สร้างมูลค่าสินค้าเกษตร เกษตรเพื่ออาหารสุขภาพ เกษตรอุตสาหกรรมและที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างฐานรายได้ที่มั่นคงแก่เกษตรกร

3) สร้างความมั่นคงทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสู่ความสมดุลอย่างยั่งยืน เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

4) พัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมสู่ความเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ ประชาชนมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน

7.3 ประเด็นการพัฒนาจังหวัดพังงา

แผนพัฒนาจังหวัดพังงา (พ.ศ. 2566 - 2570) ได้กำหนดประเด็นการพัฒนา จำนวน 4 ประเด็น เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดพังงา ดังนี้

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 ส่งเสริมคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงสุขภาพครบวงจร

แนวทางการพัฒนา

1) พัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

2) ส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการและบุคลากรทางการท่องเที่ยว ให้มีความพร้อมและปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลง

3) ส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์เชิงรุก เชื่อมโยงการท่องเที่ยวภูมิภาคและนานาชาติ

4) พัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ รวมถึงผลิตภัณฑ์เสริมสุขภาพและสมุนไพร ให้เป็นหนึ่งในภูมิภาค Wellness Tourism บนฐานของเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของพื้นที่

5) ส่งเสริม พัฒนา แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและสุขภาพให้มีคุณภาพ หลากหลาย สู่มาตรฐานที่เติบโตในภูมิภาคอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานของความสะอาด ปลอดภัย

6) สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยว Smart Tourism

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 พัฒนาส่งเสริมการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่า ควบคู่เกษตรสีเขียวอย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนา

1) พัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันภาคเกษตรด้วยสารสนเทศ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (Smart Farm)

2) ขยายฐานการผลิตสินค้าเกษตร/แปรรูปสินค้าเกษตรมูลค่าสูง และสินค้าเกษตรในเชิงพาณิชย์

3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริหารทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม

4) ส่งเสริมการทำเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง/ศาสตร์พระราชา

5) ส่งเสริมการสร้างมูลค่าภาคเกษตร และเกษตรอุตสาหกรรมสู่ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มสูง

6) ส่งเสริมพัฒนาองค์ความรู้ในการจัดการแบบครบวงจรให้กับสถาบันเกษตรกร/เกษตรกรรุ่นใหม่ (Smart Farmer)

7) ส่งเสริมการวิจัย พัฒนา และพลังงานทดแทน

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 สงวนรักษา อนุรักษ์ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพอย่างสมดุลยั่งยืน

แนวทางการพัฒนา

- 1) ส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟู คุ้มครอง ปกป้อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
- 2) บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง แบบบูรณาการทุกภาคส่วน
- 3) พัฒนาศักยภาพเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม และกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยี นวัตกรรม มาประยุกต์ใช้ในระบบการผลิต เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม

ประเด็นการพัฒนาที่ 4 ยกระดับคุณภาพชีวิตสู่เมืองสุขภาพ และความปลอดภัย เพื่อสร้างสังคม ให้นั่นคง น่ายุ่

แนวทางการพัฒนา

- 1) ส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ “พังงาศึกษา”
- 2) เสริมสร้างความมั่นคงในอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้ และการถึงสวัสดิการ
- 3) เพิ่มประสิทธิภาพระบบรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในทุกพื้นที่
- 4) ส่งเสริมจิตสำนึกและกระบวนการมีส่วนร่วม ในการไขปัญหาด้านความมั่นคง และปัญหาเสพติด
- 5) ส่งเสริมทุนทางสังคมหรือพลังทางสังคม และภาคีการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง
- 6) ยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณสุข ส่งเสริม ป้องกัน ฟื้นฟู สุขภาวะทุกช่วงวัย
- 7) พัฒนายกระดับศักยภาพแรงงานให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับภูมิภาค
- 8) ส่งเสริมและยกระดับคุณภาพการบริหารข้อมูลเมือง โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารของ ภาครัฐ และการให้บริการข้อมูลแก่ประชาชน

8. แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพังงา

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพังงา บูรณาการร่วมกับคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร และสหกรณ์ จังหวัดพังงา (พ.ศ. 2566 - 2570) ภาควิชาการเกษตร และภาคเอกชน ทบทวนแผนพัฒนา การเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพังงา (พ.ศ. 2566 - 2570) ฉบับทบทวน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 โดยสอดคล้อง เชื่อมโยงกับแผนระดับต่างๆ และนโยบายที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบในการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคเกษตร และสหกรณ์ของจังหวัดพังงา ซึ่งสรุปสาระสำคัญ ดังนี้

8.1 เป้าหมายการพัฒนาด้านการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด

“เกษตรกรรมมั่นคง ผลผลิตและผลิตภัณฑ์เกษตรมูลค่าสูงทรัพยากรการเกษตรยั่งยืน ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม บนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

8.2 พันธกิจ (Mission)

- 1) พัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรระดับฐานรากให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ บนพื้นฐานหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- 2) พัฒนาศักยภาพเกษตรกร และสถาบันเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการเกษตรมืออาชีพ
- 3) ส่งเสริมการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรมูลค่าสูง ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด
- 4) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการเกษตรให้เพียงพอและทั่วถึง
- 5) ส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตร และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืน
- 6) ส่งเสริมและพัฒนางานวิจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตรควบคู่ไปกับภูมิปัญญาท้องถิ่นนำมาใช้ประโยชน์และต่อยอดอย่างเหมาะสม
- 7) พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศการเกษตรและเชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นระบบ

8.3 เป้าประสงค์หลักการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด (Goals)

“เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีอาชีพและรายได้มั่นคง พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน”

8.4 ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายรวม

- 1) อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสาขาเกษตรขยายตัวร้อยละ 3.0 ต่อปี
- 2) ครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ต่อปี
- 3) เกษตรกรที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนลดลงไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อปี
- 4) จำนวนเกษตรกรได้รับการพัฒนาศักยภาพ ไม่น้อยกว่า 10,000 ราย ภายในปี 2570
- 5) พื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่า 5,000 ไร่ ภายในปี 2570
- 6) พื้นที่เกษตรกรได้รับการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน ไม่น้อยกว่า 25,000 ไร่ ภายในปี 2570

8.5 ประเด็นการพัฒนาด้านการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 ยกระดับศักยภาพเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร สู้ผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร แห่งอนาคต พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

เป้าประสงค์

- 1) เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน
- 2) เกษตรกรมีความภาคภูมิใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม
- 3) กลุ่มเกษตรกร สถาบันเกษตรกร และผู้ประกอบการได้รับการพัฒนา
- 4) เกษตรกรได้รับการพัฒนาสู่การเป็นมืออาชีพ

ตัวชี้วัด

- 1) จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการอบรมและน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้
- 2) จำนวนพื้นที่เกษตรกรยั่งยืนเพิ่มขึ้น
- 3) จำนวนเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าสู่ภาคเกษตร
- 4) จำนวนสถาบันเกษตรกรผ่านเกณฑ์มาตรฐานเพิ่มขึ้นต่อปี (แห่ง)
- 5) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของเกษตรกรที่ได้รับการพัฒนาสู่การเป็น Smart Farmer/Young Smart Farmer

แนวทางการพัฒนา

- 1) ขยายผลการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง/เกษตรกรรมยั่งยืน
- 2) เสริมสร้างความภาคภูมิใจและความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม
- 3) เพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการในกลุ่มเกษตรกร สถาบันเกษตรกร และผู้ประกอบการ
- 4) พัฒนาศักยภาพเกษตรกรสู่การเป็นมืออาชีพ

โครงการสำคัญ

- 1) พัฒนาเกษตรกรด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) พัฒนาเกษตรกรสู่ธุรกิจเกษตร
- 3) พัฒนาและส่งเสริมเครือข่ายสถาบันเกษตรกร
- 4) พัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่ และทายาทเกษตรกร

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 ส่งเสริมการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรมูลค่าสูงเป้าประสงค์

- 1) ปรับโครงสร้างการผลิตให้มีผลิตภาพ และผลตอบแทนสูง
- 2) เกษตรกรเข้าถึงช่องทางตลาดที่หลากหลาย

ตัวชี้วัด

- 1) ครบถ้วนเกษตรกรมีรายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า (ร้อยละ)
- 2) จำนวนพื้นที่/ฟาร์ม GAP และเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น
- 3) มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรของจังหวัดเพิ่มขึ้น
- 4) มูลค่าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์เพิ่มขึ้น
- 5) จำนวนเครือข่าย/ช่องทางการตลาดสินค้าเกษตรที่เพิ่มขึ้น

แนวทางการพัฒนา

- 1) ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐาน และพัฒนาระบบตรวจสอบย้อนกลับ
- 2) พัฒนาและยกระดับการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรมูลค่าสูง
- 3) ส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ด้วยเกษตรสมัยใหม่
- 4) ส่งเสริมการเกษตรเชิงท่องเที่ยว
- 5) ส่งเสริมและพัฒนาสินค้าเกษตรอัตลักษณ์มูลค่าสูง
- 6) พัฒนาระบบตลาดสินค้าเกษตร

โครงการสำคัญ

- 1) พัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร
- 2) บริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดโซ่อุปทาน
- 3) ส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่
- 4) ส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรทดแทนแรงงานเกษตร
- 5) สร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรส่งเสริมเกษตรอัตลักษณ์ GI
- 6) ยกระดับการผลิตและการตลาดไม้ผลเศรษฐกิจจังหวัดพังงา เพื่อสร้างความมั่นคงด้านรายได้
- 7) ผักชุมชนสร้างความมั่นคงด้านอาหาร
- 8) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตปาล์มน้ำมันในจังหวัดพังงาอย่างยั่งยืน
- 9) การยกระดับการผลิตปศุสัตว์ เพื่อความมั่นคงทางอาหาร
- 10) ปรับปรุงพันธุ์พืช ปศุสัตว์ ประมง

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมเป้าประสงค์

- 1) ทรัพยากรการเกษตรได้รับการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
- 2) พัฒนาแหล่งน้ำ และเพิ่มพื้นที่รับประโยชน์

- 3) พื้นที่ทางการเกษตรได้รับการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) การเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 5) มีระบบเตือนภัยล่วงหน้า

ตัวชี้วัด

- 1) จำนวนพื้นที่ดินที่ได้รับการพัฒนาและฟื้นฟู
- 2) จำนวนแหล่งน้ำที่ได้รับการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ เพื่อเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำในแหล่งน้ำ
- 3) จำนวนพื้นที่การเกษตรที่ได้รับประโยชน์จากแหล่งน้ำ
- 4) จำนวนพื้นที่ทางการเกษตรได้รับการบริหารจัดการ
- 5) ร้อยละที่ลดลงของต้นทุนด้านพลังงานในกระบวนการผลิต
- 6) มูลค่าจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร
- 7) ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกภาคการเกษตรเป็นศูนย์
- 8) ร้อยละที่ลดลงของผลกระทบจากความเสียหาย

แนวทางการพัฒนา

- 1) ฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรการเกษตร
- 2) บริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
- 3) บริหารจัดการพื้นที่ทำกินทางการเกษตร
- 4) พลังงานทดแทน
- 5) การส่งเสริมการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 6) สร้างภูมิคุ้มกันทางการเกษตรต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ/โรคระบาด

โครงการสำคัญ

- 1) บริหารจัดการน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทาน
- 2) บริหารจัดการการใช้สารเคมีทางการเกษตร
- 3) จัดการทรัพยากรดินเพื่อความยั่งยืน
- 4) จัดการปัญหาที่ดินทำกิน
- 5) สร้างภูมิคุ้มกันทางการเกษตรต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 6) แก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย
- 7) บริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning)
- 8) พัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน
- 9) เพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำเพื่อความหลากหลายทางชีวภาพสู่ความมั่นคงด้านอาหาร
- 10) การพัฒนาการเกษตรภายใต้กรอบ BCG Model

ประเด็นการพัฒนาที่ 4 เพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคเกษตรด้วยสารสนเทศ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

เป้าประสงค์

1) เกษตรกรและผู้ให้บริการสามารถเข้าถึงข้อมูลผ่านช่องทางของระบบสารสนเทศ การเกษตรและนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ ในด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

ตัวชี้วัด

- 1) ฐานข้อมูลขนาดใหญ่(Big Data) ด้านการเกษตร จำนวน 1 ระบบ

- 2) จำนวนผู้ใช้บริการจากระบบสารสนเทศการเกษตร
- 3) จำนวนงานวิจัยที่ได้รับการส่งเสริมและต่อยอด
- 4) จำนวนผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากนวัตกรรม
- 5) ร้อยละของเกษตรกรและผู้รับบริการ ที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรม

สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

แนวทางการพัฒนา

- 1) พัฒนาระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ด้านการเกษตร
- 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการเกษตรแบบบูรณาการ
- 3) ส่งเสริมการนำงานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์

โครงการสำคัญ

- 1) พัฒนาบุคลากรภาครัฐและเครือข่าย
- 2) เสริมสร้างระบบการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการเกษตร
- 3) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
- 4) บูรณาการข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดการใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นระบบ

9. นโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ร้อยเอก ธรรมนัส พรหมเผ่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดเป้าหมายการขับเคลื่อนด้านการเกษตรสู่ความสำเร็จ คือ “เกษตรกรต้องอยู่ดี สินค้าเกษตรมูลค่าสูง ทรัพยากรเกษตรยั่งยืน” ภายใต้ 9 นโยบาย 8 ข้อสั่งการ ดังนี้

9 นโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1) ศูนย์บริการประชาชนภาคการเกษตรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ : จัดตั้งศูนย์บริการเกษตรกร พืชไร่ โดยเป็นศูนย์บริการร่วม เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนและพี่น้องเกษตรกรให้สามารถติดต่อสอบถาม ขอรหัสข้อมูล และรับเรื่องร้องเรียน คลายทุกข้อให้แก่พี่น้องเกษตรกร

2) ขับเคลื่อนภารกิจ ยกระดับ MR. สินค้าเกษตร : บริหารจัดการสินค้าเกษตรที่สำคัญและมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ติดตาม วิเคราะห์ ประเมินสถานการณ์สินค้าทั้งด้านการผลิตและการตลาด และการแก้ไขปัญหาสินค้าเกษตรเบ็ดเสร็จครบวงจรตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทางให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว และทันต่อสถานการณ์

3) วางแผนและติดตามการป้องกันแก้ไขปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตร : เตรียมรับสถานการณ์ภัยพิบัติด้านการเกษตร แผนการปลูกพืชฤดูแล้ง รวมทั้งแผนอื่น ๆ ที่สนับสนุนให้การบริหารจัดการภัยพิบัติด้านการเกษตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติด้านการเกษตร

4) การบริหารแก้ไขปัญหาการนำเข้าและส่งออกสินค้าเกษตรที่ผิดกฎหมาย : แก้ไข ป้องกันและปราบปรามการลักลอบนำเข้าและส่งออกสินค้าเกษตรที่ผิดกฎหมาย ทั้งสินค้าปศุสัตว์ ประมง และพืช ตลอดจนการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบ

5) ขับเคลื่อนการเกษตรระดับหมู่บ้านสู่การผลิตสินค้าเกษตรมูลค่าสูง : ส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรสร้าง 1 ท้องถิ่น 1 สินค้าเกษตรมูลค่าสูง ปรับเปลี่ยนไปสู่การปลูกพืชที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงขึ้น

6) ส่งเสริมเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรเป็นผู้ให้บริการทางการเกษตรครบวงจร : มีบทบาทในการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือสมาชิกในการทำเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การผลิต การรวบรวม การแปรรูป และการตลาด

7) การจัดการทรัพยากรทางการเกษตร ทำการเกษตรที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม (Go Green) ด้วย BCG และ Carbon Credit : ทำเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การใส่ปุ๋ยที่เหมาะสม การกำจัดแมลงศัตรูพืชที่ถูกต้อง การลดปริมาณปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง มีการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัย

8) สร้างระบบประกันภัย เกษตรกรไทย สุขใจถ้วนหน้า : พัฒนาระบบการประกันภัยภาคเกษตร บริหารจัดการความเสี่ยง เพื่อช่วยให้เกษตรกรมีรายได้ที่แน่นอน

9) อำนวยความสะดวกด้านการเกษตร ประเด็นบริการทางการเกษตรที่ใช้ เลือกใช้ให้เหมาะสม : สนับสนุนให้บริการเครื่องมือทางการเกษตรที่ให้เกษตรกรสามารถเช่า/ยืม เครื่องมือเครื่องจักรกลด้านการเกษตรที่เหมาะสม

8 ข้อสั่งการสำคัญของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1) ยกระดับเอกสารสิทธิที่ดินที่อยู่ในกำกับของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ : เป็นโฉนดที่ดิน ให้สามารถนำไปต่อยอดให้เข้าถึงแหล่งเงินทุน พร้อมนำมาพัฒนาที่ดิน พัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

2) การสร้างอาชีพ สร้างรายได้เกษตรกรที่ได้รับการพักชำระหนี้ : ให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกร ภายหลังจากพักชำระหนี้ สามารถฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อเกษตรกรและโดยส่วนรวม

3) งานมหกรรมพืชสวนโลก จังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2569 : ภายใต้แนวคิด “ความหลากหลายแห่งสรรพชีวิต แห่งผู้คน สายน้ำ และพืชพรรณ สู่การดำรงชีวิตที่ยั่งยืน”

4) โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์: สืบสาน ต่อยอดและขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

5) การแก้ไขปัญหาประมงทะเล : ฟื้นฟูการประมงทะเลเพื่อความยั่งยืน โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วน และพันธมิตรระหว่างประเทศ แก้ไขกฎหมาย และความเดือดร้อนที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการทำประมง

6) การพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ : วิจัย พัฒนาพันธุ์ เพื่อเพิ่มผลผลิต และเพิ่มมูลค่าผลตอบแทนให้สูงขึ้น

7) การส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตรระหว่างประเทศ : ให้มีประสิทธิภาพ เพิ่มปริมาณและมูลค่าการส่งออก แก้ไขปัญหาจากข้อจำกัด หรือข้อพิพาททางการค้าสินค้าเกษตรระหว่างประเทศ

8) การลงพื้นที่ตรวจราชการของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ : ให้ทุกหน่วยงานร่วมการตรวจราชการในแต่ละพื้นที่จัดเตรียมข้อมูลข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง เสนอแผนการแก้ไขปัญหาให้กับเกษตรกรดำเนินการเร่งด่วน ในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 2

ข้อมูลทั่วไปของจังหวัด

1. ข้อมูลด้านกายภาพ

1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

➤ ที่ตั้งขนาดพื้นที่

จังหวัดพังงา ตั้งอยู่ในภาคใต้ชายฝั่งทะเลด้านตะวันตก อยู่ระหว่างเส้นละติจูดที่ 8 องศา 27 ลิปดา 52.3 พิลิปดาเหนือ กับเส้นลองจิจูด ที่ 98 องศา 32 ลิปดาตะวันออก ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 788 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 4,170.885 ตารางกิโลเมตร (2,606,803.125 ไร่) เป็นอันดับที่ 9 ของภาคใต้ และเป็นอันดับที่ 54 ของประเทศ ซึ่งแบ่งเป็นพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

พื้นที่ทำการเกษตร	1,806.112	ตารางกิโลเมตร	หรือประมาณ 1,128,824 ไร่
พื้นที่ป่าไม้	1,722.550	ตารางกิโลเมตร	หรือประมาณ 1,076,594 ไร่
เนื้อที่อื่น ๆ	642.227	ตารางกิโลเมตร	หรือประมาณ 401,392.625 ไร่

➤ อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดระนอง

ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดภูเก็ต

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดกระบี่

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ทะเลอันดามันและมหาสมุทรอินเดีย

ภาพที่ 2 : แผนที่จังหวัดพังงา

1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดพังงา เป็นภูเขาสลับซับซ้อนทอดเป็นแนวยาวจากทิศเหนือไปทิศใต้ มีชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 239.25 กิโลเมตร มีพื้นที่ป่าไม้ เป็นป่าไม้ประเภทไม้ไม่ผลัดใบ มีชนิดป่าที่สำคัญ ได้แก่ ป่าดิบเขา ป่าดิบชื้น และป่าชายหาด สำหรับบริเวณที่เป็นที่ราบจะลาดลงจากทิศตะวันออกไปยังทิศตะวันตกลงสู่ทะเลอันดามัน ตามชายฝั่งทะเลจะมีป่าชายหาดเกือบตลอด พื้นที่ประกอบด้วยเกาะประมาณ 105 เกาะ และมีเกาะอยู่ในทะเลอันดามันจำนวนมาก เช่น เกาะยาว หมู่เกาะสุรินทร์ และหมู่เกาะสิมิลัน

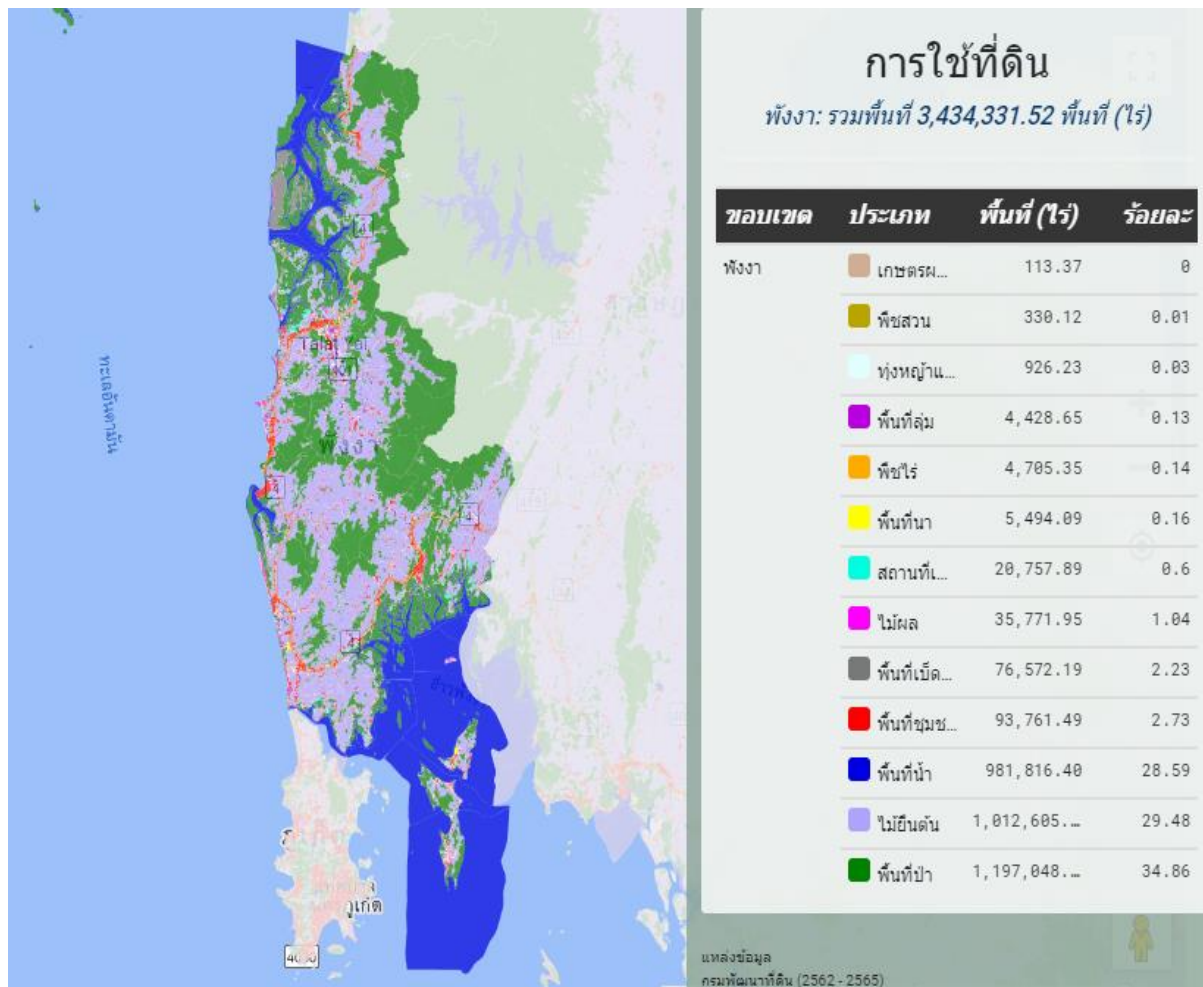
1.3 สภาพการใช้ที่ดิน

สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดพังงา จากฐานข้อมูลแผนที่สภาพการใช้ที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน จากข้อมูลระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์ (Agri Map Online) กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมพื้นที่ 3,434,331.52 ไร่ จำแนกได้เป็นพื้นที่ป่ามากที่สุด จำนวน 1,197,048 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 34.86 ของจังหวัด รองลงมาเป็นไม้ยืนต้น จำนวน 1,012,605 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 29.48 ของจังหวัด และพื้นที่น้ำ จำนวน 981,816.40 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 28.59 ของจังหวัด

ตารางที่ 1 : แสดงสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดพังงา

ประเภท	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ป่า	1,197,048	34.86
ไม้ยืนต้น	1,012,605	29.48
พื้นที่น้ำ	981,816.40	28.59
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	93,761.49	2.73
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	76,572.19	2.23
ไม้ผล	35,771.95	1.04
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	20,757.89	0.6
พื้นที่นา	5,494.09	0.16
พืชไร่	4,705.35	0.14
พื้นที่ลุ่ม	4,428.65	0.13
ทุ่งหญ้าและโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	926.23	0.03
พืชสวน	330.12	0.01
เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	113.37	0
รวม	3,434,33.52	100

ที่มาข้อมูล : กรมพัฒนาที่ดิน (2562-2565) <http://agri-map-online.moac.go.th/>

ภาพที่ 3 : แผนที่การใช้ที่ดินจังหวัดพังงา

1.4 เขตปฏิรูปที่ดิน

เขตปฏิรูปที่ดิน ในพื้นที่จังหวัดพังงามีเนื้อที่ 260,627 ไร่ (ร้อยละ 10.00 ของพื้นที่จังหวัด) โดยอำเภอที่มีพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินมากที่สุด ได้แก่ อำเภอกระบุรี อำเภอตะกั่วทุ่ง และอำเภอย้ายเหมือง ตามลำดับตาราง

ตารางที่ 2 : แสดงพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกรายอำเภอ ตำบล จังหวัดพังงา

อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
อำเภอเกาะยาว	13,761
เกาะยาวใหญ่	8,917
เกาะยาวน้อย	2,422
พุนเิน	2,422
อำเภอตะกั่วทุ่ง	60,148
ถ้ำ	19,393
กะไหล	14,145
คลองเคียน	9,668

ตารางที่ 2 : แสดงพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกรายอำเภอ ตำบล จังหวัดพังงา (ต่อ)

อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
หล่อยูง	9,515
โคกกลอย	3,001
กระโสม	2,510
ท่าอยู่	1,916
อำเภอกระบี่	63,745
บางวัน	35,296
คุระ	14,674
แม่นางขาว	12,411
เกาะพระทอง	1,364
อำเภอเมืองพังงา	11,615
บางเตย	4,918
ทุ่งคาโงก	3,464
นบปริง	2,492
ตากแดด	696
สองแพรก	45
อำเภอท้ายเหมือง	36,168
ลำภี	12,923
บางทอง	8,787
นาเตย	7,594
ทุ่งมะพร้าว	3,077
ท้ายเหมือง	2,887
ลำแก่น	900
อำเภอตะกั่วป่า	21,937
คึกคัก	6,479
บางม่วง	3,752
บางนายสี	3,564
เกาะคอเขา	2,693
บางไทร	2,657
โคกเคียน	1,759
ตำตั่ว	1,033
อำเภอกะปง	36,148
รมณีย์	21,834
เหมาะ	7,200
เหล	4,395
กะปง	1,778

ตารางที่ 2 : แสดงพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกรายอำเภอ ตำบล จังหวัดพังงา (ต่อ)

อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
ท่านา	941
อำเภอทับปุด	17,105
ทับปุด	6,167
ถ้ำทองหลาง	5,357
บางเหรียง	2,436
บ่อแสน	1,716
โคกเจริญ	1,429
รวม	260,627

ที่มาข้อมูล: <https://agri-map-online.moac.go.th/>, เมษายน 2567

1.5 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะอากาศทั่วไป เนื่องจากจังหวัดพังงาเป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้ทะเล อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี มีค่าคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก และมีฝนตกชุกในฤดูฝน เพราะอยู่ทางด้านรับลม จึงได้รับอิทธิพลจากลม มรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งพัดผ่านมหาสมุทรอินเดียอย่างเต็มที่ ส่วนฤดูหนาวอากาศไม่หนาวจัด เพราะอยู่ไกล จากอิทธิพลของอากาศหนาวพอสมควรและบางครั้งอาจมีฝนตกได้ เนื่องจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พัดผ่านอ่าวไทยพาเอาฝนมาตกแต่มีปริมาณน้อยกว่าจังหวัดที่อยู่ทางด้านตะวันออกของภาคใต้

ฤดูกาล ฤดูกาลของจังหวัดพังงา พิจารณาตามลักษณะของลมฟ้าอากาศของประเทศไทย แบ่งออก ได้เป็น 2 ฤดู คือ

- ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน ระยะเวลาเป็นช่วงว่างของฤดูมรสุม จะมีลม จากทิศตะวันออกเฉียงใต้พัดปกคลุม ทำให้มีอากาศร้อนอบอ้าวทั่วไป เดือนที่มีอากาศร้อนที่สุด คือ มีนาคม
- ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนธันวาคม ซึ่งเป็นฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ พัดปกคลุมประเทศไทย และมีร่องความกดอากาศต่ำปกคลุมภาคใต้เป็นระยะๆอีกด้วย จึงทำให้มีฝนตกมาก ตลอดฤดู และเดือนกันยายนจะมีฝนตกมากที่สุด จากการที่มีลักษณะภูมิอากาศแบบมรสุมในเขตร้อน อุณหภูมิ ในแต่ละฤดูกาลจึงไม่แตกต่างกันมากนักคือ อยู่ระหว่าง 29 - 36 องศาเซลเซียส สำหรับอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 27.2 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 31.7 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 22.9 องศาเซลเซียส และ ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยปีละประมาณ 3,614.5 มิลลิเมตร

1.6 ปริมาณน้ำฝนจังหวัดพังงา

เนื่องจากจังหวัดพังงา อยู่ทางด้านฝั่งตะวันตกของภาคใต้ ซึ่งรับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้อย่างเต็มที่ ในฤดูฝนจึงเป็นจังหวัดที่มีฝนอยู่ในเกณฑ์ดีมากเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆในภาคเดียวกัน ส่วนในฤดูมรสุม ตะวันออกเฉียงเหนือมีฝนตกน้อยเพราะถูกทิวเขาทางด้านตะวันออกของภาคใต้ปิดกั้นลมไว้ ปริมาณน้ำฝน จังหวัดพังงา ระหว่างปี 2564 - 2566 มีปริมาณน้ำฝนอยู่ในช่วง 4,278.0 มม. ถึง 4,462.7 มม. ปริมาณน้ำฝน มากที่สุดในปี 2565 วัดได้ 4,462.7 มม.จำนวนวันฝนตก 233 วัน ส่วนปริมาณน้ำฝนน้อยที่สุดในปี 2566 วัดได้ 4,278.0 มม. จำนวนวันฝนตก 200 วัน

ตารางที่ 3 : แสดงข้อมูลปริมาณน้ำฝนจังหวัดพังงา ปี 2564 - 2566

เดือน	ปี 2564		ปี 2565		ปี 2566	
	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวน วันฝนตก (วัน)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวน วันฝนตก (วัน)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวน วันฝนตก(วัน)
มกราคม	38.8	4	-	-	61.4	5
กุมภาพันธ์	8.4	1	212.9	14	43.5	6
มีนาคม	83.8	8	228.3	18	63.7	3
เมษายน	405.5	21	189.0	18	93.0	9
พฤษภาคม	508.4	21	701.0	29	771.8	25
มิถุนายน	458.5	25	255.7	20	298.9	23
กรกฎาคม	659.0	25	601.3	27	830.4	26
สิงหาคม	543.3	29	613.5	20	360.6	21
กันยายน	678.6	22	587.5	27	1,084.6	25
ตุลาคม	515.2	25	652.7	27	360.5	27
พฤศจิกายน	367.0	25	367.6	22	234.7	19
ธันวาคม	43.5	7	53.2	11	74.9	11
รวม	4,310.0	213	4,462.7	233	4,278.0	200

ที่มาข้อมูล : กรมอุตุนิยมวิทยา (สถานีพังงา - ตะกั่วป่า)

2. ข้อมูลประชากรและการปกครอง

จำนวนประชากรของจังหวัดพังงา ปี 2566 มีประชากรทั้งสิ้น 267,057 คน เป็นชาย 133,379 คน (ร้อยละ 49.94) หญิง 133,678 คน (ร้อยละ 50.06) อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด ได้แก่ อำเภอตะกั่วป่า มีประชากรทั้งสิ้น 49,677 คน รองลงมาได้แก่อำเภอย้ายเหมือง 48,247 คน และอำเภอตะกั่วทุ่ง 44,894 คน ส่วนอำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุดได้แก่ อำเภอกะปง มีประชากร 14,387 คน

ตารางที่ 4 : แสดงการแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดพังงาและข้อมูลประชากร

อำเภอ	พื้นที่ ตร.กม.	ห่าง จาก จังหวัด (กม.)	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล		อบต.	ประชากร			จำนวนบ้าน (หลังคาเรือน)
					เมือง	ตำบล		ชาย	หญิง	รวม	
เมืองพังงา	549.552	-	8	42	1	1	6	20,084	20,829	40,913	18,897
ตะกั่วป่า	478.538	57	8	51	1	2	5	7,403	7,252	14,655	6,126
ตะกั่วทุ่ง	610.779	13	7	68	-	2	7	7,180	7,207	14,387	6,780
ย้ายเหมือง	611.793	57	6	49	-	2	5	22,396	22,498	44,894	19,244
กะปง	588.793	37	5	22	-	1	4	24,544	25,133	49,677	27,575
ทับปุด	272.429	26	6	38	-	1	5	14,319	14,004	28,323	12,843
คุระบุรี	917.948	137	4	33	-	1	4	13,025	12,936	25,961	9,044
เกาะยาว	141.065	40.5	3	18	-	2	2	24,428	23,819	48,247	23,351
รวม	4,170.897	-	48	321	2	13	38	133,379	133,678	267,057	123,860

ที่มาข้อมูล : สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง ๒๕๖๖

3. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

3.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross provincial product:GPP) ในปี 2565 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดพังงา มีมูลค่า 55,941 ล้านบาท เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา (ปี 2564) มีมูลค่าเพิ่มขึ้น 9,318 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 19.98 โดยเป็นมูลค่าในภาคการเกษตร 20,711 ล้านบาท (ร้อยละ 37.02) และมูลค่านอกภาคเกษตร 35,229 ล้านบาท (ร้อยละ 62.98)

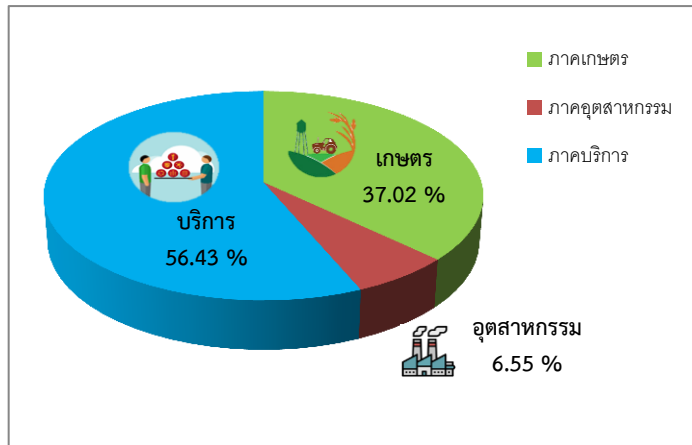
ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP Per capita) ปี 2565 ประชากรจังหวัดพังงา มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีเท่ากับ 224,869 บาท จัดอยู่ในลำดับที่ 17 ของประเทศ ลำดับที่ 3 ของภาคใต้ และลำดับที่ 2 ของภาคใต้ฝั่งอันดามัน และเมื่อเทียบกับปี 2564 ที่มีรายได้เฉลี่ยคนละ 187,115 บาท พบว่า มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 20.18

ตารางที่ 5 : แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดพังงา (GPP) ปี 2561 - 2565

(หน่วย : ล้านบาท)

สาขาการผลิต	มูลค่าเพิ่ม ณ ราคาประจำปี				
	2561	2562	2563r	2564r	2565p
ภาคเกษตร	15,989	16,095	18,150	18,243	20,711
เกษตรกรรม การป่าไม้และการประมง	15,989	16,095	18,150	18,243	20,711
นอกภาคเกษตร	59,964	63,111	35,665	28,379	35,229
ภาคอุตสาหกรรม	3,414	3,433	3,108	3,272	3,661
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	595	671	673	607	524
การผลิต	2,144	2,035	1,762	1,984	2,425
ไฟฟ้า ก๊าซ ไอน้ำ และระบบปรับอากาศ	600	640	587	583	610
การจัดหาน้ำ การจัดการ การบำบัดน้ำเสียสิ่งปฏิกูล	75	87	87	97	102
ภาคบริการ	56,551	59,679	32,556	25,107	31,568
การก่อสร้าง	1,146	1,198	1,408	1,410	1,168
การขายส่งและการขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์และจักรยานยนต์	5,311	5,401	5,476	4,984	5,478
การขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า	4,833	5,229	4,269	3,454	3,975
ที่พักและบริการด้านอาหาร	32,103	34,443	10,606	4,695	10,162
ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร	443	515	506	577	497
กิจกรรมทางการเงินและการประกันภัย	2,305	2,269	2,243	2,009	2,321
กิจกรรมอสังหาริมทรัพย์	1,309	1,278	1,298	1,350	1,079
กิจกรรมทางวิชาชีพ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	19	22	20	14	17
กิจกรรมการบริหารและการบริการสนับสนุน	2,942	2,997	469	93	231
การบริหารราชการ การป้องกันประเทศและการประกันสังคมภาคบังคับ	2,323	2,432	2,389	2,541	2,580
การศึกษา	2,322	2,315	2,375	3,435	2,497
กิจกรรมด้านสุขภาพและงานสังคมสงเคราะห์	1,103	1,191	1,144	1,194	1,203
ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ	129	145	126	131	142
กิจกรรมบริการด้านอื่นๆ	263	243	225	221	218
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	75,954	79,206	53,815	46,623	55,941
รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร (บาท)	303,764	317,077	215,684	187,115	224,869
จำนวนประชากร (พันคน)	250	250	250	249	249

ที่มาข้อมูล : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

	มูลค่า (ล้านบาท)
ภาคเกษตร	20,711
ภาคอุตสาหกรรม	3,661
ภาคบริการ	31,568
GPP รวม	55,941

ภาพที่ 4 : โครงสร้าง GPP จังหวัดพังงา ปี 2565

ตารางที่ 6 : แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดพังงา (GPP) ณ ราคาคงที่ ปี 2561 - 2565

หน่วย: ล้านบาท

สาขาการผลิต	มูลค่าเพิ่ม ณ ราคาคงที่ (CVMs)				
	2561	2562	2563r	2564r	2565p
ภาคเกษตร	9,295	9,245	9,802	8,883	9,160
เกษตรกรรม การป่าไม้และการประมง	9,295	9,245	9,802	8,883	9,160
นอกภาคเกษตร	34,838	35,948	22,619	18,493	22,009
ภาคอุตสาหกรรม	1,827	1,834	1,645	1,667	1,809
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	332	366	362	316	263
การผลิต	973	929	807	897	1,010
ไฟฟ้า ก๊าซ ไอน้ำ และระบบปรับอากาศ	628	664	577	539	616
การจัดการน้ำ การจัดการ การบำบัดน้ำเสียสิ่งปฏิกูล	41	49	52	56	58
ภาคบริการ	33,687	34,817	21,370	17,073	20,552
การก่อสร้าง	809	842	1,000	991	800
การขายส่งและการขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์และจักรยานยนต์	2,411	2,377	2,408	2,226	2,335
การขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า	3,377	3,618	2,907	2,313	2,871
ที่พักและบริการด้านอาหาร	23,960	25,101	10,785	5,764	11,398
ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร	679	796	786	905	787
กิจกรรมทางการเงินและการประกันภัย	1,490	1,443	1,458	1,347	1,376
กิจกรรมอสังหาริมทรัพย์	1,370	1,330	1,338	1,388	1,104
กิจกรรมทางวิชาชีพ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	20	23	20	14	16
กิจกรรมการบริหารและการบริการสนับสนุน	1,774	1,791	280	53	124
การบริหารราชการ การป้องกันประเทศและการประกันสังคมภาคบังคับ	1,265	1,295	1,249	1,297	1,276
การศึกษา	1,115	1,090	1,100	1,106	1,101
กิจกรรมด้านสุขภาพและงานสังคมสงเคราะห์	609	643	607	618	599
ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ	120	135	117	122	127
กิจกรรมบริการด้านอื่นๆ	197	181	168	164	152
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	40,729	41,706	29,895	25,336	28,577

ที่มาข้อมูล : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

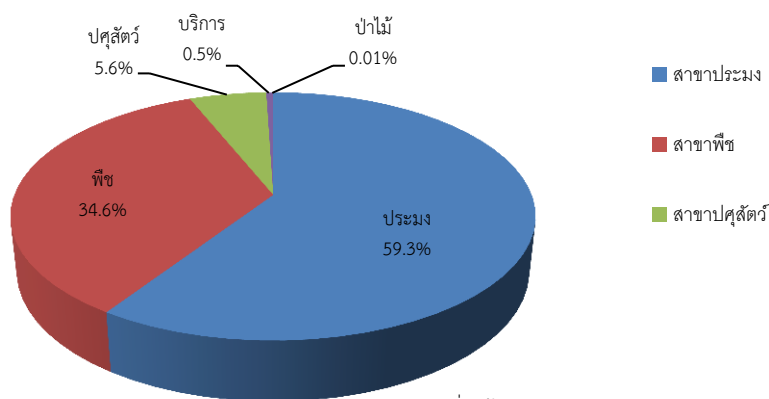
3.2 ภาวะเศรษฐกิจการเกษตรปี 2566 และแนวโน้มปี 2567 จังหวัดพังงา (ที่มาข้อมูล : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8)

ภาวะเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2566 ขยายตัวร้อยละ 1.2 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา โดยสาขาประมงขยายตัวร้อยละ 2.7 สาขาพืชขยายตัวร้อยละ 1.4 สาขาปศุสัตว์ขยายตัวร้อยละ 0.1 ในขณะที่สาขาบริการทางการเกษตรหดตัวเล็กน้อย ร้อยละ 0.004 และสาขาปศุสัตว์หดตัวร้อยละ 9.2 โดยมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อภาคเกษตร ได้แก่ สภาพอากาศ ปริมาณน้ำฝน ที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตสำคัญทั้งปาล์มน้ำมันและทุเรียน อีกทั้งเกษตรกรเพิ่มการผลิตกุ้งขาวแวนนาไม รวมถึงผู้ประกอบการเรือประมงทะเลพาณิชย์จับสัตว์น้ำได้มากขึ้น ส่งผลให้ดัชนีผลผลิตสินค้าเกษตร ปี 2566 เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.4 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา ในขณะที่ดัชนีราคาสินค้าเกษตรลดลงร้อยละ 15.1 ส่งผลให้ดัชนีรายได้ภาคเกษตรลดลงร้อยละ 13.9

แนวโน้มเศรษฐกิจการเกษตรปี 2567 คาดว่าจะขยายตัวอยู่ในช่วงร้อยละ 0.2 - 1.2 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา โดยสาขาประมงขยายตัวอยู่ในช่วงร้อยละ 0.7 - 1.7 สาขาพืชขยายตัวอยู่ในช่วงร้อยละ (-0.1) - 0.9 สาขาปศุสัตว์ขยายตัวอยู่ในช่วงร้อยละ 7.8 - 8.8 สาขาบริการทางการเกษตรขยายตัวอยู่ในช่วงร้อยละ (-0.5) - 0.5 และสาขาปศุสัตว์ขยายตัวอยู่ในช่วงร้อยละ (-0.4) - 0.6 และโดยมีปัจจัยสำคัญที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อภาคเกษตร ได้แก่ สภาพอากาศแปรปรวน ภัยธรรมชาติ แนวโน้มการเข้าสู่ปรากฏการณ์เอลนีโญ การเฝ้าระวังควบคุมปัญหาโรคระบาดต่าง ๆ ราคาปัจจัยการผลิตยังคงอยู่ในระดับสูง ผลกระทบของความขัดแย้งระหว่างประเทศ และภาวะเศรษฐกิจโลกที่มีทิศทางชะลอตัว รวมทั้งมาตรการและโครงการช่วยเหลือเกษตรกรด้านต่างๆ ของภาครัฐอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

1) โครงสร้างการผลิตทางการเกษตรที่สำคัญของจังหวัดพังงาในปี 2566

โครงสร้างการผลิตทางการเกษตรที่สำคัญของจังหวัดพังงาในปี 2566 ได้แก่ สาขาประมง ซึ่งมีสัดส่วนถึงร้อยละ 59.3 ของผลิตภัณฑ์ภาคเกษตร หรือ GPP ภาคเกษตร รองลงมา คือ สาขาพืช สาขาปศุสัตว์ สาขาบริการทางการเกษตร และสาขาปศุสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 36.6, 5.6, 0.5 และ 0.01 ตามลำดับ

ที่มาข้อมูล : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8

ภาพที่ 5 สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร ปี 2566 จังหวัดพังงา

2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตภาคเกษตร

2.1) สถานการณ์น้ำ

มีปริมาณน้ำฝนสะสมทั้งปี 2566 เท่ากับ 4,263 มิลลิเมตร ลดลงร้อยละ 4.48 จากปีที่ผ่านมา ซึ่งมีปริมาณ 4,463 มิลลิเมตร ส่วนจำนวนวันฝนตกจังหวัดพังงา ปี 2566 เฉลี่ย 199 วัน ลดลงร้อยละ 14.6 จากปีที่ผ่านมา ซึ่งอยู่ที่ 233 วัน ส่งผลให้พืชเศรษฐกิจหลัก คือ ยางพารา มีจำนวนวันกรีดเพิ่มขึ้น

(ที่มาข้อมูล : กรมอุตุนิยมวิทยา)

2.2) สถานการณ์ภัยธรรมชาติ และโรคแมลง ศัตรูพืชระบาด

- พบการระบาดของโรคใบร่วงชนิดใหม่ของยางพารา ในพื้นที่ 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอ ห้วยเมี่ยง อำเภอกะปง และอำเภอเมืองพังงา ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการแพร่กระจายของโรคใบร่วงชนิดใหม่ของยางพารา ได้แก่ สภาพอากาศที่มีฝนตกชุกตลอดทั้งปี ทำให้เชื้อราซึ่งเป็นสาเหตุของโรคสามารถแพร่ระบาดได้ง่ายโดยอาศัยลมและฝน ซึ่งจังหวัดพังงาได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนการแก้ปัญหาการระบาดของโรคใบร่วงยางพารา เพื่อดำเนินการควบคุม ป้องกัน และจำกัดการระบาดของโรคใบร่วงยาง ตามมาตรการที่คณะทำงานฝ่ายอำนวยการกำหนด

- พบการระบาดของโรคคหิวัตแอฟริกา (AFS) ในสุกร โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ให้ความช่วยเหลือดูแล ให้คำปรึกษาแนะนำ และมีการเฝ้าระวังป้องกันโรคอย่างต่อเนื่อง

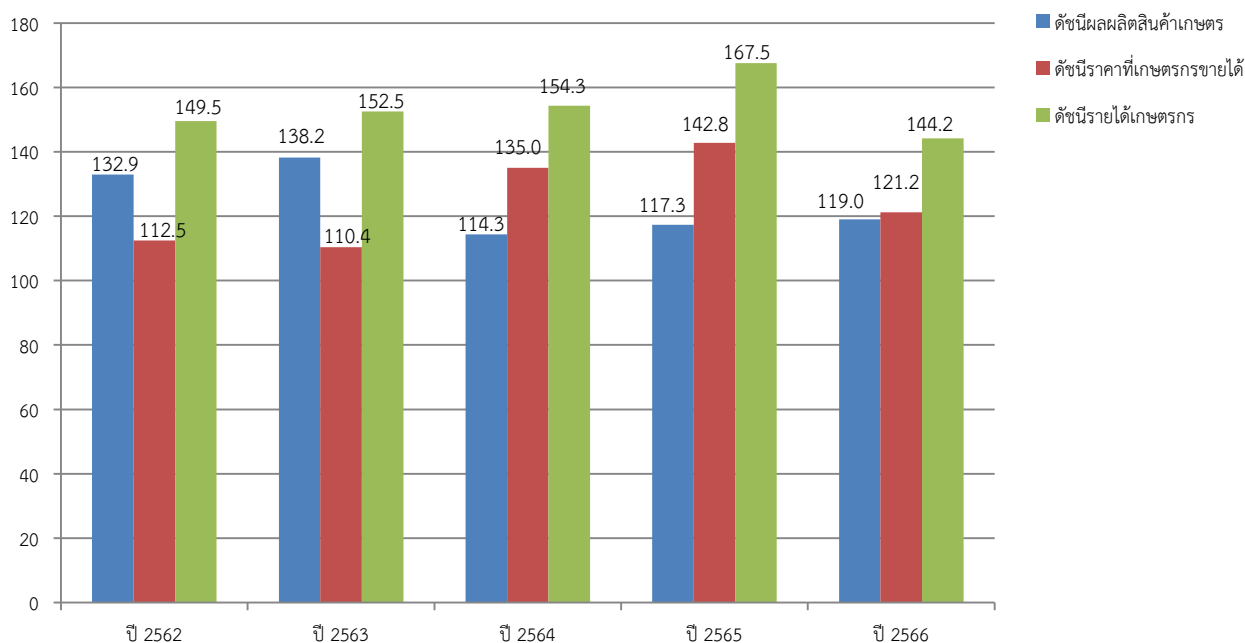
2.3) ราคาน้ำมัน

ในปี 2566 ราคาน้ำมันแก๊สโซฮอลล์ 91 ของจังหวัดพังงา เฉลี่ยอยู่ที่ 36.63 บาทต่อลิตร ลดลงร้อยละ 2.9 จากปีที่ผ่านมา ซึ่งอยู่ที่ 37.74 บาท/ลิตร ขณะที่ราคาน้ำมันดีเซลเฉลี่ยอยู่ที่ 32.54 บาท/ลิตร ลดลงร้อยละ 2.5 จากปีที่ผ่านมา ซึ่งอยู่ที่ 33.38 บาท/ลิตร เนื่องจากราคาน้ำมันในตลาดโลกปรับตัวลดลง จากความต้องการใช้น้ำมันในสหรัฐอเมริกาและจีนชะลอตัวลง

(ที่มาข้อมูล : บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน))

3) เครื่องชี้ทางด้านเศรษฐกิจการเกษตร จังหวัดพังงา

3.1) ดัชนีผลผลิตสินค้าเกษตร ในปี 2566 อยู่ที่ระดับ 119.0 เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.4 จากปีที่ผ่านมา ซึ่งอยู่ที่ระดับ 117.3 ส่วนดัชนีราคาที่ได้เกษตรกรขายได้อยู่ที่ระดับ 121.3 ลดลงร้อยละ 15.1 จากปีที่ผ่านมา ซึ่งอยู่ที่ระดับ 142.8 ส่งผลให้ดัชนีรายได้เกษตรกรอยู่ที่ระดับ 144.2 ลดลงร้อยละ 13.9 จากปีที่ผ่านมา ซึ่งอยู่ที่ระดับ 167.5

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8

ภาพที่ 6 ดัชนีผลผลิตสินค้าเกษตร ดัชนีราคาที่ได้เกษตรกรขายได้ และดัชนีรายได้เกษตรกร

3.2) ดัชนีผลผลิตสาขาพืช ในปี 2566 อยู่ในระดับ 113.8 เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.7 จากปีที่ผ่านมา ซึ่งอยู่ระดับ 111.9 ส่วนดัชนีราคาสินค้าพืชที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยอยู่ระดับ 109.2 ลดลงร้อยละ 21.8 จากปีที่ผ่านมา ซึ่งอยู่ระดับ 139.7 ส่งผลให้ดัชนีรายได้เกษตรกรอยู่ระดับ 124.3 หรือลดลงร้อยละ 20.5 จากปีที่ผ่านมา ซึ่งอยู่ระดับ 156.3

3.3) ดัชนีผลผลิตสาขาศุสัต์ว์ ในปี 2566 อยู่ระดับ 187.3 ลดลงร้อยละ 10.1 จากปีที่ผ่านมา ซึ่งอยู่ระดับ 208.3 ส่วนดัชนีราคาสินค้าปศุสัตว์ที่เกษตรกรขายได้อยู่ระดับ 140.2 ลดลงร้อยละ 20.6 จากปีที่ผ่านมา ซึ่งอยู่ระดับ 176.6 ส่งผลให้ดัชนีรายได้เกษตรกรสาขาศุสัต์ว์อยู่ระดับ 262.6 ลดลงร้อยละ 28.6 จากปีที่ผ่านมา ซึ่งอยู่ระดับ 367.9

3.4) ดัชนีผลผลิตสาขาประมง ในปี 2566 อยู่ระดับ 92.9 เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.6 จากปีที่ผ่านมา ซึ่งอยู่ระดับ 89.7 ส่วนดัชนีราคาสินค้าประมงที่เกษตรกรขายได้อยู่ระดับ 139.9 ลดลงร้อยละ 3.5 จากปีที่ผ่านมา ซึ่งอยู่ระดับ 144.9 ส่งผลให้ดัชนีรายได้เกษตรกรสาขาประมงอยู่ระดับ 130.0 เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.1 จากปีที่ผ่านมา ซึ่งอยู่ระดับ 129.9

4) ภาวะเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2566

ภาวะเศรษฐกิจการเกษตรของจังหวัดพังงา ในปี 2566 ขยายตัวร้อยละ 1.2 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา เนื่องจากปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตภาคเกษตรดังกล่าวข้างต้น อาทิ สภาพภูมิอากาศ และสถานการณ์น้ำในพื้นที่โดยรวม ซึ่งพบว่าภาวะฝนทิ้งช่วง ทำให้ปริมาณน้ำฝนสะสมน้อยกว่าปีที่ผ่านมา โดยสาขาประมงขยายตัวร้อยละ 2.7 สาขาพืชขยายตัวร้อยละ 1.4 สาขาปาล์มน้ำมันขยายตัวร้อยละ 0.1 ในขณะที่สาขาศุสัต์ว์หดตัวร้อยละ 9.2 และสาขาบริการทางการเกษตรหดตัวเล็กน้อยที่ร้อยละ 0.004

5) แนวโน้มเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2567

ภาวะเศรษฐกิจการเกษตรจังหวัดพังงา ในปี 2567 คาดว่าจะมีการขยายตัวอยู่ในช่วงร้อยละ 0.2 - 1.2 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา โดยสาขาประมงขยายตัวอยู่ในช่วงร้อยละ 0.7 - 1.7 สาขาพืชขยายตัวอยู่ในช่วงร้อยละ (-0.1) - 0.9 สาขาศุสัต์ว์ขยายตัวอยู่ในช่วงร้อยละ 7.8 - 8.8 สาขาบริการทางการเกษตรขยายตัวอยู่ในช่วงร้อยละ (-0.4) - 0.6 และสาขาปาล์มน้ำมันขยายตัวอยู่ในช่วงร้อยละ (-0.5) - 0.5 ทั้งนี้ เป็นไปตามปัจจัยบวกที่เป็นแรงผลักดัน อาทิ มาตรการช่วยเหลือเกษตรกรทั้งด้านรายได้ การยกระดับราคาผลผลิตเกษตร และการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต ความต้องการสินค้าเกษตรทั้งตลาดภายในประเทศ จากการขยายตัวของการท่องเที่ยวในจังหวัด และตลาดส่งออกที่มีอย่างต่อเนื่อง การดำเนินนโยบายของภาครัฐด้วยหลักการ “ตลาดนำ นวัตกรรมเสริม เพิ่มรายได้” โดยสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพและผลิตภาพของภาคการเกษตร การบริหารจัดการน้ำ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและยกระดับคุณภาพสินค้าเกษตร สร้างมาตรฐานสินค้าเกษตร ส่งเสริมการรวมกลุ่มการผลิตและแปรรูป เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร เพิ่มช่องทางให้เกษตรกรเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร และพัฒนาระบบโลจิสติกส์ให้มีประสิทธิภาพ เป็นต้น แต่ยังมีปัจจัยลบที่ไม่สามารถคาดการณ์หรือควบคุมได้ โดยเฉพาะสภาพอากาศแปรปรวน ภัยธรรมชาติ การเข้าสู่ปรากฏการณ์เอลนีโญ การระบาดของโรคในพืชและสัตว์ ราคาปัจจัยการผลิตทั้งปุ๋ย อาหารสัตว์ น้ำมันเชื้อเพลิงยังคงอยู่ในระดับสูง ผลกระทบของความขัดแย้งระหว่างประเทศ และภาวะเศรษฐกิจโลกที่มีทิศทางชะลอตัว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อปริมาณการผลิตและราคาสินค้าเกษตรที่สำคัญ

ตารางที่ 7 : แสดงอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร

หน่วย : ร้อยละ

สาขา	ปี 2566	ปี 2567
ภาคการเกษตร	1.2	0.2 - 1.2
พืช	1.4	(-0.1) - 0.9
ปศุสัตว์	-9.2	7.8 - 8.8
ประมง	2.7	0.7 - 1.7
บริการทางการเกษตร	-0.004	(-0.5) - 0.5
ป่าไม้	0.1	(-0.4) - 0.6

ที่มาข้อมูล : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8

ตารางที่ 8 : แสดงผลผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญ (ปีปฏิทิน)

หน่วย : ตัน

สินค้าเกษตรที่สำคัญ	ปี 2565	ปี 2566*	อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
ยางพารา	113,672	111,609	-1.8
ปาล์มน้ำมัน	798,319	804,508	0.8
ทุเรียน	1,894	4,173	120.3
สุกร (ตัว)	147,581	129,259	-12.4
ไก่เนื้อ	2,975,056	3,088,586	3.8
กุ้งเพาะเลี้ยง	12,029	12,509	4.0
ประมงทะเลพาณิชย์	82,620	85,525	

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8

หมายเหตุ : *ข้อมูลพยากรณ์ ณ เดือนธันวาคม

2566

ตารางที่ 9 : แสดงราคาสินค้าเกษตรที่เกษตรกรขายได้

หน่วย : บาท/กิโลกรัม

สินค้าเกษตรที่สำคัญ	ปี 2565	ปี 2566	อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
ยางพาราแผ่นดิบชั้น 2	52.52	45.23	-13.9
ปาล์มน้ำมัน	7.56	5.21	-31.1
ทุเรียน	119.68	141.50	18.2
สุกร	105.36	80.72	-23.4
ไก่เนื้อ	42.91	41.29	-3.8
กุ้งขาวแวนนาไม	160.97	134.19	-16.6
ปลาทุ	69.46	70.10	0.9

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8

3.4 ข้อมูลรายได้เฉลี่ยของประชากร

รายได้เฉลี่ย/คน/ปี ของประชากรจังหวัดพังงา จากผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2566 จังหวัดพังงา เท่ากับ 86,672.64/คน/ปี ดังรายละเอียด

ตารางที่ 10 : แสดงรายได้เฉลี่ย/คน/ปี ของประชากรจังหวัดพังงา ปี 2566

ที่	อำเภอ	รายได้เฉลี่ย/คน/ปี (บาท)
1	เมืองพังงา	97,552.81
2	เกาะยาว	51,976.63
3	กะปง	82,973.73
4	ตะกั่วทุ่ง	84,036.06
5	ตะกั่วป่า	105,502.26
6	คุระบุรี	80,435.59
7	ทับปุด	80,407.40
8	ท้ายเหมือง	86,868.93
เฉลี่ยทั้งจังหวัด		86,672.64

ที่มาข้อมูล : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพังงา

4. พื้นที่ความเหมาะสมสำหรับการเลี้ยงผัสดองจังหวัดพังงา

ผัสดอง เป็นผัสดองพื้นเมืองของไทยที่พบได้ทุกภูมิภาคของประเทศไทย และจะพบมากที่สุดในพื้นที่ภาคใต้ เนื่องจากมีแหล่งอาหารผัสดองหลากหลายและมีธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ จังหวัดพังงา มีสภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมกับการเลี้ยงผัสดอง เนื่องจากมีชนิดและปริมาณพืชอาหารที่มาก เช่น ป่าชายเลน สวนมะพร้าว สวนยาง สวนปาล์ม สวนไม้ผลชนิดต่างๆ และสวนไม้ป่า เป็นต้น ดังนั้น ทุกอำเภอในจังหวัดพังงา จึงเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับการเลี้ยงผัสดอง เพื่อเป็นอาชีพเสริมให้กับเกษตรกรได้

ส่วนที่ 3

ข้อมูลทั่วไปของผึ้งโพรง

ผึ้งโพรง (ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Apis cerana*) เป็นผึ้งพื้นเมืองชนิดหนึ่งที่มีอยู่ในทุกภาคของประเทศไทย มีขนาดลำตัวยาว 12 มิลลิเมตร ส่วนอกกว้าง 3.3 มิลลิเมตร ความยาวของลิ้น 4.80 - 5.60 มิลลิเมตร ตัวเล็กกว่าผึ้งพันธุ์แต่ใหญ่กว่าผึ้งมิม เป็นผึ้งที่มีวิวัฒนาการที่สูงกว่าผึ้งมิมและผึ้งหลวง โดยที่จะสร้างรังอยู่ในที่มืดได้ และมีจำนวนรวงหลายรวง ตั้งแต่ 5 - 15 รวง มีประชากร 5,000 - 30,000 ตัว

ในธรรมชาติผึ้งโพรงที่พบในเมืองไทยจะทำการสร้างรังซ้อนเรียงกัน อยู่ในโพรงหิน หรือโพรงไม้ต่าง ๆ โดยมีปากทางเข้าออกค่อนข้างเล็ก เพื่อป้องกันศัตรูจากภายนอก แต่ภายในรังจะมีพื้นที่กว้าง ผึ้งโพรงเป็นผึ้งที่มีอัตราการแย่งกันค่อนข้างสูง และจะทิ้งรังเดิมเมื่อสภาวะแวดล้อมไม่เหมาะสม เกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งต้องทำกล่องไม้ให้ผึ้งอาศัยอยู่เพื่อความสะดวกต่อการเก็บน้ำผึ้ง ผึ้งโพรงจะให้น้ำผึ้งประมาณ 3 - 15 กิโลกรัมต่อรัง โดยเฉลี่ยประมาณ 7 กิโลกรัมต่อรังต่อปี ดังนั้น ผู้เลี้ยงผึ้งโพรงให้ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องมีใจรักอดทน มีเวลา มีความรู้เรื่องชีววิทยา พฤติกรรมของผึ้ง การจัดการรังผึ้ง และอาศัยประสบการณ์ในการเลี้ยงผึ้ง เพื่อให้การเลี้ยงผึ้งโพรงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันการเลี้ยงผึ้ง นับวันจะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผึ้งได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเกษตรกรสามารถนำมาประกอบเป็นอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มผลผลิตพืชในทางการเกษตร เป็นผลิตภัณฑ์บำรุงสุขภาพร่างกาย ผลิตภัณฑ์ทางด้านอุตสาหกรรม และเกิดผลิตภัณฑ์อื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีการส่งออกนารายได้เข้าประเทศเป็น จำนวนมาก สำหรับผึ้งโพรงเป็นผึ้งที่มีการลงทุนและมีความเสี่ยงน้อย เพราะไม่ต้องซื้อหาพันธุ์ผึ้งเพื่อนำมาเลี้ยงแต่อย่างใด ด้วยเหตุผลนี้จึงมีการสนับสนุนให้เกษตรกรหันมาเลี้ยงผึ้งโพรงเพื่อเสริมรายได้ ทำให้เกษตรกรสามารถมีรายได้หมุนเวียนเลี้ยงชีพได้ตลอดปี

1. ชีววิทยาของผึ้งโพรง

1.1 ลักษณะทางชีววิทยาของผึ้งโพรง

ส่วนหัว ประกอบด้วยอวัยวะรับรู้ความรู้สึกต่างๆ ที่สำคัญ คือ

1) ตารวม มีอยู่ 2 ตา ประกอบด้วยดวงตาเล็กๆ เป็นรูปหกเหลี่ยมหลายพันตารวมกัน เชื่อมติดต่อกันเป็นแผง ทำให้ผึ้งสามารถมองเห็นสิ่งต่างๆ ได้รอบทิศ

2) ตาเดี่ยว อยู่ด้านบนส่วนหัวระหว่างตารวมสองข้าง เป็นจุดเล็กๆ 3 จุด อยู่ห่างกันเป็นรูปสามเหลี่ยม ซึ่งตาเดี่ยวนี้อาจเป็นส่วนที่รับรู้ในเรื่องของความเข้มของแสง ทำให้ผึ้งสามารถแยกสีต่างๆ ของสิ่งของที่เห็นได้ ฟริช ดาร์ล ฟอน ได้ทำการศึกษาและพบว่าผึ้งสามารถเห็นสีได้ 4 สี คือ สีอัลตราไวโอเล็ต สีฟ้า สีฟ้าปนเขียว และสีเหลือง ส่วนช่วงแสงที่มากกว่า 700 มิลลิไมครอน ผึ้งจะมองเห็นเป็นสีดำ

3) หนวด ประกอบด้วยข้อต่อและปล้องหนวดขนาดเท่าๆ กัน จำนวน 10 ปล้อง ประกอบเป็นเส้นหนวด ซึ่งจะทำหน้าที่รับรู้ความรู้สึกที่ไวมาก

ส่วนอก ประกอบด้วยปล้อง 4 ปล้อง ส่วนด้านล่างของอกปล้องแรกมีขาหน้า อกปล้องกลางมีขาอยู่กลาง และด้านบนปล้องมีปีกคู่หน้าซึ่งมีขนาดใหญ่หนึ่งคู่ ส่วนล่างของอกปล้องที่ 3 มีขาหลัง 3 ข้างของผึ้งงานนี้จะมีตะกร้อเก็บละอองเกสรดอกไม้ และด้านบนจะมีปีกคู่หลังอยู่หนึ่งคู่ที่เล็กกว่าปีกหน้า

ส่วนท้อง ส่วนท้องของผึ้งงานและผึ้งนางพญาเราจะเห็นภายนอกเพียง 6 ปล้อง ส่วนปล้องที่ 8 - 10 จะหุบเข้าไปแทรกตัวรวมกันอยู่ที่ปล้องที่ 7 ส่วนผึ้งตัวผู้จะเห็น 7 ปล้อง

ภาพที่ 7 ลักษณะชีววิทยาของผึ้งโพรง

1.2 วรรณะของผึ้งโพรง

ผึ้งโพรง เป็นผึ้งที่มีวิวัฒนาการที่สูงกว่าผึ้งมิมและผึ้งหลวง โดยจะมีจำนวนรวงหลายรวง ตั้งแต่ 5 - 15 รวง/รัง และมีประชากรประมาณ 5,000 - 30,000 ตัว/รัง โดยใน 1 รัง จะประกอบไปด้วยผึ้ง 3 วรรณะ ดังนี้

ผึ้งนางพญา (The Queen) ผึ้งนางพญาสามารถแยกออกจากผึ้งตัวผู้ และผึ้งงานได้โดยง่าย เพราะผึ้งนางพญาจะมีขนาดใหญ่ และมีลำตัวยาวกว่าผึ้งตัวผู้และผึ้งงาน ปีกของผึ้งนางพญาจะมีขนาดสั้น เมื่อเทียบกับความยาวของลำตัว เนื่องจากส่วนท้องของผึ้งนางพญาจะค่อนข้างเรียวยาว ดูแล้วมีลักษณะคล้ายกับตัวต่อ ผึ้งนางพญาจะมีเหล็กไน ซึ่งมีไว้สำหรับต่อสู้กับนางพญาตัวอื่นนั้น ไม่เหมือนผึ้งงานที่ใช้เหล็กไนไว้ทำร้ายศัตรู การเคลื่อนไหวของผึ้งนางพญาค่อนข้างเชื่องช้า แต่สุขุมรอบคอบ แต่ถ้าจำเป็นก็พบว่านางพญาสามารถเคลื่อนไหวได้รวดเร็วเช่นกัน ในรังผึ้งนางพญาที่ถูกผสมพันธุ์แล้ว มักจะพบอยู่บริเวณรวงผึ้งที่มีตัวอ่อนอยู่ภายในหลอดรวง โดยผึ้งนางพญาจะมีหน้าที่สำคัญ คือ

1) ผสมพันธุ์

2) วางไข่

3) ควบคุมสังคมของผึ้งให้อยู่ในสภาพปกติ โดยการผลิตสารเคมีแพร่กระจายไปทั่วรัง ผึ้งนางพญาจะไม่มีการออกหาอาหาร ไม่มีตะกร้อเก็บเกสร (Pollen basket) และไม่มีต่อมผลิตไขผึ้ง

ผึ้งตัวผู้ (The Drone) ผึ้งตัวผู้จะมีขนาดใหญ่และตัวอ้วนกว่าผึ้งนางพญาและผึ้งงาน แต่จะมีความยาวน้อยกว่าผึ้งนางพญา ผึ้งตัวผู้จะไม่มีเหล็กไน ลิ่นจะสั้นมาก มีไว้สำหรับคอยรับอาหารจากผึ้งงาน หรือดูดกินน้ำหวานจากที่เก็บไว้ในรวงเท่านั้น ผึ้งตัวผู้จะไม่มีการออกไปหาอาหารกินเองภายนอกรัง ผึ้งตัวผู้ไม่มีที่เก็บละอองเกสร ผึ้งตัวผู้มีหน้าที่อย่างเดียวภายในรัง คือ ผสมพันธุ์ ผึ้งตัวผู้จะไม่ทำอะไรทั้งสิ้นภายในรัง ปริมาณของผึ้งตัวผู้ภายในรังไม่แน่นอน อาจมีได้ตั้งแต่ศูนย์ถึงหลายพันตัวขึ้นกับฤดูกาล ผึ้งตัวผู้จะเจริญมาจากไข่ที่ไม่ได้รับการผสม (Un-fertilized egg) เมื่อตัวอ่อนของผึ้งตัวผู้โตเต็มที่ ผึ้งงานก็จะมาปิดฝาหลอดรวงด้วย

ไขผึ้ง ผึ้งตัวผู้ก็จะเข้าดักแด้อยู่ภายใน เมื่อครบกำหนดก็จะกัดไขผึ้งที่ปิดฝาออกมาเป็นตัวเต็มวัย อายุประมาณ 16 วันพร้อมที่จะผสมพันธุ์ได้

ผึ้งงาน (The Worker) ผึ้งงานเป็นผึ้งที่มีขนาดเล็กที่สุดภายในรังผึ้ง แต่มีปริมาณมากที่สุด ผึ้งงานกำเนิดมาจากไข่ที่ได้รับการผสมกับเชื้อตัวผู้ (fertilized egg) ผึ้งงานเป็นเพศเมีย เช่นเดียวกับผึ้งนางพญา แต่เป็นเพศเมียที่ไม่สมบูรณ์ คือ ส่วนของรังไข่จะมีขนาดเล็กไม่สามารถสร้างไข่ได้ ยกเว้นในกรณีที่รังผึ้งรังนี้เกิดขาดนางพญาขึ้นมา ก็พบว่า อาจมีผึ้งงานบางตัวสามารถวางไข่ได้ (Laying Worker) แต่ไข่ที่วางจะเป็นไข่ที่เป็นผึ้งตัวผู้

ภาพที่ 8 วรรณะของผึ้ง

1.3 การเจริญเติบโต

ไข่ ไข่ที่ผึ้งนางพญาวางออกมาจะมีลักษณะสีขาวยาวปลายมนทั้ง 2 ข้าง ไข่จะถูกวางตั้งขึ้นมาจากกันหลอดรวง เมื่อไข่อายุได้ 3 วัน ก็จะฟักออกมาเป็นตัวอ่อน

ตัวอ่อน จะมีสีขาวลอยอยู่ในอาหารที่ผึ้งพยายามเอามาป้อนให้ ตัวอ่อนจะนอนขดอยู่ที่กันหลอดรวง เมื่อตัวอ่อนมีขนาดใหญ่ขึ้นเต็มกันหลอดรวง ตัวอ่อนก็จะยึดตัวยาวออก โดยเอาหัวออกมาทางปากหลอดรวง แล้วเริ่มงอตัว เริ่มเข้าดักแด้อยู่ภายในรังใหม่นั้น

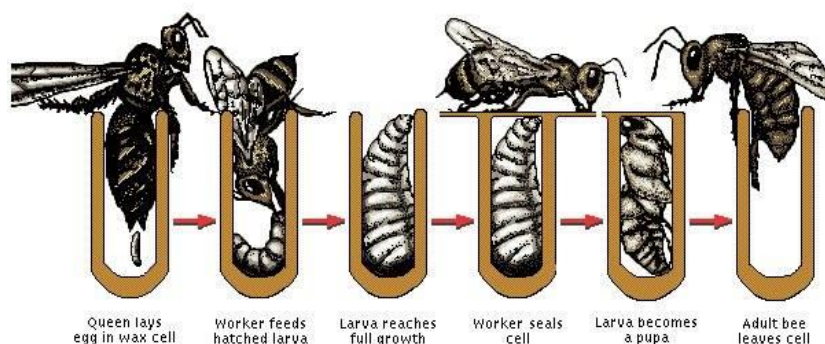
ดักแด้ ตัวหนอนจะเปลี่ยนรูปร่างเป็นอวัยวะต่างๆ ชัดเจนขึ้น แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนหัว (head) ส่วนอก (thorax) และส่วนท้อง (abdomen) นอกจากนั้น ยังเห็นหนวด (antennae) ขา (leg) และปีก (wings) ดักแด้ในวันแรกๆ จะมีสีขาวเหมือนตัวหนอน เมื่อมีอายุมากขึ้นก็จะค่อยๆ เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลอ่อน และเป็นสีน้ำตาลเข้มขึ้นเรื่อยๆ ผนังลำตัวก็จะแข็งขึ้น เมื่อดักแด้โตเต็มที่จะมีลักษณะเหมือนผึ้งตัวเต็มวัยทุกประการ แต่จะมีสีอ่อนกว่าและมีขนปกคลุมมากกว่า อวัยวะภายในบางอย่างยังไม่เจริญเต็มที่

ระยะตัวเต็มวัย ดักแด้โตเต็มที่ซึ่งใช้กรามกัดไขผึ้งที่ปิดฝาหลอดรวงออกมาเป็นตัวเต็มวัย

ทั้งนี้ การเจริญเติบโตของผึ้งนางพญา ผึ้งตัวผู้และผึ้งงานจะคล้ายคลึงกัน แตกต่างกันก็ที่ระยะเวลาของการเจริญเติบโตแต่ละขั้น ดังนี้

ตารางที่ 11 : แสดงระยะการเจริญเติบโตของแต่ละวรรณะ

วรรณะ	ชนิด	ระยะตัวอ่อน (วัน)			รวม (วัน)	ตัวเต็มวัย (ประมาณ)
		ระยะไข่	ระยะตัวหนอน	ระยะดักแด้		
ผึ้งนางพญา	ผสมน้ำเชื้อ	3	5 1/2	7 1/2	16	2 ปี
ผึ้งงาน	ผสมน้ำเชื้อ	3	6	12	21	3 เดือน
ผึ้งตัวผู้	ไม่ผสมน้ำเชื้อ	3	6 1/2	14 1/2	24	3 เดือน

ภาพที่ 9 การเจริญเติบโตของผึ้งภายในรวง

1.4 พฤติกรรมภายในรังผึ้ง

การสร้างรวง โดยปกติผึ้งงานจะใช้ชีวิตครึ่งหนึ่งอยู่ภายในรัง และอีกครึ่งหนึ่งอยู่นอกรัง งานสร้างรวงและเลี้ยงตัวอ่อนเป็นงานหลักที่สำคัญภายในรังผึ้ง โดยผึ้งงานจะทำหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งในการสร้างรวงนั้น ผึ้งงานจะใช้ไขผึ้งที่ถูกผลิตขึ้นมาจากต่อมผลิตไขผึ้งอยู่ที่ด้านล่างของปล้องท้องปล้องที่ 3 - 6 โดยจะใช้ขาหลังเกี่ยวเอาเกล็ดไขผึ้งใต้ท้องมาใส่ปากเคี้ยว โดยใช้ขาคู่หน้าช่วย ไขผึ้งที่ถูกผึ้งเคี้ยวใหม่จะลักษณะเป็นเกล็ดบางๆ สีขาวใส ขนาดเล็ก มีลักษณะคล้ายฟองน้ำ หลังจากนั้น ผึ้งงานจะนำไปติดกับส่วนรวงที่ต้องการสร้างแล้วทำการปั้นตามรูปร่างที่ต้องการ

การเลี้ยงดูตัวอ่อน ผึ้งงานจะทำหน้าที่เป็นผึ้งพยาบาลหรือเลี้ยงดูตัวอ่อน เมื่อมีอายุได้ประมาณ 3 วัน หลังจากฟักออกมาเป็นตัวเต็มวัย จนมีอายุประมาณ 11 วัน ต่อมาผึ้งเลี้ยงที่อยู่โคนกล้ำมทั้ง 2 ข้างจะค่อยๆ ฝ่อไป ผึ้งก็จะเปลี่ยนหน้าที่ไป ผึ้งพยาบาลจะเข้าไปเยี่ยมดูแลไข่ที่ผึ้งนางพญาวางไข่ หรือจากนั้นไข่นั้นก็จะถูกตรวจเยี่ยมโดยผึ้งพยาบาลบ่อยครั้ง ในระยะไข่จนถึงระยะตัวหนอนในช่วงอายุตัวหนอน 2 วันแรก หลังจากฟักออกจากไข่ ผึ้งพยาบาลจะให้อาหารแก่ตัวหนอนมากจนเกินไป เราจึงเห็นคล้ายกับตัวหนอนลอยอยู่ในอาหารที่คล้ายน้ำมันสีขาว พอตัวหนอนอายุได้ 3 วัน อาหารที่มีอยู่ก็ถูกใช้ไปจนถึงวันที่ 4 อาหารที่ตัวหนอนลอยอยู่นั้นก็จะถูกกินหมด ตัวหนอนก็จะคอยให้ผึ้งพยาบาลมาป้อน

การป้อนน้ำหวาน ผึ้งสามารถกินน้ำหวานที่อยู่ในหลอดรวงได้ด้วยตัวเอง แต่บ่อยครั้งที่ผึ้งจะป้อนน้ำหวานซึ่งกันและกัน ผึ้งนางพญาและผึ้งตัวผู้เราแทบจะไม่พบเลยว่ากินอาหารด้วยตัวเอง ต้องอาศัยผึ้งงานมาป้อนให้เสมอ ความจริงแล้วการป้อนน้ำหวานจุดประสงค์ก็เพื่อเป็นการสื่อสารกันอย่างหนึ่ง เพราะในน้ำหวานที่ผึ้งป้อนซึ่งกันและกันจะมีสารเคมีที่มาจากผึ้งนางพญา หรือจากผึ้งงานตัวอื่นๆ ป้อนอยู่ด้วย สารนี้

สามารถแพร่กระจายไปได้ทั่วรังผึ้งในเวลาอันรวดเร็ว การป้อนอาหารนี้เกิดขึ้นเฉพาะการป้อนน้ำหวานเท่านั้น ส่วนละอองเกสรจะไม่มีการป้อนกัน ถ้าผึ้งต้องการกินเกสรก็จะไปกินเองจากหลอดรวงที่เก็บละอองเกสร

การป้องกันรัง โดยทั่วไปผึ้งที่มีหน้าที่ป้องกันรังมักจะพบอยู่บริเวณปากทางเข้ารังผึ้ง แต่ในฤดูดอกไม้บาน (Honey Flow) จะมีผึ้งทหารอยู่ที่ปากทางเข้ารังน้อย ดังนั้น ผึ้งจากรังอื่นที่ขิมน้ำหวานหรือเกสร มาด้วยเมื่อเข้าผิตรงก็อาจไม่ได้รับอันตราย แต่ถ้าเป็นฤดูที่น้ำหวานน้อยจะพบผึ้งทหารอยู่ที่ทางเข้ามาก เพื่อคอยไม่ให้ผึ้งจากรังอื่นหรือศัตรูผึ้งอื่นเข้ามาขโมยน้ำหวานในรังผึ้ง ในฤดูกลนี้จึงค่อนข้างดุ ผึ้งทหารที่เฝ้าอยู่หน้ารังจะยืนในลักษณะที่ยืนบนขาคู่หลัง 2 คู่ ส่วนขาหน้ายกขึ้นจากพื้น หนวดชี้ไปข้างหน้ากรามทั้ง 2 ข้าง จะหุบเข้าหากัน แต่ถ้าผึ้งเกิดตกใจขึ้นมาก็จะกางกรามออกปัดป้องเตรียมพร้อมที่จะเข้าโจมตีศัตรู ผึ้งทหารจะใช้เวลาตรวจสอบผึ้งที่เข้ามาในรังประมาณ 1 - 3 วินาที โดยจะใช้หนวดแตะตามลำตัว

การขโมยน้ำหวาน มักจะพบได้เสมอโดยเฉพาะในรังผึ้งที่อ่อนแอ คือ อาจเป็นโรคแต่ผึ้งทหารก็สามารถรับรู้ได้โดยกลิ่นของผึ้งขโมยจะผิดแผกไป และลักษณะการบินจะบินวนเวียนอยู่หน้ารัง เมื่อผึ้งทหารจับผึ้งขโมยได้จะเข้าทำการต่อสู้กัน โดยใช้ทั้งกรามและเหล็กในเป็นอาวุธ ส่วนมากผลของการต่อสู้มักจะตายทั้งสองฝ่าย

การปรับอุณหภูมิภายในรัง ผึ้งงานสามารถปรับอุณหภูมิภายในรังให้สม่ำเสมอได้โดยการกระพือปีกอยู่ที่ทางเข้าของรังผึ้ง จะทำให้อากาศภายในรังหมุนเวียนถ่ายเทตลอดเวลา ลักษณะของการกระพือปีก ผึ้งงานจะอยู่ในท่าเกาะ ส่วนท้องจะโค้งแล้วกระพือปีกอย่างรวดเร็ว แล้วยังทำให้น้ำหวานที่เก็บสะสมอยู่ในหลอดรวงกลายเป็นน้ำผึ้ง คือ ความชื้นหรือน้ำที่ปนอยู่จะระเหยออกมาทำให้น้ำผึ้งนั้นเป็นน้ำผึ้งที่มีความชื้นน้อยที่สุด ถ้าในกรณีที่อุณหภูมิสูงมากๆ จนผึ้งไม่สามารถจะปรับอุณหภูมิได้ ผึ้งจะออกมาเกาะกันเป็นก้อนอยู่หน้ารัง เพื่อหนีอากาศร้อนภายในรัง การกระพือปีกอีกแบบหนึ่ง คือ ส่วนท้องของผึ้งงานจะชี้ขึ้น แต่ปล้องท้องปล้องสุดท้ายจะโค้งลงทำให้ท้องกลืนเปิดออก ผึ้งงานจะกระพือปีกอย่างรวดเร็ว ทำให้กลิ่นแพร่กระจายออกไป การกระพือปีกแบบนี้เป็นการแพร่กระจายกลิ่น (Orientation Fanning) เพื่อส่งข่าวสารบางอย่าง

การทำงานของผึ้งสนาม โดยทั่วไปผึ้งงานจะออกทำหน้าที่เป็นผึ้งสนามก็เมื่ออายุประมาณ 3 สัปดาห์ สิ่งที่ผึ้งสนามจะขนเข้ามาในรัง คือ น้ำหวาน (Nectar) เกสร (Pollen) น้ำ (Water) และยางไม้ (Propolis) ดังนี้

1) การเก็บเกสร เกสรผึ้งจะใช้เป็นแหล่งของโปรตีน ไขมัน เกลือแร่ และวิตามินต่างๆ เพื่อใช้ในการผลิตเป็นอาหารของตัวอ่อนของผึ้ง และผึ้งที่เป็นตัวเต็มวัยใหม่ๆ ผึ้งเก็บเกสรดอกไม้ด้วยการเอาตัวลงไปคลุกเคล้ากับเกสรดอกไม้ เกสรก็จะติดที่ขนตามตัวผึ้ง ผึ้งก็จะใช้หวีที่อยู่ที่ขา มีลักษณะเป็นขนแข็งเรียงเป็นแถว ผึ้งจะใช้หวีนี้คราดไปตามลำตัวเอาเกสรไปอัดรวมเก็บไว้ที่ตะกร้อเก็บเกสรที่ขาหลังทั้ง 2 ข้าง ผึ้งงานจะเก็บเกสรในเวลาเช้า ทั้งนี้ เพราะต้องมีความชื้นพอที่จะปั้นเกสรเป็นก้อนได้ ถ้าอากาศแห้งผึ้งก็ไม่สามารถเก็บเกสรได้ เมื่อผึ้งงานเก็บเกสรได้จนเต็มก็จะรีบบินกลับรัง และหาหลอดที่ต้องการแล้วก็จะหย่อนขาคู่หลังลงไปในหลอดรวง แล้วใช้ขาคู่กลางค่อยๆ เชี่ยก้อนเกสรให้หลุดออก ก้อนเกสรก็ตกลงไปที่ก้นหลอดรวง แล้วก็ป้อนหน้าของผึ้งงานที่ดูแลรังจะมาอัดเกสรให้ติดแน่นอยู่ที่ก้นรังอีกทีหนึ่ง โดยผึ้งจะผสมน้ำหวาน และน้ำลายลงไปในเกสรด้วย ทำให้เกสรนี้ไม่บูดหรือเสีย สามารถเก็บได้เป็นเวลานาน แต่สีของเกสรจะเข้มขึ้น

2) การเก็บน้ำหวาน น้ำหวานเป็นอาหารสำคัญอีกชนิดหนึ่งของผึ้ง เพื่อใช้เป็นแหล่งของคาร์โบไฮเดรต และน้ำตาล น้ำหวาน (Nectar) เป็นของเหลวที่มีรสหวานที่ผึ้งสกัดออกจากต่อมน้ำหวานที่อยู่ในดอกไม้เพื่อที่จะเป็นรางวัลแก่ผึ้งหรือแมลงชนิดอื่นๆ ที่ช่วยผสมเกสรให้เกสร แต่ต้นพืชนั้นผึ้งเก็บน้ำหวานโดยใช้ปากที่มีลักษณะเป็นท่อนยาว ดูดเอาน้ำหวานจากดอกไม้ น้ำหวานจะถูกเก็บไว้ในกระเพาะสำหรับเก็บน้ำหวานโดยเฉพาะ ผึ้งจะบินไปดูดน้ำหวานจากดอกไม้หลายๆ ดอก หรือหลายชนิดก็ได้ เพื่อเก็บน้ำหวานได้

เต็มกระเพาะแล้วก็บินกลับรัง ผึ้งก็จะทำการเดินรำ เพื่อบอกแหล่งอาหารแก่ผึ้งตัวอื่นๆ ถ้าแหล่งของน้ำหวานมีไม่มากก็อาจจะไม่มีการเดินรำ ผึ้งก็จะเดินไปบนรวงจนเจอกับผึ้งแม่บ้าน ก็จะคายน้ำหวานออกให้เพื่อนำไปเก็บในหลอดรวง หรือนำไปเลี้ยงตัวอ่อนเลยก็ได้ ผึ้งจะคายน้ำหวานที่หามาได้ให้แก่ผึ้งแม่บ้านตัวเดียวทั้งหมดก็ได้ แต่ส่วนมากมักจะพบว่า ผึ้งจะคายน้ำหวานให้ผึ้งแม่บ้าน 3 ตัวขึ้นไป น้ำหวานที่ถูกเก็บไว้ในหลอดรวงก็จะถูกทำให้เข้มข้นโดยการระเหยเอาน้ำออก องค์ประกอบของสารเคมีภายในน้ำหวานจะเปลี่ยนแปลงไปด้วยจนในที่สุดกลายเป็นน้ำผึ้งที่มีความเข้มข้นค่อนข้างสูง โดยทั่วไปน้ำผึ้งที่บ่มสุกได้ที่แล้ว ไม่ควรมีความชื้นหรือน้ำผสมอยู่เกินร้อยละ 20

ภาพที่ 10 ผึ้งงานกำลังเก็บน้ำหวานจากดอกกล้วย

3) การเก็บน้ำ ผึ้งใช้น้ำทำประโยชน์ ผึ้งพยาบาลต้องการน้ำ เพื่อใช้ผสมกับน้ำผึ้งให้เจือจางลงเพื่อใช้ในการทำอาหารสำหรับตัวอ่อน และน้ำก็จะจำเป็นสำหรับการเจริญเติบโตของผึ้งตัวเต็มวัยเช่นเดียวกัน ช่วยลดอุณหภูมิภายในรัง โดยผึ้งจะคายน้ำไว้ตามรวงต่างๆ ไป แล้วก็ทำการกระพือปีกให้น้ำระเหยออกมาทำให้รังผึ้งนั้นเย็นลง

4) การเก็บยางไม้ ยางไม้ (Propolis) เป็นวัสดุที่มีความเหนียวที่ผึ้งชนเข้าไปใช้ในรังเก็บเพื่อใช้เคลือบผนังรัง ใช้ยึดคอนผึ้งให้แน่น ใช้อุดรู รอยแตกต่างๆ ใช้ปิดปากทางเข้ารังให้เล็กลง หรือใช้หุ้มสัตว์ตัวใหญ่ที่เกิดตายอยู่ในรังผึ้งที่ผึ้งไม่สามารถขนออกไปทิ้งได้ เช่น พวกจิ้งจก ยางไม้ที่หุ้มตัวสัตว์นี้จะทำให้สัตว์ตัวนั้นไม่เน่า

1.5 ศัตรูผึ้งโพรง

การเลี้ยงผึ้งโพรงนั้น นอกจากผู้เลี้ยงผึ้งจะประสบปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการรังผึ้งแล้ว ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ความเสียหายให้กับผึ้งที่เลี้ยง คือ ปัญหาเรื่องโรคและแมลงที่เป็นศัตรูของผึ้ง ซึ่งแบ่งออกเป็น

พวกสัตว์ที่กินผึ้งเป็นอาหาร ได้แก่ แมงมุม จิ้งจก ตุ๊กแก คางคก กบ อึ่งอ่าง นกต่างๆ เช่น นกกิ่งไคร้ นกแอ่นลม กิ้งก่า จิ้งเหลน เป็นต้น สัตว์เหล่านี้จะจับผึ้งกินเป็นอาหาร เมื่อพบในแหล่งเลี้ยงผึ้งให้กำจัดทิ้งหรือไล่ไป และทำความสะอาดรังอยู่เสมอ

พวกแมลง ได้แก่

1) หนอนผีเสื้อกินไข่ผึ้ง เป็นศัตรูที่สำคัญของผึ้งโพรงและพบในรังผึ้งที่อ่อนแอ มีประชากรน้อย ตัวแก่เป็นผีเสื้อกลางคืนชนิดหนึ่ง มาวางไข่ในรังผึ้งที่อ่อนแอ มีประชากรน้อย ตัวอ่อนซึ่งเป็นตัวหนอนจะไปกัดกินรวงผึ้งให้เสียหาย ป้องกันโดยทำให้ประชากรผึ้งแข็งแรง

2) มดต่างๆ จะเข้าไปกัดกินตัวอ่อน ตัวแก่ตัวผึ้ง และจะขโมยน้ำผึ้งในรัง ป้องกันโดยการใช้เศษผ้าชุบน้ำมันเครื่องเก่าพันรอบเสาหรือขาตั้งรังผึ้ง

3) ปลวก จะกัดกินรังผึ้ง ทำให้รังเลี้ยงผึ้งผุพังไป ไม่สามารถใช้เลี้ยงผึ้งได้ ให้หมั่นตรวจทำความสะอาดรังผึ้งอย่างสม่ำเสมอ

4) ไร ซึ่งดำรงชีวิตแบบตัวเบียน จะดูดกินของเหลวภายในตัวผึ้งหรือเลือดผึ้ง ไรเป็นศัตรูของผึ้งโพรง คือ ไรวาร์ว ฝรั่งที่ถูกไรเบียนถ้ารอดชีวิตอยู่ได้จะพิการ รูปร่างผิดปกติ ปีกไม่แผ่ออกในสภาพปกติตามธรรมชาติ ผึ้งโพรงจะมีความต้านทานต่อการระบาดของไรศัตรูผึ้ง โดยจะพบเห็นไรถูกผึ้งงานกัดทำลาย และถ้าในรังผึ้งโพรง มีโรคราบาดมาก ผึ้งโพรงจะย้ายรัง การใส่สารเคมีป้องกันและกำจัดไรจึงไม่จำเป็นสำหรับการเลี้ยงผึ้งโพรง

โรคผึ้ง โรคของผึ้งโพรงที่พบมาก คือ โรคแซดบรูค ที่ระบาดในท้องที่ภาคใต้ เกิดจากเชื้อไวรัส ลักษณะของโรคตัวอ่อนจะตายก่อนปิดฝาและระยะปิดฝา ตัวอ่อนมีสีขาวขุ่นถึงเหลืองหรือน้ำตาลเข้ม ต่อมาจึงค่อยๆ แห้ง โดยส่วนหัวจะหด ส่วนท้ายจะมีการเปลี่ยนแปลงเป็นถุงน้ำ การรักษาและป้องกันกำจัดโดยวิธีทำให้รังผึ้งแข็งแรงต้านทานโรค เปลี่ยนรวงตัวอ่อนที่เป็นโรคทิ้ง นำไปเผาทำลายทิ้งและเปลี่ยนนางพญาใหม่ เพราะอาจเกิดการแพร่เชื้อจากการวางไข่ของผึ้งนางพญา โดยการถ่ายทอดเชื้อทางกรรมพันธุ์

1.6 อาหารของผึ้ง

อาหารของผึ้ง คือ น้ำหวานและเกสรจากดอกไม้ นอกจากนี้ ผึ้งยังต้องการชันหรือยางจากพืชมาใช้ในการทำรังและส่วนต่างๆ ภายในรัง เช่น องค์ประกอบของถ้วยตัวอ่อน ซึ่งทั้งหมดนี้ ผึ้งจะต้องไปเก็บจากต้นไม้โดยรอบของที่ตั้งรัง ดังนั้น สถานที่ตั้งของรังจำเป็นต้องมีแหล่งอาหารและชันให้แก่ผึ้งอย่างเพียงพอ พืชอาหารของผึ้ง แบ่งได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1) ดอกไม้ที่ให้น้ำหวานเล็กน้อย ได้แก่ ดอกกระถกรก ดอกแพงพวยน้ำ ดอกงา ดอกแคฝรั่ง ดอกพวงแสด ดอกฉำฉา ดอกมะม่วง ดอกพะยอม ดอกพิกุล ดอกรักป่า ดอกถั่วเหลือง ดอกสตรอเบอร์รี่ ดอกยูคาลิปตัส ดอกยาง ดอกกาแฟ ดอกมะเกี๋ยง ดอกฝ้าย ดอกพุทธรักษา ดอกกล้วย ดอกมะพร้าว ดอกหญ้า งวงช้าง ดอกแตงโม ดอกแตงกวา ดอกพวงชมพู ดอกแตงไทย ดอกโคกกระสุน ดอกดาวกระจาย ดอกชบา ดอกบานชื่น ดอกกระเพราขาว ดอกโหระพา ดอกต้นตีนติด ดอกยางพารา

2) ดอกไม้ที่เป็นพืชหลัก ได้แก่ ดอกลำไย ดอกลิ้นจี่ ดอกเงาะ ดอกสาบเสือ ดอกจ๊ว ดอกนุ่น ดอกส้ม ดอกมะกอกน้ำ ดอกตีนตุ๊กแก ดอกไม้ป่าชนิดต่างๆ

3) ดอกไม้ที่ให้เกสร ได้แก่ ดอกฟักทอง ดอกบัว ดอกโสน ดอกไมยราบยักษ์ ดอกไมยราบ ดอกข้าวโพด ดอกกระถินยักษ์ ดอกกระถิน มะพร้าวชมพู ดอกมะม่วง ดอกทองกวาว ดอกผักโขม ดอกถั่วต่างๆ ดอกขี้เหล็กอเมริกา ดอกอ้อย ดอกพอง ดอกอ้อ ดอกแขม ดอกกระถินณรงค์ ดอกทานตะวัน ดอกทานตะวันป่า ดอกหางนกยูง ดอกผกากรอง ดอกอินทนิล ดอกดาวกระจาย ดอกฮอลลีฮอก

ทั้งนี้ พืชบางชนิดให้น้ำหวานหรือเกสรอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่บางชนิดให้ทั้งสองอย่าง นักเลี้ยงผึ้งเพื่อเก็บน้ำหวานก็ต้องมีแหล่งอาหารที่สมบูรณ์เป็นอันดับแรก แต่หากเลี้ยงเล่นๆ ก็สามารถปลูกดอกไม้หรือไม้ประดับที่กล่าวมา อย่างไรก็ตาม ในสภาวะการขาดแคลนพืชอาหารในธรรมชาติ เช่น ฤดูฝนที่พืชออกดอกน้อย ผู้เลี้ยงผึ้งที่มีรังผึ้งจำนวนมากอาจต้องปลูกพืชเสริม เช่น พืชตระกูลแตง หรือข้าวโพด เพื่อเสริมเกสรให้กับประชากรในรัง หรืออาจใช้วิธีให้อาหารโดยใช้เกสรผึ้งผสมน้ำ บั่นเป็นก้อนวางนอกรัง เพื่อให้ผึ้งมาเก็บเกสรเข้าไปใช้ในรังเอง

2. ประโยชน์ของการเลี้ยงผึ้งโพรง

1) ช่วยผสมเกสรเพิ่มผลผลิตพืช

การใช้แมลงในตระกูลผึ้งในการช่วยผสมเกสร ในการช่วยผสมเกสรเป็นปัจจัยที่สำคัญหนึ่งที่ต้องใช้ในการเพิ่มผลผลิตพืช เนื่องจากพืชทางการเกษตรหลายชนิดถึงแม้จะมีการดูแลและเอาใจใส่เป็นอย่างดี มีการเจริญเติบโต แข็งแรงและออกดอกเต็มต้น อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่พืชออกดอกนี้ ถ้าหากไม่มีแมลงในตระกูลผึ้งช่วยผสมเกสร ผลผลิตพืชจะได้รับเพียงบางส่วนประมาณร้อยละ 40 - 60 ที่เกิดจากการผสมตัวเอง และผสมข้ามตามธรรมชาติเท่านั้น นอกจากนี้ พืชหลายชนิดเกิดจากการผสมเกสรไม่เต็มที่ ทำให้ผลผลิตที่ได้รับมีปริมาณต่ำมากและไม่ได้คุณภาพ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกษตรกรประสบอยู่เป็นประจำ การจัดการนำแมลงในตระกูลผึ้งมาช่วยผสมเกสรพืชทางการเกษตรได้มีการนำมาใช้ และเป็นที่ยอมรับของประเทศต่างๆ ทั่วโลกว่า สามารถเพิ่มผลผลิตพืชทั้งด้านปริมาณและคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพถึงร้อยละ 40 - 90 โดยที่เกษตรกรเพาะปลูกพืชไม่ได้ลงทุนในส่วนนี้เพิ่มเลย ดังนั้น ความจำเป็นของแมลงในตระกูลผึ้งในการผสมเกสรพืชจึงเป็นปัจจัยหนึ่งในการเพาะปลูกพืชทางการเกษตร

จะเห็นได้ว่า แมลงในตระกูลผึ้งเป็นแมลงที่มีความสำคัญ ซึ่งทำหน้าที่ในการผสมเกสรของพืชเศรษฐกิจมากมายหลายชนิด เช่น ลำไย ลิ้นจี่ ส้ม มะพร้าว มะม่วง กาแฟ ท้อ สตรอเบอร์รี่ มะม่วงหิมพานต์ ทานตะวัน พืชตระกูลแตง พืชผักและพืชไร่ที่ต้องการผลิตเมล็ดพันธุ์ เช่น ข้าวโพด ฝ้าย ถั่วเหลือง ถั่วเขียว เป็นต้น แมลงในตระกูลผึ้งนี้จึงเป็นแมลงที่ช่วยผสมเกสรและเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรที่ดีชนิดหนึ่ง เพราะสามารถเคลื่อนย้ายรังไปตามแหล่งที่ต้องการได้ การเลี้ยงผึ้งและชันโรงเพื่อเพิ่มเกสร เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรโดยตรง ส่งผลให้การติดผลของพืชหลายชนิดเพิ่มมากขึ้นด้วย

ภาพที่ 11 ผึ้งช่วยผสมเกสรในดอกทานตะวัน

2) เป็นตัวชี้วัดสิ่งแวดล้อม

ผึ้งเป็นแมลงตัวชี้วัดสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ กล่าวคือ หากพื้นที่ใดยังมีผึ้งอาศัยและทำรังอยู่ แสดงว่าพื้นที่นั้น ยังมีสภาพแวดล้อมที่ดีและปลอดภัยจากสารพิษ ทั้งนี้ เนื่องจากผึ้งเป็นแมลงที่มีความไวต่อสารเคมีเป็นอย่างมาก หากผึ้งและชันโรงได้รับสารเคมี จะไม่สามารถดำรงชีวิตและไม่สามารถอาศัยอยู่บริเวณนั้นได้ จะย้ายรังไปที่อื่น

3) ช่วยให้มีการใช้ยาเคมีกำจัดศัตรูพืชด้วยความระมัดระวังมากขึ้น

เนื่องจากผู้ปลูกพืชและผู้เลี้ยงผึ้งมีประโยชน์ร่วมกัน โดยผู้ปลูกพืชได้ประโยชน์จากผึ้งในการช่วยผสมเกสรเพื่อเพิ่มผลผลิต ส่วนผู้เลี้ยงผึ้งได้ประโยชน์จากผลิตภัณฑ์จากผึ้ง และด้วยผลของการใช้ยาเคมีด้วยความระมัดระวังใช้เมื่อจำเป็น หรือมีศัตรูพืชเกินระดับเศรษฐกิจ จนทำให้การใช้ยาเคมีลดลงและจะก่อให้เกิดประโยชน์

4) ช่วยป้องกันสัตว์ป่าที่จะเข้าทำลายพื้นที่ทางการเกษตร

จากปัญหาโขลงช้างป่า ไปกัดกินพืชผลทางการเกษตรของเกษตรกร สร้างความเสียหายเป็นจำนวนมาก การทำรั้วผึ้งเป็นอีกทางหนึ่งที่ช่วยป้องกันช้างป่ามาทำลายพืชผลทางการเกษตร โดยพบว่าผึ้งจะต่อยช้างและทำให้ช้างหนีกลับไปในเขตป่า ทำให้ผลผลิตและสวนของเกษตรกรไม่ได้รับความเสียหาย เป็นการพัฒนาส่งเสริมอาชีพ และสร้างรายได้เสริมจากการเลี้ยงผึ้งอีกทางหนึ่งด้วย

ภาพที่ 12 การทำรั้วผึ้งรอบสวนผลไม้

3. สิ่งที่ได้รับจากการเลี้ยงผึ้งโพรง

ปัจจุบันมนุษย์ได้มีการเลี้ยงผึ้งและนำผลิตภัณฑ์จากผึ้งมาใช้ประโยชน์อย่างหลากหลาย ทั้งนำไปเป็นอาหาร ยารักษาโรค และได้มีการพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผึ้งอย่างหลากหลายเช่นกัน โดยเฉพาะอาหารส่งเสริมสุขภาพ และเครื่องสำอาง เป็นต้น โดยปัจจุบันพบว่า การเลี้ยงผึ้งสามารถเก็บผลผลิตได้ ดังนี้

1) น้ำผึ้ง (Honey) คือ น้ำหวานที่ผึ้งเก็บจากต่อมน้ำหวานของดอกไม้หรือต้นไม้อื่นๆ ที่ผ่านกระบวนการย่อยภายในตัวผึ้ง ขณะกำลังบินกลับรัง แล้วคายออกมาเก็บไว้ในหลอดรวง ทำการบ่มจนของเหลวเหนียว มีความเข้มข้นสูง หรือมีความชื้นน้อยกว่า 20 % โดยน้ำหนัก ซึ่งจะมีส่วนของแร่ธาตุ วิตามิน และกรดอะมิโนเป็นส่วนประกอบอยู่ในน้ำผึ้งนั้น น้ำผึ้งจัดเป็นอาหารประเภทคาร์โบไฮเดรตที่ดีที่สุด เพราะ 99 % ของน้ำผึ้งคือน้ำตาล ทำให้ได้พลังงานมากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับอาหารชนิดอื่น โดยน้ำผึ้งจัดเป็นอาหารที่มนุษย์รู้จักมาตั้งแต่สมัยโบราณ มีสรรพคุณทางยาและมีคุณประโยชน์มากมาย องค์ประกอบหลักของน้ำผึ้ง คือน้ำตาลโมเลกุลเดี่ยวเป็นส่วนใหญ่ จึงดูดซึมน้ำเข้าสู่ร่างกายและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ง่าย นอกจากนี้ ยังพบว่าในน้ำผึ้งมีสารแอนติออกซิแดนท์เช่นเดียวกับที่มีในผักใบเขียว และยังมีวิตามินบี วิตามินซี ฟอสฟอรัส แคลเซียม เหล็ก และกรดอะมิโน ซึ่งมีประโยชน์ต่อสุขภาพ

ลักษณะที่ดีของน้ำผึ้ง

- สี ขุ่น มีความหนืด มีสีเหลืองอ่อนถึงสีน้ำตาล สะอาด ไม่มีเศษไขผึ้ง หรือตัวผึ้งปะปน
- มีรสหวาน มีกลิ่นหอมเฉพาะตามชนิดของดอกไม้
- มีฉลากปิดแสดงแหล่งผลิต และผู้ผลิต ที่สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้

ประโยชน์ของน้ำผึ้ง

- ใช้เป็นสารให้ความหวาน เป็นสารอาหาร และเป็นอาหารเสริม สำหรับอุตสาหกรรมอาหาร การใช้น้ำผึ้งจะช่วยให้รสชาติ และเป็นที่ดึงดูดใจของผู้บริโภค โดยเฉพาะผู้บริโภคในปัจจุบันที่หันมานิยมบริโภคอาหารที่มีความเป็นธรรมชาติ นอกเหนือจากผลของการที่น้ำผึ้งให้ความหวานกับผลิตภัณฑ์แล้ว ในผลิตภัณฑ์บางอย่าง เช่น ผลิตภัณฑ์ขนมอบ ได้แก่ ขนมคุกกี้ ขนมเค้ก เป็นต้น การใช้น้ำผึ้งยังมีส่วนช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีลักษณะชุ่มฉ่ำ น่ารับประทาน สำหรับผลิตภัณฑ์ที่มีการนำน้ำผึ้งไปใช้เป็นส่วนประกอบ ได้แก่

ผลิตภัณฑ์นม และไอศกรีม ผลิตภัณฑ์ประเภทลูกกวาด ผลิตภัณฑ์ประเภทของขบเคี้ยวหรือของว่าง ผลิตภัณฑ์ผลไม้อบน้ำผึ้ง เช่น กล้วยตากน้ำผึ้ง มะม่วงแช่อิ่มน้ำผึ้ง เป็นต้น รวมทั้งผลิตภัณฑ์อาหารที่บำรุงสุขภาพต่างๆ นอกจากนี้ น้ำผึ้งยังมีประสิทธิภาพในการต้านอนุมูลอิสระ (antioxidant properties) ทำให้เซลล์ในร่างกายเสื่อมสภาพช้าลง ความสามารถในการต้านอนุมูลอิสระนี้ได้มาจากพืชหรือดอกไม้ที่ผึ้งไปเก็บน้ำหวานมา ดังนั้น จึงมีการใช้น้ำผึ้งเป็นอาหารเสริมหรือส่วนประกอบของอาหารเสริมอีกด้วย

- ใช้ในเครื่องสำอางต่างๆ เช่น ใช้น้ำผึ้งเป็นส่วนผสมของเครื่องประทินผิวประเภทครีมบำรุงผิว สบู่ และน้ำยาสระผม เป็นต้น

- ใช้ในการรักษาโรค การที่น้ำผึ้งมีความสามารถในการยับยั้งการเจริญของจุลินทรีย์และใช้รักษาโรคได้นั้น เป็นที่ทราบกันมานานแล้ว แต่ในสมัยก่อนยังไม่สามารถอธิบายเหตุผลได้ชัดเจน การใช้น้ำผึ้งรักษาแผลเรื้อรังและสมานแผลผ่าตัด ในปัจจุบันเรียกว่า “honey medicine”

2) เกสรผึ้ง (Pollen) เป็นแหล่งรวมเกสรณานาชนิดที่รวบรวมโดยผึ้ง เกสรดอกไม้ คือ ละอองเกสร คล้ายแป้งฝุ่นจากท่อเกสรตัวผู้ของดอกไม้ ต้นไม้ชนิดต่างๆ ที่ผึ้งเก็บรวบรวมคลุกเคล้าผสมกับน้ำหวานของดอกไม้ ติดไว้ที่ปลายขาหลังทั้งสองข้าง แล้วนำไปเก็บไว้ในหลอดรวงรังผึ้งก่อนเกสรแต่ละก้อน มีละอองเกสร (Pollen grain) ประมาณ 100,000 - 300,000 อนุ การเก็บรวบรวมเกสรเพื่อจำหน่าย ต้องระมัดระวังเพื่อ ความชื้น เพราะอาจเกิดเชื้อรา ทำให้คุณสมบัติและคุณค่าของเกสรสูญเสียไป ปกติเกสรสดที่เพิ่งเก็บจะมีความชื้นระหว่าง 9 -36 % การไล่ความชื้นอาจทำโดยนำไปตากแดด หรือนำเข้าตู้อบที่อุณหภูมิไม่เกิน 40 องศาเซลเซียส เพื่อให้มีความชื้นเหลืออยู่ประมาณ 8 - 10 % เกสรผึ้งเป็นอาหารที่ดูดซึมง่าย ร่างกายสามารถนำไปใช้ได้เลย

องค์ประกอบในเกสรผึ้ง คือ โปรตีนเป็นส่วนใหญ่ แร่ธาตุ วิตามิน กรดอะมิโน เอนไซม์ โดย องค์ประกอบในเกสรผึ้งจะขึ้นกับชนิดของพืชและแหล่งของพืชที่ผึ้งไปเก็บสะสมอาหาร ซึ่งเกสรผึ้งมีประโยชน์ ในการบำรุงรักษาร่างกาย ชะลอความชรา เสริมสมรรถภาพทางการกีฬาและทางเพศ เกสรผึ้งอาจใช้เป็นอาหารเสริมสุขภาพ โดยเป็นแหล่งโปรตีนและกรดอะมิโน นอกจากนี้ เรายังช่วยกระตุ้นการเจริญของเนื้อเยื่อ บริเวณผิวหนัง กระตุ้นให้เลือดไปเลี้ยงเซลล์ได้อย่างทั่วถึง ให้ความชุ่มชื้นต่อผิวหนังที่แห้ง จึงมีการนำไปใช้ใน เครื่องสำอาง เช่น ครีมบำรุงผิว ครีมรองพื้น และใช้ในการบำรุงรักษาเส้นผมให้เป็นเงางาม เป็นต้น

ประโยชน์ของเกสรผึ้ง ฤทธิ์ทางชีวภาพของเกสรผึ้งนั้นได้รับความสนใจและมีผู้ศึกษาทั้งใน สัตว์ทดลองและการวิจัยทางคลินิกถึงผลของเกสรผึ้งในการบำรุงรักษาร่างกาย ชะลอความชรา เสริมสร้าง สมรรถภาพทางการกีฬา และทางเพศ เกสรผึ้งอาจใช้เป็นอาหารเสริมสุขภาพ โดยเป็นแหล่งโปรตีนและกรด อะมิโน ผู้ที่นิยมรับประทานจะนำไปผสมในกาแฟหรือเครื่องดื่ม เช่น น้ำส้ม น้ำมะนาว เป็นต้น ผู้ผลิตบางราย นำเรณูมาทำเป็นเม็ด และอาจเรียกว่า “เกสรผึ้ง” (bee pollen) มีการนำไปใช้ในเชิงเวชศาสตร์ป้องกัน (preventive medicine) เพื่อกระตุ้นการทำงานของร่างกายนักกีฬา หรือผู้ที่ทำงานหนัก โดยรับประทานเรณู วันละ 5 มิลลิกรัม ทางกายภาพบำบัดรักษาผู้ป่วยโรคภูมิแพ้ โดยเริ่มให้ในปริมาณต่ำๆ แล้วค่อยๆ เพิ่มปริมาณขึ้น เพื่อให้ร่างกายสร้างความต้านทานต่อเรณูของดอกไม้ต่างๆ ในยุโรปมีการใช้เรณูในการป้องกันและบรรเทา อาการแพ้อากาศของไข้หวัด นอกจากนี้เรณูยังช่วยกระตุ้นการเจริญของเนื้อเยื่อบริเวณผิวหนัง กระตุ้นให้เลือด ไปเลี้ยงเซลล์ได้อย่างทั่วถึง ให้ความชุ่มชื้นต่อผิวหนังที่แห้ง จึงมีการนำไปใช้ในเครื่องสำอาง เช่น ครีมบำรุงผิว ครีมรองพื้น แลใช้ในการบำรุงรักษาเส้นผมให้เป็นเงางาม เป็นต้น

ภาพที่ 13 เกสรผึ้ง

3) นมผึ้ง (Royal Jelly) เป็นอาหารที่ผึ้งงานผลิต เพื่อป้อนผึ้งนางพญา มีลักษณะเป็นของเหลวข้น คล้ายน้ำสลัดชนิดครีมสีเหลืองอ่อน - ขาว มีรสเปรี้ยว เผ็ด หวานเล็กน้อย มีฤทธิ์ เป็นกรด เป็นอาหารที่อุดมไปด้วยโปรตีน นมผึ้งจะถูกผลิตออกมาจากต่อมไฮโปฟาริงซ์ที่อยู่บริเวณหัวของผึ้งงาน ซึ่งผึ้งนางพญาต้องการนมผึ้งตลอดเวลา เพื่อทดแทนโปรตีนที่ใช้ในการผลิตไข่ ดังนั้น นมผึ้งจึงจัดเป็นอาหารธรรมชาติที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง นมผึ้ง มีประโยชน์ในการช่วยเผาผลาญอาหาร ช่วยในการเจริญเติบโต ด้านความเครียด นอนไม่หลับ ส่งผลดีต่อระบบประสาทต่างๆ ทำให้ผิวพรรณดี ดูอ่อนกว่าวัย ช่วยเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ช่วยบรรเทาอาการก่อนมีประจำเดือนจนถึงวัยหมดประจำเดือน และช่วยลดระดับน้ำตาลในเลือด อย่างไรก็ตามการบริโภคนมผึ้งควรบริโภคแบบสด ซึ่งต้องเก็บรักษานมผึ้งไว้ที่อุณหภูมิต่ำกว่า -12 องศาเซลเซียส เพื่อให้คงความสดและคุณสมบัติเดิมไว้ ในปัจจุบันจึงมีการผลิตนมผึ้งในรูปแบบแคปซูล ซึ่งมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับนมผึ้งแบบสด

นมผึ้งจะเสื่อมคุณภาพอย่างรวดเร็ว เมื่อสัมผัสกับแสงและก๊าซออกซิเจน หรือเก็บไว้ที่อุณหภูมิห้อง การเก็บรักษานมผึ้งสามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

(1) การเก็บรักษาในรูปของนมผึ้งสด โดยการแช่เยือกแข็งในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท ไม่ควรใช้ภาชนะบรรจุที่เป็นโลหะ เพราะนมผึ้งมีฤทธิ์เป็นกรด การเก็บรักษานมผึ้งสดในถุง HDPE (high density polyethylene) ที่อุณหภูมิ -18 องศาเซลเซียส สามารถรักษาคุณภาพของนมผึ้งไว้ได้นานอย่างน้อย 5 เดือน

(2) การเก็บรักษาโดยการระเหิดแห้ง (lyophilization หรือ freeze-dry) เป็นวิธีที่นิยมกันมากในการเก็บรักษานมผึ้งในทางการค้า และเป็นวิธีที่เก็บรักษานมผึ้งที่ดีที่สุดที่อุณหภูมิห้อง นมผึ้งที่ได้จะมีลักษณะเป็นผงแห้ง ซึ่งอาจนำไปบรรจุแคปซูล หรืออัดเม็ดและจำหน่ายต่อไปได้

ภาพที่ 14 นมผึ้ง

4) พรอพอลิส (Propolis) เป็นสารที่ผึ้งงานรวบรวมมาจากยางไม้ โดยเฉพาะยางที่เคลือบอยู่บริเวณตาใบ มีลักษณะเป็นยางเหนียวสีน้ำตาลส้มถึงแดง แล้วแต่ชนิดของต้นไม้มที่ผึ้งงานไปเก็บมา เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ภายในรัง เช่น นำมาทำกำแพงกันช่องทางเดินภายในรัง หรือนำมาทำยาปากทางเข้ารังให้มีขนาดเล็กลง

เพื่อให้ร่างกายอบอุ่นในฤดูหนาว พรอพอลิส คือ สารสกัดจากยางไม้ที่มีคุณสมบัติเป็นสารปฏิชีวนะที่ดีที่สุดตามธรรมชาติ มีสารประกอบฟลาโวนอยด์ (Flavonoid) ต่อด้านเชื้อแบคทีเรีย เชื้อไวรัส เชื้อรา และมีคุณสมบัติยับยั้งการอักเสบ นอกจากนี้ ยังพบสารอาหารอื่นๆ อีกกว่า 22 ชนิด ได้แก่ กรดอะมิโน คาร์โบไฮเดรต วิตามินต่างๆ เกลือแร่ เอนไซม์ และฮอร์โมนจากธรรมชาติ เป็นต้น

พรอพอลิส เป็นผลิตภัณฑ์จากผึ้งที่ไม่สามารถระบุส่วนประกอบที่ชัดเจนได้ คุณสมบัติของพรอพอลิสอาจแตกต่างกัน ขึ้นกับชนิดของยางไม้และพืชอาหารที่ผึ้งไปเก็บมา เนื่องจากเป็นผลผลิตจากธรรมชาติจากการเก็บสะสมของผึ้ง อย่างไรก็ตาม พรอพอลิสโดยทั่วไปจะมีลักษณะเหนียวข้นมีสีอยู่ในช่วงเหลืองถึงน้ำตาลเข้ม มีลักษณะแข็งที่อุณหภูมิ 15 องศาเซลเซียส แต่จะนิ่มลงเมื่ออุณหภูมิสูงขึ้น และหลอมเหลวที่อุณหภูมิ 60 - 69 องศาเซลเซียส องค์ประกอบทางเคมีที่สำคัญของพรอพอลิส คือ สารประกอบฟลาโวนอยด์ (flavonoids) ฟีนอลิกส์ (phenolics) และสารประกอบที่มีหมู่แอโรแมติก นอกจากนี้ พรอพอลิสยังประกอบด้วยน้ำมันที่ระเหยได้ (volatiles oils) และเทอร์ปีนส์ (terpenes) ฟลาโวนอยด์นั้นเป็นสารประกอบจากพืชที่มีคุณสมบัติในการต้านออกซิเดชัน (antioxidation) คุณสมบัติในการต่อต้านแบคทีเรีย ราและไวรัส รวมทั้งด้านการอักเสบด้วย

ภาพที่ 15 พรอพอลิส

ประโยชน์ของพรอพอลิส ฮิปโปเครติส (Hippocrates) บิดาทางการแพทย์ของโลก ใช้พรอพอลิสเป็นครีมสมานแผล บรรเทาอาการปวดแสบปวดร้อน รักษาแผลเน่าเปื่อย ชาวโรมันใช้บรรเทาอาการปวดเมื่อยเอ็นและกล้ามเนื้อ ลดการบวมและความปวดจากแผล ใช้ด้านการติดเชื้อในช่องปาก ดับกลิ่นปาก ขจัดตาปลา และเนื้อตาย บรรเทาอาการหวัด ในรัสเซียใช้เป็นยาทาเฉพาะที่โดยใช้ความเข้มข้น 2 - 4 % เพื่อบรรเทาอาการอักเสบ มีประสิทธิภาพในการใช้เป็นยาแก้ปวด นอกจากนี้ พรอพอลิสยังมีฤทธิ์ทางชีวภาพหลายสารประกอบดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 12 : แสดงสารประกอบในพรอพอลิสที่มีฤทธิ์ทางชีวภาพ

สารประกอบ	ฤทธิ์
เคอร์ซีติน (Quercetin)	ต้านไวรัส แก้แพ้ รักษาโรคกระเพาะ
พินโนเซมบริน (Pinocembrin)	ต้านแบคทีเรีย ต้านเชื้อรา ยาชาเฉพาะที่
กรดแคฟเฟอิก (Caffeic acid)	ต้านแบคทีเรีย ต้านเชื้อรา ต้านไวรัส ต้านการอักเสบ
แคฟเฟอิกแอซิด ฟีนเอทิลเอสเทอร์ (Caffeic acid phenethyl ester)	ทำลายเซลล์เนื้องอก (Tumor cytotoxicity)

5) **ไขผึ้ง** เป็นสารที่ผึ้งงานผลิตจากต่อมไขผึ้ง เพื่อใช้สร้าง ซ่อมแซมและปิดฝาหลอดรวง มีลักษณะเป็นเกล็ดขนาดเล็ก สีขาวใส มีน้ำหนักเบา ในสมัยก่อนมีการใช้ไขผึ้งในกิจกรรมต่างๆ ประเทศแถบยุโรปบางแห่งใช้ไขผึ้งเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนแทนเงิน นอกจากนี้ สถาปนิกใช้ไขผึ้งสำหรับปั้นหุ่นหรือโครงสร้างจำลองต่างๆ ในประเทศไทยใช้เป็นหุ่นในการหล่อพระพุทธรูปมาตั้งแต่โบราณ ความแข็งแรง ความยืดหยุ่น และความสามารถในการกั้นน้ำได้เป็นคุณสมบัติสำคัญที่ทำให้ สามารถนำไขผึ้งไปใช้ในการเคลือบผิวหรือขัดผิวให้ความมันวาว และยังใช้เป็นส่วนประกอบในเครื่องสำอางต่างๆ เช่น ครีมหาผิว ลิปสติก เป็นต้น นอกจากนี้ ยังเป็นส่วนผสมในการผลิต เครื่องอุปโภคหลายชนิด เช่น ดินสอสีและหมึก เป็นต้น ได้มีการนำไขผึ้งมาผลิตเป็นเทียนไขสำหรับให้แสงสว่าง

6) **พิษผึ้ง** เป็นสารประกอบโปรตีนที่ผลิตโดยต่อมพิษ และเก็บไว้ในถุงน้ำพิษที่อยู่บริเวณโคนเหล็กใน พิษผึ้งจะถูกปล่อยออกมาโดยผ่านช่องทางเหล็กในของผึ้งงาน พิษผึ้งที่ผลิตขึ้นมาเพื่อใช้ป้องกันตัวและป้องกันรัง และเหล็กในผึ้งมีเพียง 1 อัน เท่านั้น สามารถปล่อยเหล็กในได้เพียงครั้งเดียว และเมื่อผึ้งปล่อยเหล็กในออกมาผึ้งก็จะตาย มนุษย์นำพิษผึ้งมาใช้ในการบำบัดรักษาโรคต่างๆ มายาวนาน เช่น ในประเทศจีนมีการใช้พิษผึ้งบำบัดโรคมานานกว่า 3,000 ปี โดยใช้รักษาผู้ป่วยที่เป็นข้ออักเสบ (rheumatoid arthritis) การใช้ในลักษณะภูมิคุ้มกันบำบัด สำหรับผู้ที่ต้องทำงานเกี่ยวกับผึ้ง และมีภูมิคุ้มกันไวเกินต่อพิษผึ้ง (hypersensitivity to bee venom) และใช้รักษาโรคอื่นๆ เช่น multiple sclerosis

ถึงแม้พิษผึ้งจะทำให้เกิดอาการเจ็บปวด แต่มนุษย์ก็นำพิษผึ้งมาใช้ประโยชน์ทางการแพทย์มานานแล้ว การใช้พิษผึ้งในการรักษาโรคที่เรียกว่า “bee venom therapy” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ผึ้งและผลิตภัณฑ์ในการรักษาโรค (apitheraphy) การใช้พิษผึ้งในทางการแพทย์ อาจแบ่งได้ดังนี้

(1) ใช้รักษาผู้ป่วยที่เป็นข้ออักเสบ (rheumatoid arthritis) การให้ผึ้งต่อยเพื่อบรรเทาอาการปวดข้อนั้น มีการใช้กันมานานแล้ว พิษผึ้งมีฤทธิ์ต้านการอักเสบใกล้เคียงกับ cylo phosphamid กลไกอาจเกิดจากสารเมลิททิน (melittin) ในพิษผึ้ง

(2) ใช้ในลักษณะภูมิคุ้มกันบำบัดสำหรับผู้ที่ต้องทำงานเกี่ยวกับผึ้งและมีภูมิคุ้มกันไวเกินต่อพิษผึ้ง (hypersensitivity to bee venom) โดยใช้พิษผึ้งที่สกัดมาทำเป็นยา เพื่อฉีดเข้าร่างกายของผู้ที่แพ้พิษผึ้งด้วยความเข้มข้นต่ำมาก เช่น 0.1 ไมโครกรัมต่อ 1 มิลลิลิตร โดยฉีดทุกสัปดาห์แล้วค่อยๆ เพิ่มความเข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ

(3) ใช้รักษาโรคอื่นๆ เช่น multiple sclerosis โดยอาศัยฤทธิ์ต้านการอักเสบและกระตุ้นภูมิคุ้มกัน

7) **ตัวอ่อนผึ้ง** เป็นตัวอ่อนผึ้งระยะตัวหนอนจากผึ้งงาน แต่ส่วนใหญ่เป็นตัวหนอนผึ้งนางพญา ที่เก็บจากการทำรอยัลเยลลี่ เป็นอาหารเสริมโปรตีน ประเทศไทยนิยมบริโภคตัวอ่อนจากผึ้งมาเป็นเวลาช้านานแล้ว นิยมนำน้ำผึ้งจากผึ้งหลวง รังต้องป็นต้นไม้ใหญ่ที่มีรังผึ้งหลวงอยู่ เมื่อได้น้ำผึ้งแล้วตัวอ่อนผึ้งจะเป็นผลพลอยได้นำมาประกอบเป็นอาหารรับประทาน เช่นเดียวกับผึ้งโพรง ในปัจจุบัน มีผู้เลี้ยงผึ้งพันธุ์มากขึ้น ผู้เลี้ยงผึ้งจึงนำตัวอ่อนมาประกอบอาหารทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น ดังนี้

- ขายรวงผึ้งสด ซึ่งมีตัวหนอนและดักแด้วัยอ่อน
- นำรังผึ้งมาตัดเป็นชิ้นๆ นำมาห่อใบตอง ปิ้งหรือนึ่งขาย
- ตัวหนอนที่ได้จากการทำรอยัลเยลลี่ นำมาผสมไข่และเครื่องปรุง ใส่ในกระทงใบตองปิ้ง

หรือนึ่งขาย

ปัจจุบันในต่างประเทศ เช่น จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ได้นำตัวอ่อนของฝรั่งตัวผู้มาอบแห้งและรับประทานเป็นอาหารบำรุงกำลัง ซึ่งเป็นที่นิยมในผู้บริโภคเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นแหล่งโปรตีนที่มีคุณภาพดี และได้มีการผลิตตัวอ่อนของฝรั่งตัวผู้ เพื่อนำมาอบแห้งและจำหน่ายอย่างกว้างขวาง

ภาพที่ 16 ตัวอ่อนฝรั่งย่าง

4. วิธีหาพันธุ์ฝรั่ง

4.1 การล่อฝรั่ง เป็นวิธีการนำกล่อหรือยั้งฝรั่งไปวางล่อฝรั่งตามธรรมชาติในสถานที่ที่ร่มรื่น มีแหล่งน้ำ และอาหารที่สมบูรณ์ เพื่อล่อฝรั่งที่อพยพหนีรัง แยกรัง หรือฝรั่งที่แสวงหาที่อยู่ใหม่ให้เข้ามาอาศัยในล่อฝรั่งที่ตั้งไว้ ก่อนที่จะทำการเคลื่อนย้ายลงฝรั่งโพรงนี้ไปยังพื้นที่ที่ต้องการ หรือตัดตรงฝรั่งเข้าคอนต่อไป โดยการล่อฝรั่งควรพิจารณา ดังนี้

- 1) ล่อที่ใช้ล่อฝรั่งที่เหมาะสมควรทำจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้เก่าๆ ใบมะพร้าว ทางมะพร้าว ใบจาก หรือวัสดุต่างๆ ที่หาได้ในท้องถิ่น
- 2) ก่อนที่จะนำล่อฝรั่งโพรงไปวางในพื้นที่ที่เตรียมไว้ ให้นำไข่ฝรั่งบริสุทธิ์มาหลอมละลายหาด้านในของฝาล่อฝรั่ง
- 3) พื้นที่ตั้งล่อฝรั่ง ต้องมีแหล่งอาหารสำหรับฝรั่ง และมีฝรั่งอาศัยอยู่
- 4) ควรตรวจดูล่อฝรั่งอย่างสม่ำเสมอ

ภาพที่ 17 การล่อฝรั่งโพรง

4.2 การซื้อพันธุ์ฝรั่ง ผู้เลี้ยงฝรั่งโพรงบางรายมีการเลี้ยงฝรั่งเพื่อจำหน่าย นอกจากการเก็บเกี่ยวผลิตผลจากฝรั่ง ดังนั้น ผู้เลี้ยงฝรั่งโพรงใหม่ก่อนที่จะซื้อฝรั่งมาเลี้ยงควรมีการเยี่ยมชมฟาร์มฝรั่ง และมีการตรวจเช็ค ความแข็งแรงของรัง และควรให้รังปราศจากศัตรูฝรั่ง เช่น โรค แมลงต่างๆ นางพญาควรเป็นนางพญาที่ใหม่หรือสาว นอกจากนี้ควรซื้อก่อนฤดูดอกไม้บาน ซึ่งรังฝรั่งส่วนใหญ่ที่ขายจะเป็นแบบสมัยเก่า

4.3 การบังคับหรือการจับผึ้งธรรมชาติ ปกติจะพบผึ้งโพรงในธรรมชาติ 2 ลักษณะ คือ

1) ผึ้งอพยพยังไม่มีการสร้างรังผึ้ง จะพบผึ้งอพยพเหล่านี้เกาะอยู่ตามต้นไม้ กิ่งไม้ เมื่อพบผึ้งลักษณะนี้ ควรเตรียมอุปกรณ์ผึ้ง เช่น ลังผึ้งโพรง เชือก ชุดจับผึ้ง เป็นต้น แต่งการชุดจับผึ้งให้รัดกุมเพื่อความปลอดภัย จากนั้นเปิดฝาลังผึ้ง แล้วใช้มือกอบผึ้งอพยพ ใส่ลงในรังผึ้งทั้งหมด ปิดฝาลังผึ้งและใช้เชือกผูกมัดผึ้งแขวนกลับไว้ที่ตำแหน่งเดิมที่ผึ้งเกาะอยู่

2) ผึ้งโพรงธรรมชาติที่สร้างรังรังแล้ว เราสามารถบังคับผึ้งเข้าคอนพร้อมกับเก็บน้ำผึ้งครั้งแรกได้ โดยการบังคับผึ้งเข้าคอน โดยทำการตัดรวงผึ้งที่ระวง และนำรวงผึ้งที่ตัดมาเข้าคอนไปวางในลังเลี้ยงผึ้งที่เตรียมไว้ เรียงลำดับของรวงผึ้งให้เหมือนเดิมตามธรรมชาติ นำลังเลี้ยงผึ้งใหม่ที่ได้ ไปวางไว้บริเวณที่เดิมก่อน 1 - 3 วัน แล้วค่อยปล่อยนางพญาผึ้ง ก่อนที่จะเคลื่อนย้ายกล่องเลี้ยงผึ้งไปไว้ในที่ที่ต้องการเลี้ยงต่อไป

5. วัสดุ อุปกรณ์สำหรับการเลี้ยงผึ้งโพรง

1) ลังเลี้ยงผึ้งโพรง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1) ลังที่ทำจากวัสดุธรรมชาติ หรือวัสดุที่ทำได้ในท้องถิ่น หรือวัสดุเหลือใช้ต่างๆ ได้แก่ ไม้เก่า ไม้ไผ่ ใบไม้ชนิดต่างๆ เช่น ใบจาก ใบมะพร้าว ใบสาคร ใบค้อ เป็นต้น นำมาประกอบเป็นรังเลี้ยงผึ้งอย่างง่าย

1.2) ลังเลี้ยงผึ้งมาตรฐานกรมส่งเสริมการเกษตร ประกอบจากไม้ที่มีน้ำหนักเบา ไม่ยืด ไม่หด และไม่โค้งบิดงอ โดยมีฝาด้านในทำเป็นร่องบ่าเพื่อรองรับคอนที่จะวางทับด้านบน

- ตัวลัง ใช้แผ่นไม้ที่มีความหนา 1.40 เซนติเมตร ความสูง 25.00 เซนติเมตร ความยาวภายนอก 53.50 เซนติเมตร ความกว้างภายนอก 30.50 เซนติเมตร

- ฐานลัง เป็นส่วนที่ใช้วางลังเลี้ยงผึ้ง อาจทำด้วยไม้แผ่นเดียวหรือหลายแผ่น มีขนาดความกว้าง 30.50 เซนติเมตร ยาว 59.50 เซนติเมตร โดยใช้ไม้ขนาด 1.40 เซนติเมตร ตอกติดกับตัวลัง

- ฝาด้านบน เป็นฝาที่ป้องกันความร้อนจากแสงแดดโดยตรง ทำจากไม้หนา 1.40 เซนติเมตร ด้านบนมักจะบุด้วยสังกะสีเพื่อกันฝน และไม่ให้อุณหภูมิร้อนเกินไป มีความกว้าง 33.50 เซนติเมตร ยาว 62 เซนติเมตร

2) เสาหลักวางรังผึ้งหรือขาตั้งลังผึ้งโพรง ควรสูงจากพื้นดินไม่ต่ำกว่า 50 เซนติเมตร

3) หลังการังผึ้ง มีหลายรูปแบบ เช่น กระเบื้องหลังคาหรือสังกะสีเก่า

ภาพที่ 18 รังเลี้ยงผึ้งแบบต่างๆ

4) ไขผึ้งโพรง ใช้สำหรับหาฝาลังผึ้งด้านในด้านบน เพื่อเป็นเส้นทางดึงดูดให้ผึ้งเข้ามาอาศัยในลังหล่อ ไขผึ้งที่นำมาใช้ต้องเป็นไขผึ้งบริสุทธิ์ ไม่แต่งกลิ่น ไม่มีสิ่งเจือปนและไม่เป็นสารสังเคราะห์

5) **คอนผึ้ง** เป็นส่วนที่จะใช้ยึดรวงผึ้ง การเลือกไม้ที่ทำคอน ควรเป็นไม้ที่มีความแข็งแรง สามารถตอกตะปูและมีความคงทนในการใช้งาน ขนาดของคอนมาตรฐานที่ใช้ในผึ้งโพรง ประกอบด้วยไม้ 4 ชั้น คือ ด้านบน ด้านล่าง อย่างละ 1 ชั้น และด้านข้าง 2 ชั้น

6) **ลวดแสดนเลส** สำหรับใช้ขึงคอนยึดรวงผึ้งช่วงที่ตัดน้ำผึ้งเข้าคอน

ภาพที่ 19 คอนผึ้ง

7) **ชุดป้องกันผึ้งต่อย** ส่วนใหญ่จะเป็นชุดหมีสีขาวแขนยาว รัดข้อมือและข้อเท้า พันด้วยผ้าหนา กันผึ้งต่อย ถ้าไม่มีชุดดังกล่าวอาจดัดแปลงใช้เสื้อแขนยาว กางเกงขายาวธรรมดา ส่วนรองเท้านั้นควรเป็นรองเท้าหุ้มข้อ หรือรองเท้าบูทจะดีที่สุด

ภาพที่ 20 ชุดป้องกันผึ้งต่อย

8) **หมวกตาข่ายกับผึ้งต่อย** เพื่อป้องกันผึ้งต่อยบริเวณหน้าเวลาปฏิบัติงาน

ภาพที่ 21 หมวกตาข่ายกันผึ้งต่อย

9) แปรงปัดตัวผึ้ง ใช้ปัดรังผึ้งขณะปฏิบัติงาน

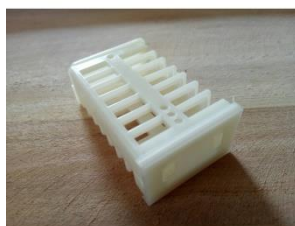
ภาพที่ 22 แปรงปัดตัวผึ้ง

10) เครื่องพ่นควัน ใช้พ่นรังผึ้งขณะปฏิบัติงาน

ภาพที่ 23 เครื่องพ่นควัน

11) กลักขังนางพญาผึ้ง ใช้สำหรับครอบจับผึ้งนางพญาซึ่งไว้ เมื่อบังคับผึ้งเข้าคอน

ภาพที่ 24 กลักขังนางพญาผึ้ง

12) มีด ควรเป็นมีดบางๆ ปลายแหลม สำหรับใช้ตัดรวงผึ้งเข้าคอน และเก็บน้ำผึ้ง

13) อุปกรณ์อื่นๆ เช่น เหล็กงัดรังผึ้ง ค้อน ตะปู เลื่อย ถาดสำหรับใส่รวงผึ้ง เชือกฟางหรือหนังยางใช้สำหรับมัดรวงผึ้ง ถังพักน้ำผึ้ง และขวดสะอาดสำหรับบรรจุน้ำผึ้ง เป็นต้น

6. การบังคับผึ้งเข้าคอน

การบังคับผึ้งเข้าคอน คือ การนำผึ้งที่อาศัยอยู่ตามโพรงไม้ โพรงหิน หรือซอกหิน หรือกำลังอพยพเกาะรวมกลุ่มกันบนกิ่งไม้ นำมาตัดรวงบังคับเข้าคอน แล้วนำไปวางเลี้ยงในรังผึ้งที่เตรียม โดยการบังคับผึ้งเข้าคอน มีขั้นตอน ดังนี้

- 1) เตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อม
- 2) ลักษณะของรังผึ้งที่เข้าคอนได้ต้องสมบูรณ์ คือ มีน้ำผึ้ง เกสร ไข่ หนอน ดักแด่ และมีประชากรผึ้งหนาแน่น ลักษณะรวงรังมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 วัน มีรวงผึ้งประมาณ 5 - 8 รวง
- 3) ใช้เครื่องพ่นควันพ่นใส่รังเบาๆ โดยยืนด้านข้างรัง ไม่ยืนหน้ารัง แล้วเปิดฝาผึ้งออก
- 4) ทำการตัดรังผึ้งที่ละรวง จากชั้นนอกออกก่อน ด้วยมีดคัตเตอร์

5) นำรวงผึ้งที่ตัดมาเข้าคอน โดยการวางทาบรวงผึ้งกับคอนที่ซึ่งลวดแล้ว 1 รวง ต่อ 1 คอน แล้วใช้มีดกรีดที่รวงผึ้งลึกประมาณครึ่งหนึ่งของความหนาของรวงผึ้งตามแนวเส้นลวด และกดเส้นลวดลงเข้าไปตรงกึ่งกลางของรวงผึ้งที่กรีดร่องไว้แล้ว

6) นำรวงผึ้งที่เข้าคอนเรียบร้อยแล้ว ไปวางในลังเลียงผึ้งที่เตรียมไว้ เรียงลำดับของรวงผึ้งให้เหมือนเดิมตามธรรมชาติ (ทำตามข้อ 4 - 6 ทุกๆ คอน ตามลำดับชั้นของรวงผึ้ง

7) ใช้กัลกัซังครอบนางพญาผึ้ง นำไปแขวนในกล่องเลียงผึ้งตรงกลางระหว่างคอน

8) นำลังเลียงผึ้งใหม่ที่ได้ ไปวางไว้บริเวณที่เดิมก่อน 1 - 3 วัน แล้วค่อยปล่อยนางพญาผึ้ง ก่อนที่จะเคลื่อนย้ายกล่องเลียงผึ้งไปไว้ในที่ที่ต้องการเลี้ยงต่อไป

ตารางที่ 13 : แสดงข้อเปรียบเทียบการเข้าคอนและไม่เข้าคอนของผั้วโพรง

ผั้วเข้าคอน	ผั้วไม่เข้าคอน
1. ประหยัดเวลาการทำงานของผั้วในการสร้างรวงใหม่	1. ผั้วต้องสร้างรวงใหม่ หลังจากเก็บน้ำผั้วทำให้รังผั้วใหม่อยู่เสมอ
2. ตัวอ่อนไม่ถูกทำลาย	2. ตัวอ่อนถูกทำลาย
3. ต้นทุนสูงกว่า	3. ต้นทุนต่ำกว่า
4. ขนย้ายทำให้รวงไม่ฉีกขาด	4. เวลาขนย้ายจะทำให้รวงฉีกขาด
5. สามารถเก็บน้ำผั้วครั้งต่อไป ใช้เวลา 20 - 30 วัน	5. สามารถเก็บน้ำผั้วครั้งต่อไป ใช้เวลาประมาณ 60 วัน
6. สะดวกในการเก็บน้ำผั้วและดูแลรักษา	6. ไม่สะดวกในการเก็บน้ำผั้วและดูแลรักษา

7. การเลี้ยงผั้วโพรง

ผั้วโพรงเป็นผั้วพื้นเมืองที่พบทั่วไปทุกภาคของประเทศไทย แหล่งที่อยู่อาศัยของผั้วโพรงจะต้องมีพืชอาหาร และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การเลี้ยงผั้วโพรงส่วนใหญ่จะเลี้ยงเพื่อเป็นรายได้เสริม หรือเลี้ยงไว้ผสมเกสรเพื่อเพิ่มผลผลิตพืช ปัจจุบันผั้วโพรงในธรรมชาติได้ลดปริมาณลงเรื่อยๆ เนื่องจากมนุษย์เป็นตัวทำลายสภาพแวดล้อม พืชอาหารและทำลายเผ่าพันธุ์ของผั้วโพรง ผั้วโพรงเป็นผั้วที่เลี้ยงง่าย แต่ต้องเลี้ยงในสถานที่ที่เหมาะสม มีพืชอาหารผั้วตลอดปี กรณีที่สถานที่ต้องการเลี้ยงผั้วมีพืชอาหารผั้วแค่บางฤดู ผู้เลี้ยงผั้วควรสำรวจว่าในฤดูที่ไม่มีพืชอาหารควรเคลื่อนย้ายผั้วไปเลี้ยงที่อื่น หรือควรจะให้อาหารเสริม หลักการเลี้ยงผั้ว คือ การเลียนแบบความเป็นอยู่ของผั้ว ตามธรรมชาติ ควรนำเทคโนโลยีมาใช้เฉพาะเฉพาะที่เหมาะสมและจำเป็น ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานการยอมรับของผั้วหรือการไม่ใช้ต้นทุนการผลิตที่สูงเกิน

ขั้นตอนการเลี้ยงผั้วโพรง ก่อนดำเนินการเลี้ยงผั้วโพรง ควรจะทำการสำรวจพื้นที่ ดังนี้

พื้นที่ที่ยังไม่เคยเลี้ยงผั้วมาก่อน

- 1) สำรวจในธรรมชาติว่ามีผั้วอยู่หรือไม่ ถ้ามี แสดงว่าสามารถเลี้ยงผั้วได้
- 2) สำรวจพืชอาหารผั้วว่ามีตลอดปีหรือไม่
- 3) สำรวจสภาพแวดล้อม เช่น ใกล้เคียงกับพื้นที่ที่มีการใช้สารเคมีหรือไม่
- 4) สำรวจแหล่งอาหารพืชอื่นๆ ไว้สำหรับเวลาผั้วขาดแคลนแหล่งอาหาร สามารถที่จะย้ายผั้วได้

พื้นที่ที่มีการเลี้ยงผั้วอยู่แล้ว ควรสำรวจว่าปริมาณผั้วที่เลี้ยงมีผั้วหนาแน่นเกินไปสำหรับพืชอาหารหรือไม่ ควรเลี้ยงเพิ่มได้อีกในปริมาณเท่าไร เพื่อให้มีพืชอาหารเพียงพอกับผั้วที่เลี้ยง

การเลือกสถานที่สำหรับตั้งรัง ควรจะอยู่ในที่ที่ร่มรื่น แสงสว่างสะอาดส่องรำไร อาจเป็นใต้ต้นไม้ก็ได้ ลมพัดไม่แรง มีแหล่งน้ำสะอาดอยู่ใกล้ๆ มีแหล่งอาหารอุดมสมบูรณ์ ได้แก่ ดอกไม้ผลต่างๆ ดอกไม้ป่า ดอกวัชพืช และดอกพืชไร่ต่างๆ บริเวณที่ตั้งรังผั้วจะต้องไม่อยู่ในบริเวณที่มีการเปิดแสงไฟตลอดคืน เพราะจะทำให้ผั้วออกมาเล่นแสงไฟ เป็นเหตุให้ผั้วไม่ได้รับการพักผ่อน และมีอายุสั้น

การดูแลรักษาผั้ว หลังจากจับผั้วโพรงจากธรรมชาติมาเลี้ยงแล้ว จะต้องหมั่นตรวจตราสภาพรังอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง ดังนี้

- 1) ตรวจดูการวางไข่ของผั้วนางพญาว่าปกติดีหรือไม่ สม่าเสมอเพียงใด
- 2) ตรวจดูอาหารภายในรังว่ามีพอเพียงหรือไม่ ถ้าสภาพภายในรังขาดน้ำหวานก็ให้น้ำเชื่อมแทน

3) ตรวจสอบว่าปริมาณผึ้งมากน้อยเพียงใด เหมาะสมกับรังหรือไม่ ในกรณีมีผึ้งมากและต้องการให้ผึ้งสร้างรวงเพิ่มให้เสริมคอนเปล่า และในกรณีต้องการน้ำหวานให้เสริมแผ่นรังเทียม

4) ตรวจสอบภายในรวงรัง ถ้าหากพบหลอดนางพญาที่ผึ้งงานสร้างขึ้นมา ให้รีบทำลายโดยเร็ว เพื่อป้องกันการแย่งรังของผึ้ง

ตารางที่ 14 : แสดงข้อมูลสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตของผึ้งโพรง

สภาพแวดล้อม	ความเหมาะสม	ข้อจำกัด
สภาพภูมิอากาศ	1. อุณหภูมิที่เหมาะสมอยู่ระหว่าง 25 - 30 องศาเซลเซียส อุณหภูมิที่พอเหมาะ สำหรับรวงผึ้งอยู่ระหว่าง 33 - 35 องศาเซลเซียส	1. ถ้าอุณหภูมิต่ำจะต้องรักษาอุณหภูมิภายในรัง ทำให้ผึ้งที่ออกหาเกสรหรือไปเก็บอาหารนอกรังมีน้อย
สภาพพื้นที่ตั้งรังผึ้ง	1. ควรเป็นพื้นที่โล่ง แห้ง ไม่อับชื้น ได้รับแสงสว่างจากดวงอาทิตย์ในเวลากลางวัน 2. การคมนาคมสะดวก ไม่ควรอยู่ในย่านชุมชน 3. แหล่งพืชอาหารผึ้ง 3.1 ควรมีพืชอาหารที่ให้น้ำหวานและเกสรหลายชนิด เช่น ป่าชายเลน มะพร้าว เงาะทุเรียน ยางพารา ปาล์มน้ำมัน สวนป่าไม้สาบเสือ ลิ้นจี่ และลำไย เป็นต้น 3.2 ควรเป็นพืชอาหารที่มีช่วงการบานของดอกยาวนานและต่อเนื่อง 3.3 มีความหนาแน่นของดอกไม้ต่อหน่วยพื้นที่สูง สามารถเก็บน้ำหวานและเกสรได้มาก 4. นักรังควรจะหันไปทางทิศตะวันออกเพื่อให้มีแสงแดดอ่อนในตอนเช้าส่องเข้ามาถึงนักรัง 5. เป็นแหล่งที่ปลอดภัย 6. เลือกที่ไม่มีศัตรูของผึ้งโพรง เช่น มดแดง แมลงสาบ แมงมุม งูตัวต่อ เป็นต้น	1. พื้นที่โล่งถ้ามีลมแรงเกิน 24 กม./ชม. ผึ้งจะหยุดออกมาหาอาหาร 2. พืชอาหารผึ้งจะบานเป็นช่วงๆ ไม่มีการบานตลอด
สภาพน้ำ	1. ควรอยู่ใกล้แหล่งน้ำสะอาด	-
คุณสมบัติทางกายภาพของดิน	1. ไม่มีผลต่อการเลี้ยงผึ้ง แต่มีผลต่อการตั้งรังผึ้ง (ความมั่นคงในการตั้งรังผึ้ง)	1. ดินเหนียว ดินทราย ตั้งรังผึ้งทำให้นักรังผึ้งเอนและล้มง่าย ควรหาหาที่ตั้งที่แข็งแรงเป็นฐาน

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

http://www.agruman.doae.go.th/homebee62/BeeTomacat/7.3_Bee%20Tomacat.pdf

8. การเก็บน้ำผึ้งที่ถูกต้องวิธีและถูกสุขลักษณะ

8.1 การเก็บเกี่ยวน้ำผึ้ง

การเก็บเกี่ยวน้ำผึ้ง จะเริ่มตัดเฉพาะส่วนของน้ำผึ้งที่ปิดฝารวงร้อยละ 80 โดยตัดตรงผึ้งให้ชิดส่วนฝาไม้ด้านบน และเหลืออาหารให้ผึ้ง 2 - 3 รวง สำหรับผึ้งงานจะสร้างหลอดรวงใหม่ พร้อมซ่อมแซมรังเก่าได้เร็ว การเก็บเกี่ยวน้ำผึ้งโพรงนั้น สามารถเก็บเกี่ยวได้ปีละครั้ง และควรเก็บเกี่ยวในช่วงหน้าแล้ง เพราะมีความชื้นต่ำ หากเก็บเกี่ยวในรังที่มีอายุน้อยจะมีหลอดรวงน้ำผึ้งที่ไม่ปิดฝาเป็นส่วนมาก จะได้น้ำผึ้งที่มีความชื้นสูงเกินไป

ร้อยละ 21 ส่งผลให้เชื้อจุลินทรีย์โดยเฉพาะยีสต์และราเจริญเติบโตในน้ำผึ้ง ทำให้น้ำผึ้งบูด มีอายุการเก็บรักษาสั้นและคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน โดยการเก็บน้ำผึ้งและไขผึ้ง มีวิธีการ ดังนี้

1) การเก็บน้ำผึ้งในรังเลี้ยงผึ้งแบบสมัยเก่า

การเลี้ยงผึ้งในโพรงไม้หรือกล่องไม้ที่ไม่มีคอน เมื่อผึ้งมาอยู่ในกล่องได้ประมาณ 1 - 3 เดือน จะพบว่ารวงผึ้งที่ผึ้งสร้างนั้น มีประมาณ ตั้งแต่ 4 รวงขึ้นไป มีขนาดใหญ่พอควร ให้ใช้มีดตัดรวงผึ้งออกจากรังประมาณรังละ 1 - 3 รวง ให้เหลือรวงผึ้งไว้ประมาณ 3 - 4 รวง ตามขนาดของรวงผึ้ง นำรวงผึ้งที่ตัดออกมาตัดเฉพาะส่วนที่เป็นน้ำผึ้ง มาสับบนตะแกรงให้น้ำผึ้งไหลลงในถังเก็บ (ไม่ควรใช้วิธีบีบหรือคั้นรวงผึ้ง เพราะจะทำให้เศษผงหรือชิ้นส่วนของรวงและตัวอ่อนผึ้งผสมไปกับน้ำผึ้ง) ตัดทิ้งไว้ 2 - 3 วัน ส่วนของเศษผงต่างๆ จะลอยขึ้นส่วนบนให้ตักออก ซึ่งจะได้น้ำผึ้งบริสุทธิ์เพื่อบรรจุขวดต่อไป การเก็บน้ำผึ้งแบบนี้จำเป็นต้องตัดทิ้งรวง ทำให้อายุของตัวอ่อนผึ้งต้องเสียไป ซึ่งจะมีผลต่อความแข็งแรงและความสมดุลภายในรังผึ้งด้วย

อายุรังผึ้งโพรงที่เก็บเกี่ยวน้ำผึ้ง 84-105 วัน และรวงผึ้งมีการปิดฝารวงมากกว่า 80 %

ใช้มีดตัดรวงผึ้ง เพื่อเปิดให้น้ำผึ้งออกจากรวง

ใช้มีดตัดรวงผึ้ง (คอนผึ้ง) ให้ชิดส่วนฝาไม้ด้านบน

นำรวงผึ้งที่เปิดฝา ใส่ในถังกรอง
น้ำผึ้งรองด้วยผ้าขาวบาง

ปล่อยให้ น้ำผึ้งไหล 2-3 วัน
ตั้งทิ้งไว้ที่อุณหภูมิปกติ

ตั้งทิ้งให้น้ำผึ้งแยกตัวจากฟองอากาศ
2-3 วัน ก่อนนำไปบรรจุภาชนะ

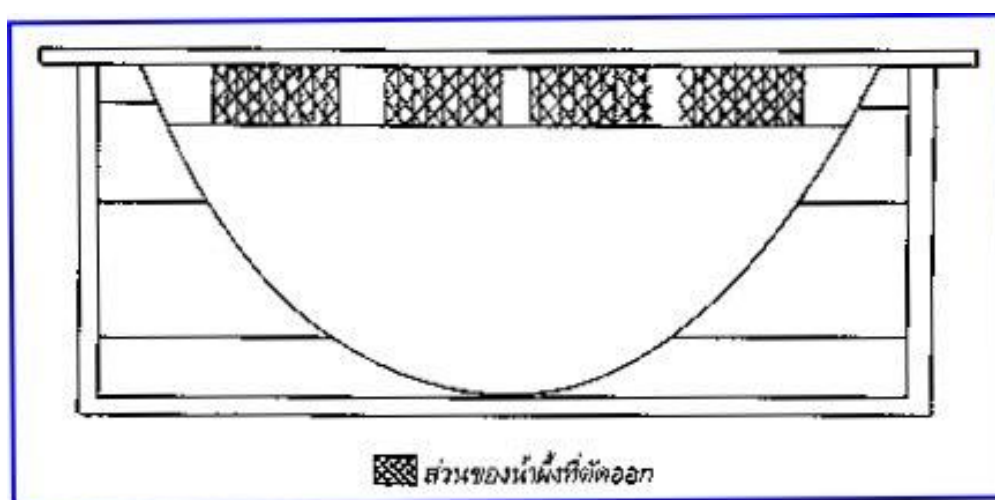
2) การเก็บน้ำผึ้งในรังเลี้ยงผึ้งแบบสมัยใหม่

(1) โดยใช้ถังสไลด์ เมื่อตรวจรังผึ้งแล้วปรากฏว่ารังผึ้งมีน้ำผึ้งที่ปิดฝาแล้ว ให้ใช้แปรงปิดตัวผึ้งให้ลงในรัง แล้วใช้มีดปาดไขผึ้งที่ปิดหลอดรวงน้ำผึ้งออก นำมาใส่ในถังสไลด์น้ำผึ้ง ซึ่งแรงเหวี่ยงของเครื่องจะทำให้ น้ำผึ้งไหลออกมาเท่านั้น ในส่วนของตัวอ่อนผึ้งจะสามารถนำกลับไปใส่รังให้ผึ้งได้ต่อไป ควรเหลือคอนที่เป็น น้ำผึ้งไว้รัง 2 - 3 คอนต่อรัง เมื่อได้น้ำผึ้งปริมาณที่มากพอจะนำไปใส่ในถังหมัก แล้วจึงบรรจุขวด วิธีนี้จะได้น้ำผึ้งที่สะอาดและบริสุทธิ์ได้มาตรฐาน

(2) กรณีไม่มีถังสไลด์ มีวิธีตัดน้ำผึ้งจากรวง 2 แบบ คือ

(2.1) ตัดเฉพาะส่วนของน้ำผึ้งทั้งหมดด้านบน โดยเหลืออาหารให้ผึ้ง 3 - 4 รวง การตัดแบบนี้ ผึ้งงานจะสร้างหลอดรวงใหม่ได้ซ้ำ

(2.2) ตัดเป็นช่วงๆ การตัดน้ำผึ้งวิธีนี้สามารถตัดได้ทุกรวง เพราะมีส่วนของน้ำผึ้งเหลือไว้ให้เป็นสารของผึ้งและจะทำให้ผึ้งซ่อมแซมรังได้รวดเร็วกว่าวิธีแรก

3) การเก็บไขผึ้ง

นำเศษรวงผึ้งที่เหลือจากการนำน้ำผึ้งออกหมดแล้ว หรือจากรวงผึ้งเก่า ถ้ามีน้ำผึ้งอยู่ให้นำไปวางในที่เลี้ยงผึ้ง ให้ผึ้งดูดน้ำผึ้งเป็นอาหารให้หมด นำเศษรวงผึ้งที่ได้ใส่ในน้ำเดือด จากนั้นไขผึ้งบริสุทธิ์จากรวงผึ้ง จะหลอมละลายออกมา ใช้ตะแกรงลวดตัดเศษผงต่างๆ ออกให้หมด หรือใช้ผ้าขาวบางกรองเศษผงก็ได้ ทั้งให้น้ำที่มีไขผึ้งปนอยู่ด้วยให้เย็นลง ก็จะได้อะไขผึ้งบริสุทธิ์ลอยจับอยู่ที่ผิวหน้า นำส่วนของไขผึ้งนี้ไปใส่ในกระทะที่ตั้งบนไฟ ไขผึ้งจะหลอมละลายเป็นไขผึ้งเหลว (ไม่ต้องผสมน้ำ) นำมาใส่หล่อแบบพิมพ์ที่ต้องการ

4) การเก็บรักษาน้ำผึ้ง

วิธีการเก็บรักษาน้ำผึ้งให้มีคุณภาพ และเก็บไว้ได้นานนั้น ควรเก็บน้ำผึ้งไว้ในขวดแก้วปิดฝาให้สนิท เพื่อไม่ให้หมัดหรือแมลงสาบเข้าไปในขวด แล้วจึงนำไปตั้งไว้ในชั้นวางที่สะอาดในอุณหภูมิห้องปกติ (อุณหภูมิประมาณ 28 องศาเซลเซียส) โดยมีข้อควรระวัง 2 ข้อ คือ

(1) ไม่ควรเก็บน้ำผึ้งในตู้เย็น เพราะจะทำให้ให้น้ำผึ้งแยกตัวและตกผลึกแข็ง ยากต่อการนำมารับประทาน หรือนำไปใช้ประโยชน์

(2) ไม่ควรให้โดนแสงแดด เพราะจะทำให้เกิดปฏิกิริยาทำให้น้ำผึ้งเสียคุณค่าทางอาหาร สีดำคล้ำ และเน่าเสีย ซึ่งน้ำผึ้งเท่านั้น ถ้าเก็บรักษาอย่างถูกวิธีจะเก็บไว้ได้นาน 1 - 2 ปี โดยไม่เสียคุณค่าทางอาหาร

ส่วนที่ 4

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

1. สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของการผลิตและการตลาดของน้ำผึ้งโลก

ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากกระบวนการสะสมอาหารของผึ้ง เป็นผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรประเภทหนึ่งที่ใช้ งานทั้งทางด้านการบริโภค การแปรรูปเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ปลายน้ำอื่น ๆ เช่น ยารักษาโรค เครื่องสำอาง เวชภัณฑ์อื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อความมั่นคงด้านอาหารของโลกเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง น้ำผึ้งที่ได้จากรังผึ้ง ถือเป็นสินค้าส่งออกและนำเข้าที่สำคัญทั้งภายในประเทศ และประเทศต่าง ๆ จากสถานการณ์ ตลาดน้ำผึ้งทั่วโลก การผลิตน้ำผึ้งมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา โดยพบว่าการผลิต น้ำผึ้งของโลกเพิ่มขึ้นจาก 771,144 ตัน ในปี พ.ศ. 2514 เป็น 1.77 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2563 เติบโตในอัตรา เฉลี่ยต่อปีร้อยละ 1.79 นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2553 จำนวนรังผึ้งทั่วโลกมี 80.65 ล้านรัง เพิ่มขึ้นเป็น 101.62 ล้านรัง ใน พ.ศ. 2564 และในปี พ.ศ. 2543 จำนวนน้ำผึ้งทั่วโลกมี 1,256.24 พันเมตริกตัน เพิ่มขึ้นเป็น 1,770.12 พันเมตริกตัน ดังตาราง

ตารางที่ 15 : แสดงการผลิตน้ำผึ้งทั่วโลก (หน่วย คือ พันเมตริกตัน)

ประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563
จีน	401.00	431.00	448.00	450.30	462.03	473.00	555.00	542.54	446.88	444.05
ตุรกี	81.12	94.25	89.16	94.69	103.53	108.13	105.73	114.47	107.92	109.33
อิหร่าน	45.00	50.70	71.10	74.60	77.80	72.87	67.78	67.30	77.39	77.97
อาร์เจนตินา	59.00	72.00	76.00	67.50	76.00	52.60	68.12	76.38	79.47	78.84
ยูเครน	70.87	70.30	70.13	73.71	66.52	63.62	59.29	66.23	71.28	69.94
สหรัฐอเมริกา	80.04	67.29	64.54	67.81	80.86	71.01	73.43	67.60	69.86	71.18
รัสเซีย	51.54	60.01	64.90	68.45	74.87	67.74	69.76	65.17	65.01	63.53
อินเดีย	60.00	60.00	60.00	61.00	61.96	62.60	61.85	62.14	62.20	62.06
เม็กซิโก	55.68	57.78	58.60	56.91	60.62	61.88	55.36	51.07	64.25	61.99
รวมทั้งหมด	1,540	1,610	1,650	1,690	1,770	1,830	1,870	1,880	1,810	1,730

ใน พ.ศ. 2564 การผลิตน้ำผึ้งทั่วโลก ประเทศจีนผลิตน้ำผึ้งเกือบร้อยละ 28 ของโลก ตามด้วยประเทศ ตุรกี ร้อยละ 5.9 และประเทศอิหร่าน ร้อยละ 4.5 ของการผลิตน้ำผึ้งทั่วโลกแม้ในปี พ.ศ. 2564 ประเทศจีน ผลิตน้ำผึ้งได้มากที่สุด ในโลก ปริมาณ 472.7 พันเมตริกตัน ตามด้วยประเทศตุรกี (96.34 พันเมตริกตัน) อิหร่าน (77.15 พันเมตริกตัน) อาร์เจนตินา (71.32 พันเมตริกตัน) ยูเครน (68.56 พันเมตริกตัน) อินเดีย (66.28 พันเมตริกตัน) และรัสเซีย (64.53 พันเมตริกตัน) ตามลำดับ ในแง่ของการบริโภคน้ำผึ้งต่อคนต่อวัน ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกากลาง อยู่ในอันดับต้น ๆ มีการบริโภค 9.62 กรัมต่อวัน ตามด้วยประเทศ นิวซีแลนด์ มีการบริโภค 5.55 กรัมต่อวัน และ สโลวีเนีย มีการบริโภค 4.4 กรัมต่อวัน ตามลำดับ โดยทวีป เอเชีย ผู้บริโภคญี่ปุ่นเป็นผู้บริโภคน้ำผึ้งมากที่สุดโดย มีการบริโภคต่อคนสูงถึง 0.97 กิโลกรัมต่อปี

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การผลิตและการตลาดของน้ำผึ้งอยู่ในภาวะซบเซาอันเนื่องมาจากปรากฏการณ์โรคฝูงล่มสลาย (Colony Collapse Disorder) ที่เป็นปรากฏการณ์ที่ฝูงผึ้งงานผละทิ้งรังให้เหลือแต่นางพญากับผึ้งงานจำนวนไม่มากในรัง จนทำให้รังผึ้งล่มสลาย ส่งผลให้ผลผลิตน้ำผึ้งที่ได้จากรังลดลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ทำให้เกษตรกรที่เป็นผู้เลี้ยงผึ้งสูญเสียรายได้จากน้ำผึ้งไปเป็นจำนวนมาก รวมไปถึงสภาวะการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid 19 ในปลายปี พ.ศ. 2562 ที่ทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจโลกชะงักงัน เนื่องจากกิจกรรมที่ต้องพบปะ รวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ ทางเศรษฐกิจต้องหยุดลง ชั่วคราว ทำให้มูลค่าทางการผลิตและการตลาดของน้ำผึ้งทั่วโลกมีอัตราการเติบโตลดลงมากกว่าช่วงทศวรรษก่อน และค่อย ๆ ปรับตัวสูงขึ้นตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid 19 ที่ลดลงและมีกิจกรรม ทางเศรษฐกิจมากขึ้น เมื่อทำการเปรียบเทียบการผลิตน้ำผึ้งของประเทศต่าง ๆ พบว่าประเทศจีน ประเทศตุรกี ประเทศในทวีปอเมริกาใต้และทวีปอเมริกากลางมีกำลังการผลิตที่มากพอที่จะทำการส่งออกให้กับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเป็นผู้ส่งออกน้ำผึ้งชั้นนำ ประกอบกับหลายประเทศมีรอบข้อตกลงเขตการค้าเสรี จึงส่งผลให้เกิดคู่แข่ง ทางการตลาดในการส่งออกและนำเข้าน้ำผึ้งระหว่างประเทศ รวมถึงการยกระดับมาตรฐานและกฎระเบียบ การนำเข้าระหว่างประเทศ แม้ในปี พ.ศ. 2563 มีการระบาดของเชื้อไวรัส Covid 19 แต่ตลาดน้ำผึ้งทั่วโลกยังมีมูลค่าสูงถึง 9.21 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนการเติบโตของตลาด คือ ปริมาณความต้องการผลิตภัณฑ์อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง รวมถึงการนำน้ำผึ้งมาเป็นผลิตภัณฑ์หลักสำหรับแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ปลายน้ำที่ใช้เสริมสุขภาพ เนื่องจากผู้คนเริ่มให้ความสนใจกับการบริโภคที่ก่อให้เกิดสุขภาพที่ดีมาก

2. การนำเข้าและส่งออกน้ำผึ้งของประเทศไทย

การเลี้ยงผึ้งในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2524 มีเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้ง 482 คน มีรังผึ้ง 11,870 รัง ได้ผลผลิตน้ำผึ้ง 12,000 กิโลกรัม ต่อมา พ.ศ. 2530 มีเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้ง 1,935 คน มีรังผึ้ง 50,127 รัง ได้ผลผลิตน้ำผึ้ง 384,000 กิโลกรัม ประกอบกับข้อมูลรายงานจากระบบทะเบียนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ ใน พ.ศ. 2565 ประเทศไทยมีจำนวนรังผึ้ง 74,924 รัง เกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้ง 997 ราย โดยที่ภาคเหนือมีการเลี้ยงผึ้งมากที่สุด รองลงมาภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางตามลำดับ (ที่มา : กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์, 2565)

มูลค่าการนำเข้าน้ำผึ้งของไทย พบมีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ในปี พ.ศ. 2546 โดยประเทศที่นำเข้าน้ำผึ้งมาไทย มากที่สุด คือ ประเทศจีน การนำเข้าน้ำผึ้งมาประเทศไทย นับตั้งแต่ พ.ศ. 2553-2558 มีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากปริมาณความต้องการน้ำผึ้งของผู้บริโภคเพื่อบริโภคน้ำผึ้งโดยตรง รวมถึงการนำน้ำผึ้งมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์หลักสำหรับแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ปลายน้ำที่ใช้เสริมสุขภาพ เนื่องจากผู้คนเริ่มให้ความสนใจกับการบริโภคที่ก่อให้เกิดสุขภาพที่ดีมากขึ้น แต่น้ำผึ้งที่นำเข้ามาจากบางประเทศมีคุณภาพต่ำ คือ การปลอมปนน้ำเชื่อม ประกอบกับผู้นำเข้าบางรายนำมาปลอมปนกับน้ำผึ้งไทย แล้วส่งไปจำหน่ายต่อยังต่างประเทศ ทั้งในยุโรปและอเมริกา ทำให้ภาพลักษณ์ของน้ำผึ้งไทยเสียหาย และถูกมองเป็นประเทศผู้ฟอกน้ำผึ้ง (Honey laundry) แต่หลังจาก พ.ศ. 2558 การนำเข้าน้ำผึ้งมาประเทศไทยมีปริมาณลดลง เนื่องจากมีเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งในประเทศผลิตน้ำผึ้งเพิ่มมากขึ้น ตามตาราง 36 และตาราง 37

ตารางที่ 16 : แสดงการนำเข้าฝักรำมาประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2544 - 2565

พ.ศ.	น้ำหนัก (กก.)	ราคา(บาท)	พ.ศ.	น้ำหนัก (กก.)	ราคา(บาท)
2544	3,123,301	182,382,859	2555	6,542,679	385,099,253
2545	3,327,117	186,827,319	2556	7,344,875	422,432,889
2546	283,563	37,338,367	2557	79,985,769	748,205,226
2547	849,295	62,619,885	2558	11,797,546	766,511,613
2548	339,676	37,345,484	2559	1,640,426	145,108,547
2549	834,821	52,606,165	2560	2,259,310	189,788,201
2550	555,968	33,223,019	2561	1,451,463	118,519,118
2551	251,940	34,136,442	2562	1,698,746	116,588,673
2552	604,658	44,162,275	2563	1,608,405	96,616,699
2553	2,973,643	143,842,650	2564	2,670,016	172,105,330
2554	5,070,256	279,703,575	2565	2,843,639	191,186,243

ที่มา : ข้อมูลสถิติการนำเข้า-ส่งออกฝักรำ. โดย กรมศุลกากร, 2565. (www.customs.go.th)

ตารางที่ 17 : แสดงการนำเข้าฝักรำจากต่างประเทศสามอันดับแรกในปี พ.ศ. 2544 - 2565

ปี พ.ศ.	การนำเข้าฝักรำจากประเทศต่าง ๆ มาประเทศไทย					
	อันดับ 1	ราคา (บาท)	อันดับ 2	ราคา (บาท)	อันดับ 3	ราคา (บาท)
2544	จีน	165,086,897	ญี่ปุ่น	3,803,578	เยอรมนี	2,076,365
2545	จีน	164,766,839	สวิตเซอร์แลนด์	4,606,254	เยอรมนี	2,074,996
2546	ออสเตรเลีย	19,891,692	จีน	4,941,662	เยอรมนี	3,670,057
2547	ออสเตรเลีย	25,971,389	เวียดนาม	12,426,805	จีน	12,343,449
2548	ออสเตรเลีย	15,346,122	เยอรมนี	4,810,037	ญี่ปุ่น	4,256,894
2549	ออสเตรเลีย	13,800,361	เกาหลีใต้	9,121,178	จีน	8,080,155
2550	ออสเตรเลีย	10,242,102	จีน	8,657,291	เยอรมนี	5,035,023
2551	ออสเตรเลีย	17,385,947	เยอรมนี	6,157,861	ฝรั่งเศส	3,831,580
2552	ออสเตรเลีย	14,475,399	จีน	14,004,329	เยอรมนี	6,889,757
2553	จีน	57,105,444	เมียนมา	31,132,116	ออสเตรเลีย	18,751,664
2554	จีน	187,199,147	เมียนมา	37,709,563	ออสเตรเลีย	19,698,740
2555	จีน	247,983,048	เมียนมา	56,168,871	ออสเตรเลีย	18,750,592
2556	จีน	279,140,706	เมียนมา	70,649,409	ออสเตรเลีย	19,641,581
2557	จีน	616,274,958	เมียนมา	67,061,634	ออสเตรเลีย	13,843,643
2558	จีน	678,925,911	เมียนมา	29,069,512	ออสเตรเลีย	17,385,234
2559	จีน	54,766,292	เมียนมา	28,785,546	ออสเตรเลีย	13,976,154
2560	จีน	85,200,950	เมียนมา	40,356,361	ออสเตรเลีย	13,003,748
2561	จีน	85,200,950	เมียนมา	40,356,361	ออสเตรเลีย	13,003,748
2562	จีน	40,563,343	เมียนมา	17,775,480	เวียดนาม	10,267,906
2563	จีน	37,417,159	เวียดนาม	20,090,126	เมียนมา	9,905,298
2564	จีน	67,162,421	เวียดนาม	46,423,729	เมียนมา	24,521,803
2565	เวียดนาม	97,966,422	จีน	29,234,054	เมียนมา	23,414,080

ที่มา : ข้อมูลสถิติการนำเข้า-ส่งออกฝักรำ. โดย กรมศุลกากร, 2566. (www.customs.go.th)

การส่งออกน้ำผึ้งของประเทศไทย มีแนวโน้มปริมาณและมูลค่าเพิ่มขึ้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2544 จากการ ส่งเสริม ทั้งส่วนราชการ และการบุกเบิกตลาดน้ำผึ้งสู่ต่างประเทศ ซึ่งตลาดส่งออกน้ำผึ้งหลัก ๆ ได้แก่ จีนไทเป สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีน มาเลเซีย อินโดนีเซีย เยอรมัน และฝรั่งเศส ในปี พ.ศ. 2544 ไทยมีมูลค่า การส่งออกน้ำผึ้ง 41,026,449 บาท การส่งออกน้ำผึ้งของไทยเพิ่มขึ้นแบบก้าวกระโดด โดยในปี พ.ศ. 2553 การส่งออกน้ำผึ้งมีมูลค่ามากถึง 373,478,033 บาท และในปี พ.ศ. 2554 การส่งออกน้ำผึ้งมีมูลค่ามากถึง 535,349,118 บาท ตามลำดับ แม้ว่ามูลค่าการส่งออกลดลงบ้างในปี พ.ศ. 2551 โดยที่ประเทศไทยส่งออกน้ำผึ้ง ไปประเทศเยอรมันมากที่สุดในปี พ.ศ. 2554 รองลงมา คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ซาอุดีอาระเบีย จีน สหราชอาณาจักร เบลเยียม ฝรั่งเศส อินโดนีเซีย มาเลเซีย และจีนไทเปตามลำดับ โดยพบว่า พ.ศ. 2558 มีแนวโน้มปริมาณ และมูลค่าส่งออกสูงสุด 1,614,621,700 บาท แต่ในปีถัดมาปริมาณและมูลค่าส่งออกลดลง มูลค่าการส่งออกน้ำผึ้ง ลดลงเหลือ 711,962,146 บาท จากทั้งปญหาสภาวะโลกร้อน ประกอบการขาดแคลน อาหารผึ้ง สภาพภูมิอากาศ ของประเทศไทยส่งผลต่อการบานของดอกไม้และการเก็บผลผลิตน้ำผึ้ง เกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งมีจำนวนลดลงจากต้นทุน การผลิตสูงและผลผลิตที่ลดลง สำหรับ พ.ศ. 2562 - 2563 ประเทศไทยมีการส่งออกน้ำผึ้ง ปริมาณ 7,922,947 กิโลกรัม และปริมาณ 7,922,950 กิโลกรัม มีมูลค่า 617,534,130 บาท และมูลค่า 617,531,723 บาท ตามลำดับ แม้ลดลงจากในปี พ.ศ. 2561 แต่มีการส่งออกน้ำผึ้งกลับเพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2565 (ที่มา: ศูนย์ สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์, 2565) ดังตาราง 38 และตาราง 39 โดยใน ปี พ.ศ. 2565 พบว่าแม้ประเทศ เวียดนาม จีน เมียนมา นำเข้าน้ำผึ้งมาประเทศไทยในอันดับต้น ๆ แต่ประเทศไทย มีการส่งออกน้ำผึ้งไปประเทศ เวียดนาม มูลค่า 2,874,789 บาท จีน มูลค่า 56,284,971 บาท เมียนมา มูลค่า 111,295 บาท ตามลำดับเช่นกัน การส่งออกน้ำผึ้งไปสหรัฐอเมริกา ต้องขอเอกสารรับรองเพื่อแสดงถึงการ ตรวจสอบย้อนกลับและความ ถูกต้องของน้ำผึ้ง จากองค์กร True Source Certified Honey (<https://truesourcehoney.com>) ของ สหรัฐอเมริกา เพื่อสร้างความมั่นใจว่าเป็นสินค้าที่ผลิตในประเทศไทย นับ จากสหรัฐอเมริกาเรียกเก็บภาษีตอบโต้ 104 การทุ่มตลาดน้ำผึ้งจีน ในปี พ.ศ. 2544 ศุลกากรสหรัฐอเมริกา ตระหนักในเรื่องการสวมสิทธิ์ของน้ำผึ้งนำเข้า จากพบว่าผู้ส่งออกจีน ได้ใช้แหล่งนำเข้าอื่น ๆ เช่น เวียดนาม ตุรกี และไทย เป็นแหล่งกำเนิดสินค้า

ตารางที่ 18 : แสดงการส่งออกน้ำผึ้งของไทยสู่ต่างประเทศ ตั้งแต่ปี 2544 - 2565

พ.ศ.	น้ำหนัก (กก.)	ราคา(บาท)	พ.ศ.	น้ำหนัก (กก.)	ราคา(บาท)
2544	1,397,199	41,026,449	2555	8,945,170	577,641,656
2545	1,978,658	59,573,727	2556	11,600,136	727,484,836
2546	2,496,263	107,308,473	2557	17,777,545	1,234,891,728
2547	2,552,284	113,627,386	2558	19,630,759	1,614,621,700
2548	4,221,329	133,468,104	2559	8,768,894	711,962,146
2549	3,506,269	130,507,355	2560	12,879,217	963,648,482
2550	3,868,736	294,418,636	2561	10,275,914	778,246,543
2551	3,201,904	132,334,606	2562	7,922,947	617,534,130
2552	5,857,057	225,862,916	2563	7,922,950	617,531,723
2553	6,855,196	373,478,033	2564	10,314,870	706,287,224
2554	8,770,837	535,349,118	2565	10,966,755	888,266,003

ที่มา : ข้อมูลสถิติการนำเข้า-ส่งออกน้ำผึ้ง. โดย กรมศุลกากร, 2566. (www.customs.go.th)

ตารางที่ 19 : แสดงการส่งออกน้ำผึ่งไทยไปยังต่างประเทศสามอันดับแรก ในปี พ.ศ. 2544 - 2565

ปี พ.ศ.	การนำเข้าน้ำผึ่งจากประเทศต่าง ๆ มายังประเทศไทย					
	อันดับ 1	ราคา (บาท)	อันดับ 2	ราคา (บาท)	อันดับ 3	ราคา (บาท)
2544	จีนไทเป	25,954,631	จีน	7,775,401	สิงคโปร์	2,979,870
2545	จีนไทเป	31,212,833	จีน	9,471,978	สหรัฐอเมริกา	6,493,561
2546	สหรัฐอเมริกา	53,031,082	จีนไทเป	24,045,170	จีน	14,989,431
2547	สหรัฐอเมริกา	36,544,989	จีนไทเป	25,183,611	จีน	23,190,831
2548	จีนไทเป	54,239,062	สหรัฐอเมริกา	28,919,356	จีน	15,241,488
2549	สหรัฐอเมริกา	43,032,427	จีนไทเป	29,747,713	จีน	16,242,933
2550	เวียดนาม	76,468,301	ปากีสถาน	46,352,241	จีนไทเป	42,583,199
2551	จีน	38,578,422	จีนไทเป	34,825,467	มาเลเซีย	14,685,147
2552	สหรัฐอเมริกา	95,514,303	จีนไทเป	53,479,540	มาเลเซีย	16,203,774
2553	สหรัฐอเมริกา	92,750,186	ฝรั่งเศส	49,821,205	เยอรมนี	44,483,076
2554	เยอรมนี	119,579,112	สหรัฐอเมริกา	86,677,577	ซาอุดีอาระเบีย	55,441,804
2555	เยอรมนี	165,629,461	ซาอุดีอาระเบีย	91,218,024	ฝรั่งเศส	49,766,228
2556	เยอรมนี	269,010,937	ซาอุดีอาระเบีย	99,652,017	สหรัฐอเมริกา	77,169,248
2557	เยอรมนี	354,351,453	สหรัฐอเมริกา	332,588,542	จีนไทเป	140,267,688
2558	สหรัฐอเมริกา	834,717,657	เยอรมนี	222,033,118	จีนไทเป	132,716,806
2559	สหรัฐอเมริกา	258,475,111	จีนไทเป	206,692,818	จีน	102,940,865
2560	สหรัฐอเมริกา	358,817,927	จีนไทเป	311,609,834	เยอรมนี	64,224,369
2561	สหรัฐอเมริกา	269,767,346	จีนไทเป	151,780,086	แคนาดา	78,427,779
2562	จีนไทเป	203,351,642	จีน	74,360,890	แคนาดา	67,854,653
2563	จีนไทเป	207,159,540	อินโดนีเซีย	106,425,587	จีน	57,666,926
2564	จีนไทเป	197,608,918	อินโดนีเซีย	140,122,438	สหรัฐอเมริกา	60,192,992
2565	จีนไทเป	303,293,821	สหรัฐอเมริกา	145,063,231	ออสเตรเลีย	96,320,783

ที่มา : ข้อมูลสถิติการนำเข้า-ส่งออกน้ำผึ่ง. โดย กรมศุลกากร, 2566. (www.customs.go.th)

การเลี้ยงผึ่งของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อม เช่น การเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) อุตสาหกรรมการเลี้ยงผึ่งของประเทศไทยต้องปรับตัวต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำเข้าน้ำผึ่งจากต่างประเทศ เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันการเลี้ยงผึ่งจำเป็นต้องมีระบบการ จัดการฟาร์มหรือระบบการผลิตที่ได้มาตรฐานและการตลาดเชิงรุก เนื่องจากเกษตรกรไม่มีการจัดระบบฟาร์มที่เหมาะสม ทำให้เกิดการระบาดของโรคในผึ่งได้ง่าย ทำให้เกษตรกรสูญเสียและประสบภาวะขาดทุน อีกทั้งการเปิด การค้าเสรี(Free Trade Area; FTA) ส่งผลกระทบกับธุรกิจการผลิตน้ำผึ่ง แม้กระทรวงพาณิชย์จัดให้มีโครงการ ช่วยเหลือเพื่อการปรับตัวของภาคการผลิตและภาคบริการที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้าเพื่อ ช่วยเหลือเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ่ง เพื่อให้ปรับตัวสู่กับการเปิดเสรีทางการค้าในกรอบต่าง ๆ เช่น จีน ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ที่ปรับลดภาษีนำเข้าน้ำผึ่งลงเป็นร้อยละศูนย์แล้วตั้งแต่ พ.ศ. 2558 เนื่องจากน้ำผึ่งของประเทศไทย 105 ที่มีราคาถูกเมื่อเทียบกับน้ำผึ่งของไทยที่ราคาสูงราคาน้ำผึ่งที่เกษตรกรจำหน่าย 130 บาทต่อกิโลกรัม โดยทั่วไป ก่อน พ.ศ. 2559 ราคาน้ำผึ่งในประเทศไทยประมาณ 80-100 บาทต่อกิโลกรัม และผลผลิตเพื่อส่งออกก็น้อยลง จากสถิติ พ.ศ. 2558 มีมูลค่าการส่งออกน้ำผึ่ง 19,630,759

กิโลกรัม แต่สถิติ พ.ศ. 2559 มีมูลค่าการส่งออกน้ำผึ้ง ลดลงเหลือ 8,768,894 กิโลกรัม ดังตาราง 6.4 อาจเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการปลูกพืชและสภาพภูมิอากาศ ของประเทศไทยแห้งแล้งทำให้ดอกลิ้นจี่ ลำไย และดอกไม้ป่า แห้งเหี่ยวเร็ว การผลิตน้ำผึ้งจึงลดลง

การเลี้ยงผึ้งในปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2560 มีเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้ง จำนวน 1,200 คน มีจำนวนรังผึ้ง 303,500 รัง ได้ซึ่งประเทศไทยมีความหลากหลายแหล่งพืชอาหารผึ้ง เช่น ลำไย ลิ้นจี่ เงาะ นุ่น สาบเสือ ขี้ไก่ย่าน ยางพารา งาม และทานตะวัน เป็นต้น การเลี้ยงผึ้งจึงเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งและผู้ประกอบการ การเลี้ยงผึ้งจึงก่อให้เกิดการจ้างงานในระดับชุมชนมากกว่า 10,000 ราย (สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร, 2560) แต่ใน พ.ศ. 2563 ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการเลี้ยงผึ้งในระดับอุตสาหกรรม อันดับที่ 36 ของโลก และเป็นอันดับ 2 ของอาเซียน รองจากเวียดนาม โดยไทยผลิตน้ำผึ้ง ได้ 10,110 ตัน มี เกษตรกรผู้เลี้ยง 1,215 ราย มีรังผึ้ง 353,724 รัง มีการส่งออกน้ำผึ้งไปประเทศต่าง ๆ เช่น จีนไทเป สหรัฐอเมริกา อินโดนีเซีย จีนและแคนาดา ได้มากกว่า 7,922.95 ตัน คิดเป็นมูลค่า 617.53 ล้านบาท นอกจากนี้ยังก่อประโยชน์ทางอ้อมแก่เกษตรกรเจ้าของพืชอาหารผึ้ง คือ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในการช่วยผสมเกสร (ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง, 2563) และในปี พ.ศ. 2564 ไทยเป็นผู้ส่งออกน้ำผึ้ง อันดับที่ 2 ของอาเซียน รองจากเวียดนาม และเป็นอันดับที่ 14 ของโลก ไทยส่งออกน้ำผึ้งสู่ตลาดโลก 10,314,870 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่า 706,287,224 บาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 25 จากปี พ.ศ. 2563 ตลาดส่งออกสำคัญในอาเซียน อาทิ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ เป็นสัดส่วนร้อยละ 29 ของการส่งออกไปโลก รองลงมา คือ จีนไทเป สหรัฐอเมริกา จีน และซาอุดีอาระเบีย (สำนักข่าวอินโฟเควสท์, 2565) แต่ในปี พ.ศ. 2565 เพื่อเพิ่มโอกาสในการส่งออก นอกจากนี้ยังได้แนะนำให้ใช้ประโยชน์จากความตกลงการค้าเสรี (เอฟทีเอ) ที่ไทยทำกับคู่ค้า เนื่องจากปัจจุบัน 14 ประเทศที่ไทยมีเอฟทีเอด้วย ได้แก่ อาเซียน จีน ฮองกง ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และชิลี ได้ยกเลิกการเก็บภาษีศุลกากรกับน้ำผึ้งธรรมชาติที่ส่งออกจากไทยแล้ว จึงพบว่าในปีพ.ศ. 2565 ประเทศไทยใช้การเปิดการค้าเสรีส่งนมผึ้ง 5,804 กิโลกรัม มีมูลค่าการส่งออก 11,264,293 บาท ไปประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์เกาหลีใต้ มาเลเซีย ฮองกง อินเดีย อินโดนีเซีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และเมียนมาตามลำดับ ให้ผลิตภัณฑ์จากผึ้งของประเทศไทยมีช่องทางจำหน่ายสู่ต่างประเทศเพิ่มขึ้น

3. การตลาดผึ้ง

ผลิตภัณฑ์จากผึ้งที่เป็นที่รู้จักกันดีที่สุด คือ น้ำผึ้ง ซึ่งจัดเป็นอาหารอันทรงคุณค่าเหมาะสำหรับทุกเพศทุกวัย สามารถรักษาโรคบางชนิดได้ ตลอดจนมีคุณสมบัติเป็นยาบำรุงกำลังและยาอายุวัฒนะ นอกจากนี้ น้ำผึ้งแล้ว ผลิตภัณฑ์จากผึ้งที่เริ่มเข้าตลาดและเฟื่องจะเป็นที่คุ้นเคยของผู้บริโภค คือ นมผึ้ง และเกสรผึ้ง จึงจะพิจารณาสภาพของตลาดเป็นประเภทของผลิตภัณฑ์ ได้แก่

1) สภาพการตลาดน้ำผึ้ง

ตลาดในประเทศนั้น น้ำผึ้งยังไม่เป็นที่นิยมมากนัก ส่วนหนึ่งเนื่องจากยังขาดความรู้และความเข้าใจ ตลอดจนการสนับสนุนที่ดีพอ ทั้งที่น้ำผึ้งมีคุณค่าทางอาหารสูงมากและผลิตได้ในประเทศ และบางส่วนก็

เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องราคาขายปลีกที่อยู่ในเกณฑ์สูง ตลาดในประเทศจะเป็นการขายตรงให้กับโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อนำไปผลิตผลิตภัณฑ์ผัก ผักได้แก่

- ส่วนผสมในการผลิตนมผงและผลิตภัณฑ์บำรุงร่างกาย
- บรรจุขายเป็นน้ำผักธรรมชาติ
- วัตถุดิบของอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่ใช้น้ำผักเป็นส่วนประกอบ เช่น สบู่ น้ำผัก ขนมปัง น้ำผัก

เป็นต้น

ในตลาดมีน้ำผักอยู่หลายยี่ห้อวางจำหน่าย ซึ่งถ้านับรวมเอาบรรดาน้ำผักป่า จากนั้นดื่มน้ำผักซึ่งยังคงมีอยู่พบว่า มีอยู่หลากหลายยี่ห้อ อย่างไรก็ตามตลาดน้ำผักในประเทศไทยยังมีการแข่งขันไม่รุนแรงมากนัก ตลาดต่างประเทศของน้ำผักนั้นน่าสนใจพอ ๆ กับตลาดภายในประเทศ จากเดิมที่เริ่มทำตลาดมาตั้งแต่ชาวต่างประเทศไม่รู้จักน้ำผักจากประเทศไทย จนกระทั่งปัจจุบันชาวต่างประเทศยอมรับและนิยมอย่างมาก อย่างไรก็ตาม การส่งออกน้ำผักธรรมชาติยังไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำผักที่ผลิตในแต่ละปี ตลาดส่งออกที่สำคัญยังคงเป็นตลาดในเอเชีย ได้แก่ ฮองกง ญี่ปุ่น และไต้หวัน ประเทศที่เป็นแหล่งนำเข้าน้ำผักของไทย คือ ออสเตรเลีย จีน สหรัฐอเมริกา นิวซีแลนด์ และเยอรมัน แสดงให้เห็นว่าน้ำผักในประเทศ ไม่เพียงพอต่อความต้องการ แต่จากการที่ภาวะตลาดกำลังขยายตัว จึงควรเร่งให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมการเลี้ยงผัก เพื่อให้ได้น้ำผักที่มีปริมาณเพิ่มขึ้น

2) สภาพการตลาดนมผัก

แต่เดิมการซื้อขายนมผักจำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มเล็ก ๆ และอยู่ในรูปแบบนมผักสด ภายหลังจากที่มีการนำเข้าเกสรผักอัดเม็ดจากสหรัฐอเมริกาเข้ามาจำหน่าย นักธุรกิจจึงหันมาแปรรูปนมผักบรรจุแคปซูล เน้นประสิทธิภาพในการเก็บรักษาดีกว่าบริโภคในรูปของสด รวมทั้งการโฆษณาประชาสัมพันธ์ถึงคุณประโยชน์ของนมผักของนมผัก ทำให้ผู้บริโภคที่สนใจในเรื่องสุขภาพอนามัยส่วนบุคคลหันมานิยมสินค้านมผักมากขึ้น การผลิตนมผัก ถ้ากรรมวิธีการผลิตที่ไม่ทันสมัยแล้วคุณค่าทางโภชนาการก็จะเสื่อม ปัจจุบันพบว่าการบริโภคนมผัก 3 ลักษณะ คือ นมผักสด นมผักแคปซูล และนมผักอัดเม็ด สำหรับตลาดต่างประเทศของนมผักที่สำคัญ คือ ฮองกง สิงคโปร์ และไต้หวัน ซึ่งนิยมนมผักจากไทยมาก คู่แข่งสำคัญในการผลิตนมผักของไทย ได้แก่ จีน

3) สภาพตลาดเกสรดอกไม้

เกสรดอกไม้เริ่มเป็นที่รู้จักในตลาดเมืองไทย เมื่อมีการนำเข้ามาเปิดตัวเป็นอาหารเสริมสุขภาพ จนกระทั่งผู้เลี้ยงผักในประเทศไทยเริ่มหันมาผลิตเกสรดอกไม้เองภายในประเทศ การจำหน่ายนอกจากจะอยู่ในลักษณะของเกสรดอกไม้อบแห้งและอัดเม็ดแล้ว ยังมีการจำหน่ายในลักษณะหมากหอม บีพอลเลน ซึ่งประกอบด้วยนมผัก น้ำผัก และเกสรดอกไม้ ซึ่งบางครั้งจะผสมสมุนไพรบางอย่างลงไปด้วย สิ่งที่น่าสนใจก็คือ แม้ว่าเกสรผักจะเข้าตลาดก่อนนมผัก แต่ปัจจุบันมูลค่าทางการตลาดน้อยกว่าและการแข่งขันทางการตลาดไม่ค่อยจะเข้มข้นดุเดือดเหมือนตลาดนมผัก

การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผักและชันโรง คือ การเปลี่ยนแปลงสถานะของผลิตภัณฑ์ผักให้แตกต่างไปจากเดิมเพื่อประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ผลิตภัณฑ์ที่ผักและชันโรงผลิตได้บางชนิดไม่สามารถคงสภาพหรือคุณภาพอยู่ได้นาน จึงมีความจำเป็นจะต้องมีการแปรรูปเพื่อให้เกิดผลดีต่อผลิตภัณฑ์ชนิดนั้นๆ วัตถุประสงค์ของการแปรรูป

คือ เพื่อรักษาคุณภาพ ซึ่งตามปกติแล้วคุณภาพของผลิตภัณฑ์ผักและผลไม้จะมีคุณภาพลดลงเรื่อย ๆ เมื่อเวลาเพิ่มมากขึ้น การแปรรูปผลิตภัณฑ์ผักและผลไม้ให้อยู่ในรูปที่เหมาะสม จะทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นคงสภาพอยู่ได้นาน รวมทั้งการแปรรูปจะทำให้ผลิตภัณฑ์อยู่ในรูปที่เหมาะสมกับการค้า หรือการนำไปใช้ประโยชน์ และเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์อีกทางหนึ่ง เช่น นมผงหรือรอยัลเยลลี่ที่มีกลิ่นและรสชาติที่ทำให้รับประทานได้ยาก จำเป็นจะต้องมีการแปรรูปให้เป็นผงแห้งใส่แคปซูล หรือทำเป็นเม็ดเพื่อการรับประทานที่ง่ายขึ้น ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น น้ำผึ้งแปรรูปเป็นไวน์ ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของน้ำผึ้ง เป็นต้น การแปรรูปผลิตภัณฑ์ผักและผลไม้เพื่อเพิ่มมูลค่า เป็นแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับผู้ดำเนินการและอุตสาหกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผักและผลไม้ อีกด้วย

4. ต้นทุนการเลี้ยงผักโพรง

สำหรับการเริ่มต้นเลี้ยงผักโพรง เกษตรกรแต่ละรายมีวิธีการหาพันธุ์ผักโพรงมาเลี้ยง แตกต่างกัน ดังนั้น ต้นทุนจึงแตกต่างกันด้วย ทั้งนี้ วัสดุอุปกรณ์บางอย่างเกษตรกรสามารถทำเองจากวัสดุที่มีในท้องถิ่น สามารถลดต้นทุนได้อีกทางหนึ่ง

1) การซื้อพันธุ์ผักโพรงมาเลี้ยง ราคาจะแตกต่างกันบ้างในแต่ละพื้นที่ ราคาโดยเฉลี่ยประมาณรังละ 1,500 - 2,000 บาท มักจะซื้อพันธุ์ผักโพรงมาพร้อมกับลึงค์ ดังนั้น เกษตรกรผู้ซื้อต้องเตรียมไว้ ดังนี้

(1) เสาหลักผักโพรง	เสาไม้	อันละ	150 - 200	บาท
	เสาคอนกรีต	อันละ	250	บาท
(2) กระเบื้อง (หลังคาหลังผักโพรง) ขนาดยาว 70 เซนติเมตร	แผ่นละ	45		บาท

2) การล่อผักโพรง ใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ราคารวมประมาณ 1,030 - 1,080 บาท ดังนี้

(1) ลึงค์ผักโพรงมาตรฐานกรมส่งเสริมการเกษตร	ลึงละ	550		บาท
(2) เสาหลักผักโพรง	เสาไม้	อันละ	150 - 200	บาท
	เสาคอนกรีต	อันละ	250	บาท
(3) กระเบื้อง (หลังคาหลังผักโพรง) ขนาดยาว 70 เซนติเมตร	แผ่นละ	45		บาท
(4) ไข่ผักโพรงไทย 50 กรัม	ราคา	35		บาท

3) การบังคับหรือจับผักโพรงธรรมชาติ ใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ราคารวมประมาณ 1,830 บาท ดังนี้

(1) ลึงค์ผักโพรงมาตรฐานกรมส่งเสริมการเกษตร	ลึงละ	550		บาท
(2) เสาหลักผักโพรง	เสาไม้	อันละ	150 - 200	บาท
(3) กระเบื้อง (หลังคาหลังผักโพรง) ขนาดยาว 70 เซนติเมตร	แผ่นละ	45		บาท
(4) หมวกและหน้ากากกันผึ้งต่อย	ชุดละ	150		บาท
(5) แปรงขัดผักโพรงดอกหญ้า	อันละ	35		บาท
(6) ถังมือดำ	คู่ละ	85		บาท
(7) มีดตัดเตอร์	อันละ	65		บาท
(8) กลักขังนางพญาผึ้ง	อันละ	10		บาท

(9) คอน + ลวด อันละ 30 บาท จำนวน 6 คอน ราคา 180 บาท

(10) เครื่องพ่นควัน อันละ 520 บาท

จะเห็นได้ว่าทั้ง 3 วิธี จะมีต้นทุนที่แตกต่างกัน เกษตรกรสามารถพิจารณาจากความเหมาะสมของสภาพพื้นที่และความพร้อมของตัวเกษตรกรเอง (ที่มา : โครงการเรียนรู้ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2561 วิชา การส่งเสริมการเลี้ยงผักโพรง เพื่อเสริมรายได้ กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561)

5. ข้อมูลแปลงใหญ่ผักโพรงจังหวัดพังงา

จังหวัดพังงา เริ่มจัดตั้งแปลงใหญ่ผักโพรง ตั้งแต่ปี 2564 จนถึงปี 2567 ปัจจุบันมีแปลงใหญ่ผักโพรง จำนวนทั้งสิ้น 8 แปลง สมาชิกทั้งหมด 244 ราย และมีรังผักโพรงทั้งสิ้น 2,100 รัง ในพื้นที่ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอท้ายเหมือง อำเภอทับปุด อำเภอเกาะยาว อำเภอกะบุรี และอำเภอตะกั่วทุ่ง

ตารางที่ 20 : แสดงข้อมูลแปลงใหญ่ผักโพรง จังหวัดพังงา

ที่	ปี	ชื่อแปลงใหญ่	อำเภอ	จำนวนเกษตรกร (ราย)	จำนวน (รัง)
1	2564	แปลงใหญ่ผักโพรง ตำบลลำแก่น	ท้ายเหมือง	33	500
2	2565	แปลงใหญ่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงผัก บ้านคลองบ่อแสน ตำบลบ่อแสน	ทับปุด	15	543
3	2566	แปลงใหญ่ผักโพรง ตำบลพุน	เกาะยาว	45	300
4	2566	แปลงใหญ่ผักโพรง ตำบลบางวัน	กะบุรี	30	60
5	2566	แปลงใหญ่ผักโพรง ตำบลลำภี	ท้ายเหมือง	30	150
6	2567	แปลงใหญ่ผักโพรง ตำบลบางทอง	ท้ายเหมือง	30	300
7	2567	แปลงใหญ่ผักโพรง ตำบลหล่อยูง	ตะกั่วทุ่ง	30	157
8	2567	แปลงใหญ่ผักโพรง ตำบลเกาะยาวใหญ่	เกาะยาว	31	90
รวม				244	2,100

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดพังงา

6. มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 8200-2559 การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มผัก สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ 21 : ข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มผัก

รายการ	ข้อกำหนด
1. องค์ประกอบฟาร์ม (1) สถานที่ตั้งรังผัก	1.1 อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากอันตรายทางกายภาพ เคมีและชีวภาพ

ตารางที่ 21 : ข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มผัสดัง (ต่อ)

รายการ	ข้อกำหนด
	1.2 เป็นบริเวณที่มีพืชอาหารเลี้ยงผัสดัง เช่น เกสร และน้ำหวานดอกไม้ที่สมดุลกับจำนวนรังผัสดัง 1.3 ใกล้แหล่งน้ำธรรมชาติหรือจัดแหล่งน้ำสำหรับผัสดังอย่างเพียงพอ
(2) อุปกรณ์สำหรับเลี้ยงผัสดัง	1.4 มีอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น กรงรังผัสดัง คอนผัสดัง แผ่นฐานวางรังผัสดัง ขาตั้งรังผัสดัง รังผัสดัง โดยต้องตั้งให้สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 15 cm (หรือ 6 นิ้ว) เครื่องพ่น คำนวณ เหล็กจัดรัง อุปกรณ์แยกน้ำผัสดัง หมวกตาข่าย ถุงมือและชุดปฏิบัติงาน 1.5 วัสดุและอุปกรณ์ส่วนที่สัมผัสกับผลิตภัณฑ์จากผัสดังโดยตรงต้องไม่เป็นพิษและไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อน 1.6 มีสถานที่เป็นส่วนตามวัตถุประสงค์ของการเลี้ยงผัสดัง เช่น พื้นที่สำหรับเก็บผลิตผล อุปกรณ์อาหารเสริม ยาและสารเคมี 1.7 อุปกรณ์แยกน้ำผัสดังส่วนที่สัมผัสโดยตรงกับน้ำผัสดัง ทำด้วยวัสดุที่อนุญาตให้ใช้กับอาหาร ไม่เป็นสนิม และทำความสะอาดง่าย
2. อาหารสำหรับผัสดัง	2.1 มีพืชอาหารสำหรับผัสดัง ได้แก่ พืชตามธรรมชาติหรือพืชที่ปลูกเพื่อให้ น้ำหวานและเกสร ที่ผัสดังสามารถเก็บเป็นอาหารได้อย่างเหมาะสม สำหรับการเจริญเติบโตและการให้ผลผลิตในแต่ละช่วงการเลี้ยง 2.2 กรณีขาดแคลนพืชอาหารตามธรรมชาติต้องให้อาหารเสริมสำหรับผัสดัง
3. น้ำ	กรณีแหล่งน้ำธรรมชาติขาดแคลน ต้องจัดเตรียมน้ำสะอาดสำหรับผัสดังอย่างเพียงพอ
4. การจัดการในการเลี้ยงผัสดัง	
(1) การเลี้ยงผัสดัง - ช่วงก่อนการเก็บเกี่ยว ผลผลิต	4.1 จัดการรังผัสดังตามวัตถุประสงค์โดยมีการวางแผน เช่น การสำรวจและเลือกแหล่งที่ตั้งรังผัสดัง การเพิ่มประชากร การแยกขยายและเพิ่มจำนวนรังผัสดัง การควบคุมดูแลความสมดุลในรังผัสดังทุกครั้งในการเพิ่มประชากรผัสดัง 4.2 เตรียมความพร้อมของผัสดังและอุปกรณ์การเลี้ยงผัสดัง ตามวัตถุประสงค์ของการเลี้ยง 4.3 ป้องกัน ควบคุม กำจัดโรคและศัตรูผัสดัง ห้ามใช้ยาและสารเคมีกับรังผัสดัง ก่อนเก็บน้ำผัสดังเป็นเวลา 8 สัปดาห์
- ช่วงระหว่างการเก็บเกี่ยว ผลผลิต	น้ำผัสดัง 4.4 ย้ายรังผัสดังไปตั้งในแหล่งพืชอาหารตามแผนงานที่กำหนดไว้และสลัดน้ำผัสดังหัวคอน (น้ำผัสดังที่อยู่ในรวงผัสดังก่อนฤดูกาลผลิต) ออกให้หมดก่อนที่จะมีการสลัดน้ำผัสดังออกจากพืชอาหารหลักครั้งแรก 4.5 ห้ามใช้อาหารเสริม ยา และสารเคมี 4.6 ให้สลัดน้ำผัสดังจากคอนรวงผัสดังที่มีคุณภาพตามชนิดของพืชอาหารและสภาพภูมิอากาศ โดยการตรวจสอบการปิดหลอดน้ำผัสดัง 4.7 กรองน้ำผัสดังและเก็บในภาชนะที่ทำจากวัสดุที่อนุญาตให้ใช้กับอาหาร

ตารางที่ 21 : ข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มฝรั่ง (ต่อ)

รายการ	ข้อกำหนด
	รอยัลเจลลี่ 4.8 ในช่วงระหว่างการผลิตรอยัลเจลลี่ ห้ามใช้ยาและสารเคมี 4.9 อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรอยัลเจลลี่ ต้องสะอาด และพร้อมใช้งานได้ 4.10 รอยัลเจลลี่ที่เก็บได้ต้องผ่านการกรองสิ่งปนเปื้อน และบรรจุในภาชนะ ที่อนุญาตให้ใช้กับอาหารได้สะอาด และเก็บในสภาพเย็น เช่น ถังบรรจุ น้ำแข็ง ตลอดเวลาไม่เกิน 12 ชั่วโมง หลังจากนั้นเก็บไว้ในตู้แช่แข็งทันที เกสรผึ้ง 4.11 เก็บเกสรผึ้งที่จะนำไปบริโภคได้เช่น เกสรจากไมยราบ เป็นต้น 4.12 กล่องดักเกสรผึ้งควรมีความแข็งแรง ทนทาน ไม่เป็นพิษ ง่ายต่อการทำความสะอาด ไม่มีการสะสมของสิ่งสกปรก 4.13 เกสรผึ้งเพื่อการบริโภคควรลดความชื้น โดยวิธีการตากหรืออบแห้งทันทีเพื่อป้องกันเชื้อรา
- ช่วงหลังการเก็บเกี่ยว ผลผลิต	4.14 ป้องกัน ควบคุม กำจัดโรคและศัตรูผึ้ง โดยทำความสะอาดฆ่าเชื้อในรังผึ้งและอุปกรณ์เลี้ยงผึ้ง
(2) คู่มือการจัดการฟาร์ม	4.15 มีคู่มือการจัดการฟาร์ม เช่น การคัดเลือกผึ้งนางพญา การขยายรัง การขนย้ายผึ้ง เป็นต้น
(3) บุคลากร	4.16 ผู้ปฏิบัติงานที่ทำหน้าที่เลี้ยงผึ้งต้องได้รับการฝึกอบรม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มผึ้ง 4.17 ผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มต้องได้รับการตรวจสุขภาพอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และได้รับใบรับรองแพทย์ว่าไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง 4.18 ผู้ปฏิบัติงานกับผึ้ง ต้องสวมเครื่องแต่งกายที่สะอาดและรักษาสุขลักษณะส่วนบุคคลในระดับที่เหมาะสม
(4) การทำความสะอาด และบำรุงรักษา	4.19 รักษาความสะอาดอุปกรณ์ที่ใช้ในการเลี้ยงผึ้ง สถานที่เลี้ยง และบริเวณโดยรอบ 4.20 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับผลิตน้ำผึ้งและผลิตภัณฑ์ก่อนการใช้งานต้องสะอาดและแห้ง ปราศจากสัตว์พาหะนำโรค และมีสภาพพร้อมใช้งาน
5. สุขภาพสัตว์	
(1) การป้องกันและ ควบคุมโรค	5.1 ระบุแหล่งที่มาของผึ้ง แยกเลี้ยงสำหรับผึ้งใหม่ที่นำเข้าฟาร์ม รังผึ้งใหม่ต้องคัดแยกและติดฉลากระบุ แยกรังผึ้งที่เป็นโรคออกเพื่อรักษาหรือทำลาย เพื่อควบคุมไม่ให้โรคแพร่กระจาย 5.2 มีมาตรการควบคุมโรคและศัตรูผึ้ง กรณีที่เกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาด ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ 5.3 ให้หลอมรวงผึ้งที่หมดสภาพการใช้และมีวิธีจัดการเศษเหลืออย่างเหมาะสมเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค

ตารางที่ 21 : ข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มฝรั่ง (ต่อ)

รายการ	ข้อกำหนด
(2) การบำบัดโรค	5.4 อยู่ภายใต้ความดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม ตามข้อกำหนดใน มกษ. 9032 มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง ข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้ ยาสัตว์
6. การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม	6.1 การจัดการขยะมูลฝอย ควรรวบรวมไว้ในภาชนะซึ่งมีฝาปิดมิดชิด และนำไปทิ้งในบริเวณที่เหมาะสม 6.2 ในกรณีที่มีน้ำเสียจากฟาร์มรั่วออกสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ต้องมีการจัดการที่เหมาะสม
7. การบันทึกข้อมูล	7.1 ให้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการฟาร์ม เช่น บันทึกข้อมูลสุขภาพ โรคและศัตรูพืช การใช้ยา สารเคมี การจัดแบ่งโครงสร้างการดำเนินงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ านวนแรงงาน ข้อมูลด้านสุขภาพ ผู้ปฏิบัติงาน ประวัติและการฝึกอบรมของผู้ปฏิบัติงานในฟาร์ม 7.2 ให้บันทึกข้อมูลด้านการผลิต เช่น แผนการผลิต ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ เลี้ยง พืช อาหารรวมถึงการจัดการตามวัตถุประสงค์แหล่งที่มาของผลิตผล (สถานที่ตั้งรังผึ้ง สถานที่ผลิตน้ำ ผึ้ง) สุขภาพผึ้ง การป้องกันและควบคุม โรค และการจัดการสิ่งแวดล้อม 7.3 เก็บรักษานบันทึกไว้ให้ตรวจสอบอย่างน้อย 3 ปี

7. ปัญหาสำคัญของสินค้าและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข

ปัญหา	แนวทางการบริหารจัดการ
ด้านผลิต - เกษตรกรยังขาดองค์ความรู้ด้านการผลิต - สภาพแวดล้อม ซึ่งไม่สามารถควบคุมได้	- สนับสนุนองค์ความรู้ในการผลิตให้เกษตรกร
ด้านการตลาด - เป็นระบบการตลาดแบบแข่งขันเสรีกึ่งผูกขาด เกษตรกรไม่สามารถกำหนดอะไรได้มาก ส่วนใหญ่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพ่อค้าที่กำหนดราคาในการขายปัจจัยการผลิตหรือซื้อผลผลิตจากเกษตรกร	- ส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าใจหลักการและการปฏิบัติ เพื่อให้ผลผลิตจากรังผึ้งมีคุณภาพ และรักษาคุณภาพการผลิตให้ได้มาตรฐาน - สร้างและฟื้นฟูระบบสหกรณ์ให้มีความมั่นคงและแข็งแรง เพื่อสร้างอำนาจการต่อรอง

8. การวิเคราะห์ศักยภาพการผลิตน้ำผึ้งและผลิตภัณฑ์จากผึ้ง จังหวัดพังงา

• จุดแข็ง (Strength)

- 1) เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มแปลงใหญ่ เพื่อมีการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์และเทคนิคในการเลี้ยงใหม่ๆ ตลอดเวลา
- 2) สภาพภูมิประเทศของจังหวัดพังงามีความเหมาะสมสำหรับเลี้ยงผึ้งโพรง เนื่องจากมีแหล่งอาหารผึ้งที่หลากหลาย และมีธรรมชาติอุดมสมบูรณ์
- ๓) หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่พร้อมให้การสนับสนุนเกี่ยวกับองค์ความรู้ต่างๆ ในการผลิตและบริหารจัดการ

• จุดอ่อน Weakness

- 1) เกษตรกรบางส่วนยังขาดองค์ความรู้ในการผลิตน้ำผึ้งที่มีคุณภาพ และผลผลิตยังไม่ได้การรับรองมาตรฐาน
- 2) สมาชิกกลุ่มยังไม่สามารถควบคุมคุณภาพน้ำผึ้งให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน
- 3) การรวมกลุ่มของเกษตรกรยังไม่เข้มแข็ง
- 4) ผลิตภัณฑ์จากน้ำผึ้งในพื้นที่ยังไม่เป็นที่รู้จักของผู้บริโภคทั่วไป

• โอกาส (Opportunity)

- 1) มีช่องทางการตลาดที่หลากหลาย ทั้งออฟไลน์ และออนไลน์
- 2) หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญในการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้คุณภาพและมาตรฐานผ่านนโยบายและโครงการต่างๆ
- 3) ปัจจุบันผู้บริโภคมีแนวโน้มในการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพมากขึ้น
- 4) กระแสรักสิ่งแวดล้อมทำให้ผู้บริโภคต้องการผลผลิตและบริการ ที่มีกระบวนการผลิตและบริการ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

• อุปสรรค (Threat)

- 1) ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น
- 2) สภาพแวดล้อมไม่สามารถควบคุมได้
- 3) ปัญหาโรคและแมลงศัตรูผึ้ง

แหล่งข้อมูล

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพังงา.2567.แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพังงา ปี 2566-2570 (ฉบับทบทวนปี 2569) ; 2567

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดอุดรธานี สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่ กรมส่งเสริมการเกษตร.หลักสูตรการฝึกอบรม “การเลี้ยงผึ้งโพรงเพื่อเสริมรายได้ และช่วยผสมเกสรเพิ่มผลผลิตพืช”. (ออนไลน์); สืบค้นพฤษภาคม 2567. เข้าถึงได้จาก <https://fliphtml5.com/ccmmr/bgzf/basic>

สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี กรมส่งเสริมการเกษตร.โครงการเรียนรู้ ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ของกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2561 วิชา การส่งเสริมการเลี้ยงผึ้งโพรง เพื่อเสริมรายได้;2561

ผศ. สพ.ญ. ดร. ชูชีพ ศักดิ์สง่างาม กลุ่มวิชาสัตวแพทย์ สาธารณสุข คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.E-Book การเลี้ยงผึ้งและการตลาดน้ำผึ้ง;2566

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ว่าที่ร้อยตรี มรรวาน อภิชาติ

เกษตรและสหกรณ์จังหวัดพังงา

ผู้จัดทำ/ผู้จัดพิมพ์

นางสาวสุวิมล สันใจ

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

กลุ่มสารสนเทศการเกษตร

นายปรีชา สุขจันทร์

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

กลุ่มสารสนเทศการเกษตร

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพังงา
ชั้น 3 ศาลากลางจังหวัดพังงา ถนนพังงา - ทับปุด
อำเภอเมืองพังงา จังหวัดพังงา 82000
โทรศัพท์ 0 7641 3181 โทรสาร 0 7641 3182
E-mail : saraban_pna@opsmaoc.go.th
<http://www.opsmaoc.go.th/phangnga-home>